

Menpekotasun berriak: Teknologia beharrak gaixotuta

Maite Erro: "Europar emakumeok %15 gutxiago irabazten dugu"

Bilboko liburu denda txikiak batu egin dira

ARGIA

2008ko uztailaren 20a | LXXI. urtea | 2.146 zenbakia | 3,70 euro

Bide ertzetik mundura

Autostop kronikak

ARGIA

www.argia.com Euskal Herriko astekaria

Natur Polis

Erakutsi ezazu
ingurumena
zaintzeko gai
zarela galderak
zuzen erantzunez
eta lortu itzazu
puntuak Lohiker
maltzurari
aurre egiteko.

urtetik
8
gorakoentzat

Natur
Polis

8 urtetik gorakoentzat

Naturpolis lau mundutan banaturik
dago: Lurraren Mundua, Uraren
Mundua, Airearen Mundua, Uraren
Suaren Mundua. Ugin ezazu salto
mundu batetik bestera gure helburua
lortzeko!

Natur
Polis

Baropiko segurtasun-argazki jerrakiki
gomendatzen dira. Kaxa hau berdeztzea
datorik berriz, zuzen berriztea
eta joko hau berriz berriztea. Ez
datorik berriztea. Argazkiak berriztea
datorik berriztea. Argazkiak berriztea
datorik berriztea. Argazkiak berriztea

27€

ARGIAren
harpidedunek
%15eko deskontua

- 4 Deabruaren abokatua: Ines Osinaga.**
Sustrai Colina.

Gaiak

- 6 Menpekotasun berriak. *Game over*,**
zaletasunetik arazora. Unai Brea.
- 18 Hala Bedi irratia. Lizentziaren**
ezpata buru gainean. Ander Altuna.

Internetek eta eskuko telefonoek adikzioa sor dezakete?

Iritziak

- 21 Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
- 22 Ur Apalategi. Ttakun (h)errenka.** Yurt-a eta inperioa.
- 23 Julen Arzuaga.** Eta orain zer?
Juan Ramon Makuso. Impossible is nothing.
- 24 Onintza Lasa.** Ate bat ireki dugu.
Joxemari Ostolaza. Lehen famatzen.
- 25 Patxi Zubizarreta. Uztailako zirtak.** Galeusca ahantziak.
- 26 Bertso berriak. Donostiko gaztahaundiari jarriak.**
Imanol Zarautz "Troya".

Erdiko kaiera

- 35 Bilboko liburu denda txikiak. Ideiak erosi nahi?**
Sartu barrura. Ander Egiluz.
- 38 Soinuak soinu erakusketa. Ez jo musika, ikutu ezazu.**
Gorka Bereziartua.
- 39 Eako poesia egunak. Hitzak auzolanean.** Oier Guillan.
- 40 Denborapasak.** Ana Zambrano eta Kike Amonariz.
- 41 Argitalpenak.** Iker Barandiaran eta Pilar Iparragirre.
- 44 Ezpalak.** Jon Torner.
- 45 Abarrak.** Gorka Bereziartua.
- 46 Makina bat kontu.** Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua,
eta Jakoba Errekondo.
- 48 Denboraren makina.** Nagore Irazustabarrena.

Termometroa

- 49 Maite Erro: "Ez dut ondo ulertzen**
adituek baserriko matriarkatuaz
esana". Mikel Asurmendi.
- 52 Gerra aurrekoen hizkera rabagailuan.**
Zihara Enbeita.
- 54 Bero-beroan.** Juan Mari Arregi, Onintza Irureta
eta Xabier Letona.

Maite Erro.

27 | Ihesi: autostopean | E. Montero, L. Zabala, A. Izagirre

Bidaizteko modurik merkeenetakoa da autostopa. Gurean ez da hain erraza gidariak gelditzea, baina beste herrialde batzuetan, agidanez, ez da luzeegi itxaron behar norbaitek har zaitzan. Horren lekukotza eman digute euskal abenturazale biren kronikak. Marokon eginda-ko bidaia baten oihartzuna ere bildu dugu; kasu horretan, autostopera kondenatutakoak jasotzen.

16 | Ismael Nafría, Interneten etorkizunaz Eli Pombo

56 | Net Hurbil Pello Zubiria

58 | Azkena Josemari Velez de Mendizabal

11 | Ibon Arrizabalaga | Uxue Alberdi

Gizartearen eta aurreiritzien eskemek sortu-tako sexismoa apurtu daitekeela dio Ibon Arrizabalagak, gauza batzuek aldatzen oso zailak diruditelako, baina "guk sortutakoak diren heinean, alda daitezke". Hori guztia erakusten du gidatzen dituen gizon taldeetan.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estibx Eizagirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Mikel Asurmendi, Gorka Bereziartua, Unai Brea, Mikel Garcia, Onintza Irureta. Dokumentazioa: Garbine Ubeda. Argazkilaria: Dani Blanco. Produkzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Lander Arbelaitz, Eli Pombo, Jon Torner.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz, Olatz Korta. Idazkaritza Teknikoa: Aloña Soraluze. Sustapena: Esti Parada. Publizitatea: Idoia Arregi, Maite Arrieta, Ixabel Bereziartua. Administrazioa: Marijo Aiertza, Maider Lizarazu, Mari Karmen Loarte. Bezeroen harrera: Nagore Lozano.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTAELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 135 euro. Ipar Euskal Herria: 165 euro. Espainia: 135 euro. Beste atzerriak: 170 euro. Airez: 268 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaila Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko irudia: Dani Blanco.

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak
diruz lagundua

GIPUZKOA
zurekin, aurrera >>

kutxa

“Ez dut denetan jator eta sinpatika agertu nahi”

Ines Osinaga | Naiara eta Ines-eko Ines

Gose etorri da.
“Azken eslogana, azken putakumearentzat...”

SUSTRAI COLINA
Argazkia: Dani Blanco

Zer da probokazioa?

Batek baino gehiagok entzun nahi ez dituen baina batek baino gehiagok pentsatzen dituenak esatea.

Estrategia komertziala, orduan?

Hala bada une batean nahastuko zara, hanka sartuko duzu, eta orduan, “dena gezurra zen!” esango dizute.

Ordurako disko guztiak salduta badaude, bost axola!

Guri ez zaigu zenbat saltzen dugun inporta. Ez ditugu diskoak saltzen, guk diskoak egiten ditugu. 5.000 ala 500 saldu berdin zaigu. Hori bai, nahiago dugu 50 kontzertu eman 3 baino.

Ala! Arreta-gunea izatea gustatzen zaizue!

Oholtzan gaudenoi gustatzen zaigu jendea begira edukitzea. Exibizionista puntua dugu. Tabladura igotzen jakin behar da, “ni goian nago eta zu behean zaude” esaten. Kontzertua amaitzean, ordea, ez da tabladutik jaistea ahaztu behar.

Zein ondo gelditu zaizun jakingo bazenu...

Hemen ez dago bazarrik. Kontzertua dagoenean kontzertua dago, gora igo eta dena eman. Zure problemak ez zaizkio inori inporta. Zu ikustera datorrenak ere izango ditu arazoak, baina etorri egin da.

Zuen estetika fashion-ak erakarriko zuen!

Estetika koherentea eramatea oso garrantzitsua da. Komunikatzeko beste modu bat da.

Eskua okotzean jarri eta “interesgarria” esatea nahi duzu?

Anbiguitasun eza transmititu nahi dut. Txuriak ala beltzak gustatzen zaizkit, grisak ez. Gose-n detaile bakoitza halakoa da halakoa izatea nahi dugulako.

ETBk zuen kanta bat zentsuratzea nahi zenuten, beraz?

Morboa eman zidan eta “tira, zerbait ondo egin dugu” pentsatu nuen. ETBk duen pentsatzeko moduarekin, eta gauzak egiten dituen bezala eginda, normala iruditzen zait gauza batzuk zentsuratzea.

Zentsurak morboa eman bazizun, handik urtebetera, EITBren egoitza berria inauguratzeak...

Sekulakoa. *Eutsi!* pelikularen aurkezpenean dantzan zebiltzan korbatadunei esan nien bezala: “ai inorantzia felizidadea da, putakume bat baino gehiago ez da konturatzen putakumea dela”.

Gose konturatzen da kooperatiba dela?

Erabat. Sortutakoa jabetzan ez edukitzearekin asko identifikatzen gara.

Ez esan sortu duzun irudiak transmititzen duenaren jabe ez zarenik...

Sexuari buruz kantatzen dudalako ez naiz egun osoa, hankak zabalik, datozen guztiei larrua jotzeko prest bizi. Ez. Baina jendeak beste zerbait pentsa dezan, ez dut eman nahi ez dudan irudia. Ez dut denetan jator eta sinpatika agertu nahi. ■

max⁺

cuenta | kontua

%
U.T.B.

**ERABILGARRITASUNAREKIN
KOMISIORIK GABE**

**“Uda honetan,
tipoari dagokionez,
nirea”**

Abuztuaren 31 arte

Gehieneko zenbatekoa 10.000€

Interes-tasa %5 U.T.B. (%4,889 nominala).

Ekainaren 1etik abuztuaren 31 arteko irekieretarako.

Diru-sarrerak eta itzulketak egiteko gutxieneko zenbatekoa: 2.000€.

Ohiko ordainsaria: %3,25 U.T.B. (%3,203 nominala).

Helbideratzeak ez ditu onartzen.

**CAJA LABORAL
EUSKADIKO KUTXA**

Game Over

Zaletasunetik arazora

Gure bizimodu oparoa albo-kalteztan beteta dago. Psikologo eta psikiatreek “Internet-adikzioa” bezalako terminoak zuzenak ote diren eztabaidatzen duten bitartean, sarean edo bidejokoetan behar baino askoz denbora luzeagoa ematen dutenak hasi zaizkie kontsultetara joaten.

UNAI BREA

ORAINDIK ERE, tabernetako makina txanpon-jaleetan denbora gehiegitsu ematen duen norbait ikusten dugunean, askori “bizio” hitza datorkigu gogora. Baina bizioa kategoria morala baino ez da, eta ludopatía aspalditik dago Osasunaren Munduko Erakundearen (OME) gaixotasun zerrendetan. 1992an sartu zuten ludopatía estreinako Nazioarteko Gaixotasun Zerrendan, baina AEBetako Psikiatren Elkarteak hamabi urte lehenago hasi zen bere diagnostiko-gidaliburuetan aipatzen. Denbora igaro da, eta ludopatía tratatzeko bitartekoak asko hobetu eta zabaldu dira. Jokoari iltzatuta bizitzea tunel iluna da betiere, baina irteteko aukerak gero eta ugariagoak dira.

Bilbon elkartu gara jokalaririk anonimoko elkarte batekin. Hitzordua baino lehenago iritsita, taberna bat bilatu dugu zer edo zer hartzeko, eta hara non, elkartearen egoitzatik 300 bat metrora, joko-areto bat aurkitu dugun, makina txanponjalez beteta. “Joko-aretoek existitu egin behar dute, jakina –esan digu geroxeago elkarteko kide batek–, diabetikoak ere badaude eta horregatik ez ditugu gozodendak itxiko”.

Jokalaririk baten senidea da hala mintzatu dena. “Gure elkarteak garrantzi handia ematen diogu terapian senitartekoei ere parte hartzeari”, azaldu digute. Horren arrazoietako bat da jokalaria, gehienetan, gezurretan aritzen dela elkarteko batzarretara joaten denean, hasieran batez ere. Senideek han egon behar dute, egia-aren bozeramaile. “Izan ere, jokalaririk arnasa hartu bezain erraz esaten dugu gezurra, nola eutsi bestela gure bizimodu ezkutuari?”. Diru kopuru handiak tartean daudenean ordea, bizi-

modu hori azalera ateratzen da uneren batean. Neurriak hartzeko garaia da. Eta askok orduantxe jakiten dute gaixoak direla, edo gaixoa dutela senarra, edo emaztea, edo gurasoa.

OMEren zerrendak gorabehera, oraindik ez dago behar bezala zabaldua ludopatía tratatu daitekeen gaitza dela. “Niri sekulako lasaitasuna eman zidan gaixo nengoela entzuteak. Familiarekin arazoak hastean, biziosoa hutsa nintzela uste nuen, gero konturatu nintzen gaixotasuna zela. Nola egin litezke bestela, egiten ditugun astakeriak? Baina jokoan murgilduta zaudenean ez zara ohartzen arazoa duzunik, nola pentsatu hori gaixotasuna izan daitekeenik?”.

Dirua ez da arazo bakarra

Etimologikoki, ludopatiak “jokoaren gaitza” esan nahi du, baina sailkapen ofizialek –eta baita irudimen kolektiboak ere– joko mota jakin batekin lotzen dute; diru apustuak egiten diren jokoei, hain justu. Diru galera handiek familiaren ekonomia kolokan jartze-ira iristen dira, eta hori izaten da gaixoak laguntza bilatzen hasteko behar duen akuilua, laguntza bilatzekotan. Baina ludopatiaren kalte guztiak ez dira ekonomikoak. Dirua ez ezik, denbora asko ere galtzen da. Lagun eta senideekiko harremanak, bazterrean utzita, herdoildu egiten dira, laneko errendimenduak behera egiten du, eta oro har, norberaren bizitza pobretu egiten da, ez baitago ezer jokatik kanpo.

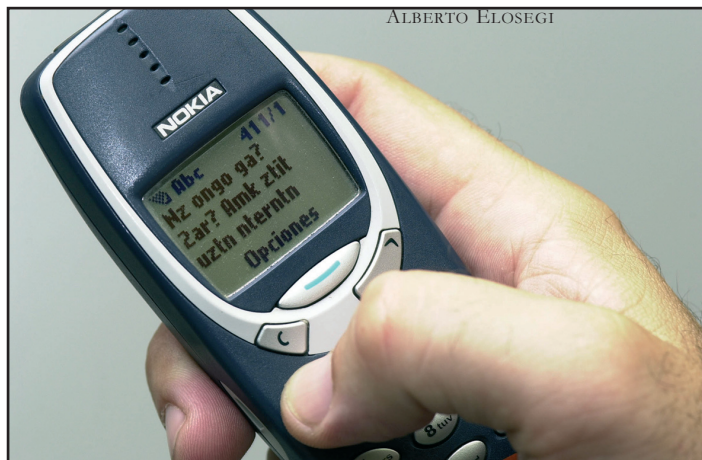
Aipatutako ondorio horiek ez dira bakarrik ludopatiarekin agertzen. Taberna askotan, makina txanponjalearen ondoan, bideo-

Menpekotasun berriak

ALBERTO ELOSEGI

Ludopatiak era guztietako ondorio kaltegarriak eragiten dizkio gaixoari, baina nabarmenena, sozialki, diru galera da. Etxeko sosak guztiz agortutakoan jotzen dute askok laguntza espezializatu bila, senideen presioagatik maiz. Internet edo eskuko telefonoen menpe bizitzeak, aldiz, ez ditu hain ageriko ondorioak. Besteak beste, horregatik dira askoz gutxiago arazo horien aurkako tratamendua jasotzen dutenak.

joko makina izaten da, merkea, sos gutxi-ekin arratsalde osoa emateko modukoa trebezia pixka bat izanez gero, eta batzuek hala egiten dute: arratsalde osoa eman dezakete. Diru askorik ez dute galduko, gainerako guztia bai. Azken urteetan ludopatiak gora egin badu, zer esanik ez horrelako joko zaletasunak, lehengo bideo-kontsolei Internet gehitu zaie eta. Ia edonork du etxean nabigatzeko aukera, edozein ordutan eta bizilagunen begirada zorrotza bizkarrean sentitu gabe. Teknologia berriaren aroan gaude, eta albo-kalteek kezka eragiten dute: Interneten behar baino ordu gehiago dabilzanak, eskuko telefonoari itsatsita bizi direnak... Halaber, antzeko ezaugarriak dituzten beste arazo batzuez gero eta gehiago hitz egiten da, Internet baino askoz lehenago asmatutako jarduerekin zerikusia badute ere: sexu edo lan-adikzioa, erosle konpulsiboak...

Baina adikzioak al dira?

Orain arte *adikzio* hitza saihestu dugu, psikologian eta psikiatrian eztabaida baitago termino horren erabilerari buruz, hemen darabiltzagun arazoak izendatzeko. Ludopatia joko-adikzio modura definitzen dute askok, baina profesional askoren ustez ez da oso definizio egokia ikuspuntu klinikotik, eta diagnostiko-gidaliburu garrantzitsuenek ez dute hala jasotzen. Nolanahi, bada ontzat ematen duenik. Esaterako, Enrique Echeburua EHUKo Psikologia Klinikoko katedraduna drogarik gabeko adikzioetan da aditu.

Echeburuak azaldu digunez, beti pentsatu izan da adikzioa egon dadin derrigorrezkoa dela substantzia kimiko bat, adikzioek berezkoa duten ezaugarria eragiteko: menpekotasuna, alegia, kontrola galtzea. "Orain ikusi dugu pertsona batzuek jokabide batenganako adibidez, jokatzeara edo Interneten ibiltzeara men-

pekotasuna garatu dezaketela substantzia beharrik gabe, eta adikzioaren ezaugarri nagusia, kontrola galtzea, agertu egiten dela koadro horietan".

Beatriz Alonso psikologoak Gipuzkoako Ekintza-dasalud elkartearen egiten du lan. Bere hitzak erabilia, adikzio psikologikoak daukaten pertsonak artatzen dituzte, ludopatak gehienak. Ez dago arazo hauek izendatzeko terminologia finkorik, Alonsok azaldu digunez, "baina psikologok badakigu, izendapena edozein dela ere –adikzio edo portaeraren nahaste–, zein den arazoaren muina: pertsonak ez dauka ahalmenik portaera jakin bat behin eta berriz errepikatzeari uzteko".

Party line-ak lehen, txat-a orain

Ekintza-dasalud 1994an sortu zen, printzipioz ludopatekin aritzeko. Berehala hasi zitzaizkien bestelako kasu batzuk iristen, adibide bakan batzuk baino ez, Alonsok gogoratu duenez: "Garai hartan arrakasta handia zeukaten *party line* direlakoek, hau da, jende askok aldi berean telefonoz hitz egiteak, eta adikzio adibide batzuk ikusi ahal izan genituen. Baita telefono erotikoarekin ere". Artean, Internet ez zegoen batere zabaldua Euskal Herrian. AEBetan ordea, jendeak askoz ohitura eta bitarteko handiagoak zituen sarean nabigatzeko. Ondorioak luze gabe etorri ziren: 1998an, Kimberley Young estatubatuar psikologoak esan zuen Internet-adikzioa arazo bilakatu zela. Ivan Goldberg-ek –psikologoa bera ere– sortutako terminoa baliatu zuen Youngek: IAD, *Internet Addiction Disorder*.

Youngek test bat asmatu zuen –sarean nongura aurkitu daiteke– nork bere adikzio maila neurtzeko, eta *Center for Online Addiction* sortu zuen, "patologia berria" sendatzeko propio zabaldutako munduko lehenengo egoitza. 2003an beste bat zabaldu zuten Ale-

manian, eta mundu osoko komunikabideek arreta handia eskaini zioten zorioneko IADari. Eztabaida pil-pilean zegoen eta halaxe segitzen du: Internet-adikzioa ez da existitzen, diote profesional askok, eta berdin esan liteke “droga gabeko adikzio”, “adikzio psikologiko” eta antzeko izendapenak dauzkaten gainerakoentzat.

IAD, txantxa batetik sortutako terminoa

Helena Matute Deustuko Unibertsitateko Psikologia katedradunak sarean izugarri zabaldu den artikulua idatzi zuen gai honetaz. Interneten denbora gehiegi ematea telebista gehiegi ikustearekin edo beste edozein zaletasuni denbora luzeegia eskaintzearekin konparatzen du Matutek, eta Leonard Holmes psikologoaren hitzak bere egiten ditu: nola esan dezakegu zein den Interneten erabilpen okerra, oraindik ez badakigu zein den erabilpen “normala”? “Urte batzuk barru, gaur telebistari eskaintzen diogun denbora bera Interneten emango dugunean, dagoeneko existitzen diren nahaste mentalak Internet-adikzioari leporatuko al dizkiogu?”, galdetzen du Matutek. Eta Kimberley Youngek berak emandako datua erabiltzen du hark zabaldutako IAD kontzeptua hankaz gora

Internet-adikzioa
ez da existitzen, psikologo
askoren ustez, baina denak
bat datoz: haren erabilpen
okerra gero eta arazo
zabaldutako da

jartzeko: sareari kateatuta denbora gehien ematen dutenak Interneten ibiltzen denbora gutxiago daramatenak dira. Nolabait esateko, hasierako liluraren eraginez ordu asko ematen ditugu pantaila aurrean, baina gehienetan, denborarekin gauzak beren onera datoz ostera. Bide batez, Matutek dio IAD terminoa txantxetan asmatu zuela Ivan Goldbergekek, nahiz eta berehala askok serio hartu zuten eta, ikusten denez, etekin ederra ateratu ere bai.

Ez Matutek ez inork ez du ukatzen ordea, Interneten nahiz bestelako teknologia batzuen erabilpen okerrak arazoak sor ditzakeenik, gehienetan aurrez existitzen zen gaitzak azaleratuz. Gaiak komunikabideen arreta jasotzen du noizean behin, eta denok asaldatzen gara kasu larrien aurrean. Pertsona batzuk ospitaleratuak izan dira online jokoetan denbora gehiegi emateagatik, eta orain dela astebate bideojokoe kin tematuegi zegoen gazte baten zaletasunak –zalekeriak agian hobe?– tragedia ekarri zuen Katalunian, neskalagunaren seme txikia hil baitzuen kolpez, hark mandoak ukitu eta jokia galdu arazi ziolako.

Argi dago beraz Interneten ibiltzeak portaeraren nahastea eragiten diela zenbaitzuei. Batzuetan, sare bera da liluratzen duena:

euskarazko komunikazioa
eta hizkuntza gutxituak
masterra

aurre-matrikula

Uztailaren 18ra arte
Gizarte eta Komunikazio Zientzien Fakultatean

harremanetarako

94 601 3006
simon.pena@ehu.es
txema.ramirezdelapiscina@ehu.es

2008/09 ikastaldia

**euskarazko komunikazioa
eta hizkuntza gutxituak
unibertsitate masterra**

<http://www.euskarazko-komunikazioa.info>

babeslea

Kultura Saila
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza

sustatzalaeak

antolatzailea

Universidad del País Vasco
Euskal Herriko Unibertsitatea

Omega 3-a, tentazioarentzat harresia

Javier Aizpiri bizkaitar neuropsikiatrak urte askoko eskarmentua dauka ludopatia gaixoezin lanean, baita portaeraren bestelako nahaste batzuk aztertzen ere. Adierazi digunez, ludopatia eta enparauak ia inoiz ez dira bakarrik agertzen: “Ludopatak, gehienetan, beste pare bat nahaste konpulsibo izaten ditu. Kafe edo alkohol asko edaten du, edo substantzia estimulagarriak hartzen ditu, edo hutsune handiak ditu dietan... Edo agian dena batera”.

Nahaste horiek eta joko-adikzioa lotuta daude –“adikzio” hitza darabil Aizpirik ere, portaeraren arazak eta substantzia batenganako adikzioa guztiz bereizten dituen arren–. “Pertsona bat gai bada makina batekin jokatzuz bere bizitza hondatzeko, pertsona horren garun-azala ez dago ondo. Alkoholez, edo kafeinaz, edo

sendagaiz, edo beste zerbaitez intoxikatuta dagoelako”. Tabakoa ere tartean izaten da maiz, eta dieta desegokia gehienetan. “Oso ohikoa da halako nahasteak dituzten dietan oso fruitu gutxi egotea, eta baita oso omega 3 azido gutxi ere”.

Aizpiriren esanetan, omega 3 azidoen garrantzia ez da gutxiestekoa, burmuin barruan ematen diren inpultsu elektrikoez “babesten” baikaituzte. “Neuronak inguratzen dituen koipea da omega 3-a. Hari esker, inpultsu elektrikoa ez da hain erraz sartzen, eta ematen zaion erantzuna modulatuagoa da, pentsatuagoa”. Omega 3 azido gutxi daukan burmuinak –are gehiago kafeinan edo beste substantzia estimulagarri batean blai badago– nekezago egiten die aurre inpultsuei, edo, hizkuntza kaletarragoa erabiltza, tentazioei.

posta elektronikoa behin eta berriz begiratzeko beharra dago, edo behin eta berriz webgune berera sartzekoa. Interakzioa eskaintzen duten web orriek dute gaitasun handiena erabiltzailea gupida gabe erakartzeko, batez ere harremanak gauzatzeko zailtasunak dituzten pertsonak badira. Arazoa aurretik zegoen, beraz.

Beste batzuetan, pornografia eskuratzeko tresna bilakatzen da sarea, edo jokatzekoa. Bideojokoak Interneten eskuratzen dira orain, eta kasino birtualek ez dakite, momentuz, krisia zer den. Internet, hortaz, beste zaletasun batzuk asetzeko tresna izan daiteke, eta ez zaletasuna bera. Multzoa osatzeko, sakelako telefonoak ditugu, beren parafernalia eta guzti. Kasu askotan, adinez beherakoak dira “neoizko argi” moderno hauen atzapurretan amaitzen dutenak, eta horrek bereziki kezkatuta ditu psikologo eta psikiatrak, Beatriz Alonsok azpimarratu duenez.

Gaiak nolabaiteko alarma soziala pizten duen arren –kasu larri eta bakan horiekin lotuta sarri–, eta arazoa gero eta zabalduegoa dagoen arren, gutxi dira oraindik honelako gaitz batekin kontsulta espezializatura joaten direnak. Ekintza-dasalud elkarrean, esaterako, hartzen

dituztenen %90 ludopatak dira. Internet edo eskuko telefonoarekin arazoa daukatenak ez dira gehiegi, eta esku bateko atzamarrekin zentatu litezke sexu edo lan-adikzioa bezalako gaitzengatik azken bost urteetan joan zaizkienak. Ez dago datu askorik, eta zaila da jakitea zenbatek duen halako nahasteren bat. Ondorioak ez dira ludopatiarenak bezain agerikoak, eta gaixoak denbora luzeagoan eutsi diezaioke bizimodu bikoitzari. “Ez kutuko adikzioak”, deitu die Beatriz Alonsok.

Gaitz bakoitzak bere tratamendua

Ludopatia tratatzen eskarmentua dute profesionalak, eta pentsa liteke oraingoz sailkatzeke dauden gaitz “berriago” hauen aurrean modu berean jokatu behar dela, baina ez da hala. Ludopata artatzean, sekula gehiago ez jokatzeko da helburua, alkoholikoek sekula gehiago ez edatea den bezala. Aldiz, sexu-adikzioaren irtenbidea ezin daiteke izan sexu-abstinentzia erabatekoa, eta erosle konpulsiboari ezin zaio eskatu bizitza osoan ezer ez erostea. Ekintza arruntak dira, eta gaixoak normaltasunez egin ahal izatea da xedea. Gauza bera esan daiteke Internetez eta eskuko telefonoez. Nola bizi XXI. mendean horietara batera hurbildu gabe? ■

Ibon Arrizabalaga

Sexismoaren aurka borrokan

“Gizona naiz” esan du, eta paretetan errebotatzen utzi dio esaldiari. Oihartzunak esan diona ez dator sentitzen duenarekin bat, baina berriro esan du “gizona naiz”.

UXUE ALBERDI

Argazkiak: Dani Blanco

«Gizonok bizitza errazagoa dugu, baina ez hobe»

Taberna batean gaude, kafe hutsa eta menta eskatu ditugu. Zergatik ekarri dizkigu zerbitzariak menta niri eta kafe hutsa zuri?

Denok saiatu behar ginateke jendea hezten, adibidez, zerbitzariak galdetzeko ohitura har dezaten. Hartzaile gisa egokitzen zaigulako erraz identifikatzen dugu zerbitzarien herrena, baina geureak ez ditugu hain erraz ikusten. Egin zidaten beste elkarrizketa batekin gogoratu naiz: antropologia ikasle batzuk etorri ziren solasaldia bideoz grabatzera. Kargatzai-leak entxufatuta egon behar zuen bateria amaituko ez bazen. Mutilak esaten zuen: “Kalean egingo dugu, sekulako eguraldia dago, eta

bukatzen bada, zer egingo zaio?”. Neskak, aldiz: “Ez, goazen etxe barrura eta ziurtatu dezagun elkarrizketa”. Jarrera horiek ez ditugu sexismoarekin lotzen, baina mutilek arriskatzeko eta neskek gauzak zaintzeko duten joeraren adierazle dira. Neskak pertsonen zaintzarako hezten dituzte, eta arduratsu jokatzeko ikasten dute, gauza serioekin ari dira-eta. Mutilen jolasetan, berriz, arriskatzea da saritzen dena. Ez baita gauza bera baloi bat galtzea edo ume bat galtzea.

Noiz hasi zitzaizun genero gaien inguruko interesaz pizten?

Txikitatik, mutilengandik jasandako jazarpenaren ondorioz. Negar egiten nuelako edo futboleko onak ez nintzelako lotsarazten nindutenean, banekien zerbait gaizki zegoela, eta akatsa ez zela nire. Ordutik sentitu dut gizarte honek ez nauela nik merezi dudana bezala tratatu. Neskek beste era batera jasan dute zapalkuntza hori eta, agian, errazago identifikatu dute, bazegoelako hori salatzen zuen tradizio bat. Nik lanak izan nituen nirekin zer gertatzen zen jakiteko. Institutuan lagun feminista batzuk eza-gutu nituen, eta ikusi nuen

Nortasun agiria

Ibon Arrizabalaga de Mingo Orion (Gipuzkoa) jaio zen 1973an. Soriakoa du ama, Altzakoa, aita. Hiru anai-arrebetan zaharrena. Arte Ederrak ikasi zituen eta, gerora, zertan lan egin nahi zuen argi ikusi zuenean, Berdintasun Masterra egin zuen EHU. 2004tik berdintasunerako eragilea da. Ez du teknikari plazarik, autonomia da eta tailerrak ematen ditu, batez ere Bigarren Hezkuntzan eta Batxillergoan. Eskoletatik kanpo, gizon taldeekin egiten du lan.

haiek antolatu egiten zirela, bazutela diskurtso bat... Hurbildu nintzen, baina ez nuen juxtu niretzat nahi nuena topatzen. Informazio eskematiko hartan ez zegoen gizonen kasuaz ezer esaten zuenik. Orduan hasi nintzen gizonen artean halakorik ba ote zegoen bilatzen, eta gizon taldeen berri izan nuen.

Kezka azaldu zenuen elkarrizketa egiteko proposamena jasotzean: "Hainbeste emakume urtean lanean eta niri egingo didazu?"

Kontuz ibili behar dugu. Hedabideetan gutxi gertatzen diren gauzak dira albiste. Ez da notizia 10.000 gizonen ez dutela tratatu txarrik eman. Notizia, batek tratatu txarra eman duela da. Ez da albiste bi milioi emakumek tratatu txarrik jaso dituztela. Albistea, bat hil egin duela da. Eta berdin: ez da notizia hamarkadetan mila saiakera egin direla emakumeak biltzeko... Horregatik, tentuz. Eta baita lehen aipatu dugun heziketarik ere. Zerbitzariari esan diezaiogun bezala "hurrengoan galdetu norentzat den zer", ba, kazetariari ere galdetu, "seguru zaude hau dela egin behar duzun elkarrizketa?"

Ezohikoa albiste. Oraindik harritu egiten al da jendea berdintasunerako eragilea zarela esandakoan?

Aitari, adibidez, kosta egiten zaio lan hau egin ez bizi naitekeela sinestea. Poztu egiten da lana daukadala jakiten duen bakoitzean, baina harritu egiten da. Dena den, lehen generoa aipatu duzu. Niri ez zait iruditzen generoaren lan egiten dudarik. Ni mugiarazi nauena sexismoaren aurkako borroka izan da. Argi ikusten dudalako sexismoa zapalketa dela, ez bakarrik emakumeena, baita gizonena ere. Gizonok emakumeak zapaltzen ikasteko heziketa prozesu luze, sakon eta zamatsu bat jasotzen dugula uste dut. Ni ez nintzen hori jakinda jaio. Hori da sexismoaren alde ezkutua, nahi gabe transmititzen dugun curriculum ezkutua.

Zuzendu dezagun: genero gaien ordezkismoaren aurkako borroka, beraz.

Generoa oso termino baliagarria izan da zer gertatzen ari den ulertzeko. Ulertzeko sexu biologikoa gauza bat dela, eta kultura bakoitzak sexuei egozten diena –aurreiritzi guztiak, rol guztiak, portaera eta jarrera guztiak...–, generoa. Hori sortu egiten da, eta alda daiteke. Aldatu egin behar da. Analisi hori egiteko balio izan du generoak, baina orain generoa eufemismo modura erabiltzen da. "Emakumeen aurkako bortizkeria" erabili beharrean "genero indarkeria" erabiltzen da, gauzak argi ez esateko.

Hitzak ez dira kasualitatez erabiltzen. Hizkera sexista askotan da kezka-iturri.

Gizon hitza

"Noiz erabiltzen dira 'gizon' edo 'hombre' hitzak? 'Gizon batek emakumea erail du', baina ez da esaten 'gizon batek kristoren kontzertua eman du 30.000 pertsonaren aurrean', esaten da 'Bob Dylanek...' edo 'artista batek...'. Gauza onak pertsonen egozten zaizkie, gauza txarrak gizonen".

Eguneroko ogia da. Normalean, hitzak ez dira sexistak. Hizkuntzak ez dira sexistak, baina gizarte sexistetan erabiltzen direnez, sexismoa islatzen dute. Japonieraz "edertasuna" hitzaren piktogramaren barruan "emakume gaztea" hitzaren piktograma dago txertatua, oker ez banago. Nola aldatu kaligrafia bera, hizkiak edo piktogramak, edertasunaren ideia sexistotik aske gara ahal dadin? Gauza batzuek oso zailak dirudite aldatzen, baina guk sortutakoak diren heinean, alda daitezke.

Luis Boninoren esaldi honekin egin dut topo: "Espainiako Estatuko gizonen %10 matxista konbentzitua da, eta %2-4 dira berdintasunarekin konprometitutako gizonak". Zer gertatzen da beste guztiekin?

Ez zait gustatzen gizonen artean sailkapenak egitea. Guztiok pasa dugu baldintzapen latza, eta emaitzak graduzkoak direla iruditzen zait. Ezin dugu esan "hauek matxistak dira" eta "gu antisexistak gara". Ni antisexista naiz, baina sexista ere bai. Sexista naizelako naiz antisexista, hori aldatu nahi dudalako nigan. Nik barrubarruko uste bati esker egin dezaket nire lana: gizonen fida naitekeela, baina oso baldintzapen latza jaso dugula zuen zapaltzaile izateko. Eta ez zuena bakarrik! Zuri eta europar garen heinean, munduaren gehiengoaren zapaltzaile izaten ikasi dugu. Eta matxista konbentzituak zorte txarrean izan duten gizonak dira, sinetsi egin dute sexismoa ez dela zapalketa, gauzen egoera naturala baizik. Eta zaila da gai honetan gizonak konprometitzea, betidanik sentiarazi izan gaituztelako gai honetan errudun. Egunero daude notiziak gizonen egindako barrabasakeriei buruz.

Baldintzapen latza aipatu duzu. Zeintzuk dira prozesu horretako pausoak?

Pertsona bat zapaltzaile bihurtzeko oinarritzko puntua pertsona hori bakartzea da. Bizipen mailan isolatuta geratzea. Gizonokin txikitatzen da martxan bakartze-prozesua. Neskek negar egin dezakete baina guk ez. Hori oinarri ona da lehenengo mezua txertatzeko: ezberdina garena. Eta gure buruari galdetzen diogu: zergatik egin dezake berak negar eta nik ez? Jakina, esaten zaigu, ni gehiago naizelako eskatzen zait gehiago. Eta oso adin gaztean, gure lagunak erdia galtzen dugu: neskek. Gero, lehiak ezartzen du mutil-lagunen arteko arerio-tasuna: ez dago guztientzat lekurik, irabazlearentzat baino ez. Neska-lagunen atzetik mutil-lagunak galduz goaz. Eta, azkenik, homofobiaren mamua dago. Nerabezaroan mutilen batekin harremana mantentzea lortu badugu, gizarteak apurtuko du laguntasun hori, marituak bihurtu ez gaitzen. Eta gero derrigorrezko soldaduska iristen zen. Errematea. Hor bihurtzen ginen gizon. Orain zorio-

AZKEN HITZA

Pribilejioak

“Pribilejioek ez gaituzte zoriontsu egiten. Gizonok bizitza errazagoa dugu, baina ez hobea. Hurbiltasun fisikoaz gozatu ahal izatea, seme-alabekiko harreman estua, gure emozioak ezagutu eta gozatzea... Hori dena daukagu irabazteko. Beste pribilejioak besaulki eder bat bezalakoak dira: erosoak eta uzten zailak, baina zeinen ondo sentitzen garen besaulkitik altxa eta benetan guretzat ona den zerbaitegiten dugunean? Hori txertatu behar dugu jendearen bizitzetan”.

nez hori ez da derrigorrezkoa, baina aipatutako prozesua ez da oraindik aldatu, eta isolamendu puntu horretara iristen jarraitzen dugu. Horregatik ematen diot halako garrantzia gizon taldeetan kontaktua berreskuratzeari.

Zer egiten duzue gizon taldeetan?

Nireetan, taldetik kanpora aurkitzen ez duten giroa sortzen saiatzen naiz. Gizon talde horietatik kanpo ez dute beren gizatasunaren parte handiagoa erakusteko behar besteko ziurtasunik. Hortik atera bezain pronto ateak ixten hasi behar dira. Ate horiek zabaldu daitezten giro egokia sortzen saiatzen naiz. Ez hainbeste eduki batzuk lantzen edo ondorio batzuetara iristen.

Eta gizonek zeren bila jotzen dute gizon taldeetara?

Itxurakeria albora utzi eta diren bezalakoak izatera. Gizonok beti dena dakigula erakutsi behar izaten dugu, beti sendo gaudela, eztabaidatzeko prest, beti gure lekuan, eta normalean beste norbaiten gainetik. Eta horrela ez gauden egunetan ez dugu inorekin hitz egin nahi izaten. Nik pattal gaudenetan ere azaldu gaitezkeen leku bat sortu nahi nuke, baita lur jota gaudenetan ere. Orain alde ilunena agertzen ari naiz, baina bada gizonen erakusten uzten ez zaigun beste aurpegi bat ere: gure alde jolastia, xamurra. Ondo pasatzeko gogo hori. Hori da, gaur egun, gehien sustatzen dudana. Eguneroko ardura eta seriotasuna ahaztu, firme eta serio ibili beharra ahaztu, eta jolasten hasten gara.

Jolasa denbora galtzearekin identifikatzen da, ordea.

Bai, beti hasten gara jolasekin, eta oso ondo pasatzen dugu, baina gure barruan badago

har bat esaten diguna “baina noiz hasiko gara?”. Ez dute nahi jolasa amaitzea, baina barruko ahots batek esaten die “denbora galtzen ari gara”. Eta, ezta inola ere. Gero beste gauza batzuk ere egiten ditugu, baina ezberdina da iritsi, zigarro bat piztu eta paper batzuk aurrean ditugula hizkuntza sexistari buruz eztabaidan hastea edo behin elkarrekin gozatua hartu eta gero bakoitza bere hauen narketak egiten hastea. Ez gara maila intelektual hotzean jarduten, bakoitzak bizi duena ekartzen du.

“Emakumearen askapenak gizon berria behar du”, irakurri dut orain gutxi. Eta gizonaren askapenak emakume berria?

Askotan esaten da: “Gizon berria”, “maskulinitate berria”, “eredu berriak”... Ez nago ados. Ez dut uste gizonok berez matxistak garenik, hala-koak egin gaituztela uste dut. Beraz, nahikoa da eraikuntza

desegitea, ez da gauza berririk asmatu behar. Kendu armadurak eta izango gara izan behar duguna. Eredu guztiak ere izango baitira eta, ondorioz, benetako pertsonak bertan kabitua ahal izateko zurrunez. Bai emakumeentzat, bai gizonentzat. Bi askapenak paraleluki ulertzen ditut.

Ereduak aipatu dituzu. Zer da queer teoria?

Sexua eta generoa gauza desberdinak direla aipatu dut. Sexua gure gorputzetan anatomikoki eta fisiologikoki igarri daitezkeen diferentziei dagokio: genitalak, hormona kopuru batzuk, horiek eragindako ezberdintasunak —ile gehiago edo gutxiago, titi handiagoak ala txikiagoak, ahots aldaketa batzuk...—. Eta, bestetik, geneak daude: XX, XY, XXY, eta abar. Horiek dira arrasto biologikoak. Horie-

“‘Generoa’ hitza eufemismo modura erabiltzen da”

tako batzuei, konkretuki kanpoko gonadei, zama oso bat atxikitzen zaie: zakila izan edo alua izan, kultura bakoitzak eta garai bakoitzak sexu bakoitzari jantzi oso bat, rol oso bat egozten dio: arrosa ala urdina, laburtzeko. Baina kolore horiek antzerkiko jantzi bezala ulertzen baditugu, zera planteatzen dezakegu: jaio ginenetik antzerki bat egiten ari garenez, zergatik ez aukeratu zer antzerki egin nahi dudan? Zer pertsonaia izan nahi dudan? Queer teoriak dio eskemak eraiki egiten direla, eta deseraikitzearekin eta eskemak nahastearekin jolasten du. Hausnarketa interesgarria eta jolastia bultzatzen du. Askoz anitzagoak izan gaitezkeela planteatzen du, askoz ezberdinoak. Askotan aipatzen duten terminoa transgeneroa da, generoak gainditzeko dituen pertsona.

Gizona izatea ekintzarekin lotu izan da sarri. “Zer” izatea errazago zaizue “nor” izatea baino?

Clown tailer bat egin nuen behin, inprobisatu egin behar genuen. Jende aurrera atera eta barrutik irteten zitzaiguna egin behar genuen. Emakumeek, nor ziren bazekitenez, irteten eta ez zuten arazorik. Baina gizonak blokeatuta geratzen ziren zerbait egiten hasi arte. Zerbait egiten hasten zirenean, orduan, bazekiten nor ziren; “zapataria naiz”, esaten zuten, baina egiten hasi eta gero. Badakigu besteek gugandik zer espero duten, eta gure izaera besteen arabera antolatzen dugu, lanbidearen arabera, estatusaren arabera. Ez gara sentituzera ausartzen, eta horregatik egiten dugu hainbeste lan, hainbeste kirol, drogatuta egiten gara, telebista ikusten dugu... Edozer gauza, ez sentitzekotan. Ez da ohikoa gizon taldeetan gertatzen dena. Gizon batzuk bi-hiru orduz elkarrekin egotea edan gabe, erre gabe, jan gabe, aurrean paperik gabe, tartean mahairik gabe.

Rolek estutu bai, baina bide bat ere markatzen digute.

“Pertsona bat zapaltzaile bihurtzeko oinarritzeko puntua pertsona hori bakartzea da”

Bai, rolak apurtzeak zalantzarekin moldatu beharra eskatzen du, ziurtasunik gabe aritzea.

“Eredu sexistak gizon izateari gehiegi eskatzen dio, oso rol indartsua eman dio, baina ez dio bere ahultasuna gainditzeko baliabiderik eman. Fikziozko gizonak sortu nahi izan ditu”. Ritxar Baceteren hitzak dira. Fikziozko gizon-emakumez osaturiko munduan bizi al gara?

Gizon izatea eta emakume izatea pertsona izateko moduak dira, eta ez oso ezberdinak. Kontua da “gizon” hitza oso kutsatua dagoela, eta gaztelaniazko “*hombre*” zer esanik ez. Horregatik, oso zaila da gu “gizon” hitzarekin identifikatzea. Baina funtsean oso gauza berdintsua da gizon edo emakume izatea, eta ez nuke esango fikziozkoak garenik. Oso errealak gara uste dut. Gizarte sexista milaka urtetan saiatu da fikzio hori eraikitzen,

baina hainbeste ahalegin eskatzen badio, oraindik lortu ez duen seinale. Gu ez baikara lortu nahi den hori, gu benetakoak gara.

Amaitu da elkarrizketa. Kontua nik ordaintzen badut gaizki sentituko zara?

Gizonengan eragiten den beste ezaugarri bat bada emakumea konkistatu behar hori. Zuek inpresionatu eta babestu behar horretan hala-koak egiten ditugu. Gaztelaraz hiru “pro” daukela esaten da: *protector*, *proveedor*, *procreador*. Antzinatean omen datoz maskulinitatearen hiru ardatz horiek. Hau nik orain dela gutxi ikasi dut bikote harremanetan. Bikoteak maite nauela jakin arren, ez da nahikoa ni ondo sentitzeko. Ez dut ulertzen zergatik maite nauen, eta orduan, zerbait egiten saiatzen naiz hiru norabide horietan. Horrela, behar nauela sentitzen dut. Behar nauela baldin badakit ondo sentitzen naiz, justifikatuta baitago maitasuna. Eta lagundu ezin diodanean... galduta sentitzen naiz. Horregatik, etengabe jardun behar dugu zuentzat gauzak egiten, behar gaituzuela sentitzeko... Baina, tira, ordaindu ezazu, bai. ■

gozatu euskaraz

gure artean euskaraz

BFA DFB

Bizkaiko Foru Aldundia
Diputación Foral de Bizkaia

2008ko uztailearen 20a

ARGIA

Ismael Nafría

«Web 2.0 erabiltzaileen aroa da, web 3.0 datuena izango da»

Zer esaten eta idazten dugun ulertzen duten makinaren aroa omen dator bi-hiru urteren buruan, topatu nahi ditugun gauzak errazago atzemango ditugun garaia, edukiak erraz berrerabiliko ditugun 3.0 belaunaldia. Ismael Nafría kazetariak argi dauka eta Interneteko etorkizuna begiratzeko leiho txikia zabaltu digu.

ELI POMBO

Argazkia: Nagore Lozano

Gaur egun web 2.0 garaia bizi dugu. Aro honetaz zer nabarmenduko zenuke?

On-line negozioen bigarren belaunaldia da, 90eko hamarkada amaieran eta 2000. urtean bizitako hondamendiaren ondoren. 2003-2004tik aurrera negozio mota berria sortu zen, merkatua berriro berpiztuz. Negozio horiek bi ezaugarri dituzte: ikuspuntu teknologikotik, jendeak gauzak egiteko plataformak dira. Langile gutxiarekin sortu ahal dira, ondoren jendeak betetzen baititu edukiz –YouTube, Flickr edo Wikipedia horren adibide dira–. Bigarrena eta nire ustez funtsezkoena erabiltzaileen parte-hartzea da. Jendearen parte-hartzerik gabe webgune horiek ez dute zentzurik. Eta gaur egun webgune horietako askok arrakasta handia daukate. Wikipedia herrialde gehienetako hamar webgune kontsultatuenen artean dago, YouTuberen arrakasta guztiok dakigu zenbaterainokoa den... eta badira hain erabiliak izan gabe oso eraginkorrak diren beste webgune batzuk, adibidez [delicio.us](#) –erabiltzen hasten bazara, oso zaila da uztea, Interneten aurkitutako informazioa antolatzen eta besteekin partekatzen laguntzen baitu–.

Gero eta gehiagok iragartzen dute web 3.0 belaunaldiaren etorrera. Noiz ezagutuko dugu errealitate hori?

Aspalditik ari gara hitz egiten Web 3.0 edo web semantikoari buruz –batzuek web 3.0 web semantikoarekin identifikatzen dute eta zuzena iruditzen zait–. 1999-2000tik web semantikoa zer izan daitekeen idatzia dago. Baina 2008 arte ideia hauek praktikara eramateko ez da garapen zehatzik egin. Aurten jada web semantikoa erabiltzen hasi diren zenbait webgune eta zerbitzu daude –[powerset.com](#) edo [twine.com](#)–.

Web 2.0 erabiltzaileen aroa izan bada, web 3.0 datuena izango da. Bilaketa inteligenteagoa egin ahal izango dira eta webgune desberdi-

netan argitaratutako edukiak elkarren artean harremanetan jarriko dira. Hortik erabiltzailearentzat askoz ere erabilgarriagoak izango diren zerbitzuak sortuko dira. Horregatik deitzen da semantikoa, datuak ulertu, beste batzuekin harremanetan jarri eta ondorioak ateratzeko gai izango baita [adibidez, bilatzaileek guk sartutako hitz gakoa semantikoki bilatuko dute, nahiz eta hitza bera webgunean ez agertu].

Nire ustez aro horren loraldiari bi-hiru urte geratzen zaizkio. Gakoa web semantikoan oinarritutako aplikazioak egotea da eta horiek publiko orokorrarengana iristea, web 2.0ekin gertatu den bezala. Baina edukia sortzen dutenek ere irizpide semantikoekin sortu behar dute informazioa, bestela jai dago. Horrek lan gehiago egitea eskatzen du eta ez du inork egingo ez badiu erabilera praktikorik ikusten. Baina nik uste dut egiten dutenek probetxua aterako diotela.

Informazioa berrerabili eta partekatuko dela kontuan izanik, datuen babesak garrantzi gehiago izango al du web 3.0 garaian?

Orain arte bezala, oso garrantzitsua izango da. Arauak oso garbi egon behar dute, erabiltzaileak ezagutu egin behar ditu eta informazio publikoa eta pribatua mugatzeko aukera izan behar du. Teknikoki informazio hori ongi mugatzeko modua topatu beharko da, datuen erabilera desegokirik egin ez dadin. Horrek ez luke arazorik sortu behar.

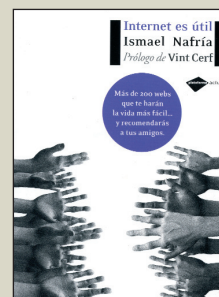
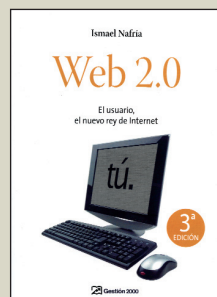
Badirudi web 2.0 garaian sortutako hainbat proiektu sozialki arrakastatsuak izan badira ere, ekonomikoki ez dutela espero bezalako etekinik lortu. Antzerako zerbait gertatuko al da web 3.0 egitasmoekin?

Web 2.0ko proiektu batzuek arrakasta izan dute eta beste batzuek ez. Eredu asko daude ez direnak soilik web 2.0. Amazon adibidez, lehenengo belaunaldiko denda bat da, baina gaur egun web 2.0 bezala defini genitzakeen hamabost aplikazio baino gehiago ditu. Beste galdera bat: hiritarren kazaritza negozioa al da komunikabideen munduan? Gaur egun ez, baina komunikabide gehienak duela lau urte baino askoz irekiagoak daude jendearen parte-hartzera. Komunikabideen sarreren zein kopuruk dauka horrekin zerikusia? Hori kalkulatzea oso zaila da. Baina komunikabideen arrakastak jendearen parte-hartzearekin du zerikusia, dudarik gabe. Antzerako zerbait gertatuko da web 3.0 garaian ere. Ez dira soilik web 3.0 egitasmoak izango, baizik eta web semantikoaren elementuak jada sortuak dauden egitasmoen gehituko zaizkie.

Zu kazetaria zara, nola egokitu dira komunikabideak egoera berrira?

Internauta eta kazetaria

Ismael Nafria kazetariak 14 urte daramatza Internet gaietan sartuta. Urte horietan guztietan milaka orduz nabigatu du eta ehunka webgune aztertu. Bere esperientziak bi liburu idazteko parada eman dio: *Web 2.0. El usuario, el nuevo rey de Internet* (Web 2.0. Erabiltzailea, Interneteko errege berria) eta *Internet es útil* (Internet erabilgarria da). Bi urtez *La Vanguardia Digitaleko* erredaktore buru izandakoa, gaur egun *La Vanguardia* taldeko Internet aholkularia da.

Urte hauetan ikasi dugu komunikabide berri bat dagoela, Internet; egunkari, irrati edo telebistatik desberdina, gauzak kontatzeko modu berriak dakartzana, erabiltzaileen aldetik kontsulta molde berriak dituen eta kazetarietako lan errutina desberdinak ekarri dizkiena. Eta informazioa Interneten nola eman behar den benetan ulertu duten komunikabideak daude: *New York Times*, *El País*, *El Mundo*, *La Vanguardia*... Yahoo News ez da komunikabide bat, baina medioetako edukiak bateratzen eta ongi aurkezten jakin du.

Hala ere, %100ean on-line mentalitatearekin aritzea kosta egiten zaie komunikabideei, gaur egun krisi egoera bizi baitute. Hor oraindik ere geratzen da bidea egiteko. Horregatik uste dut datozen urteetan gauza interesgarriak ikusiko ditugula.

Nola erabil dezakete enpresek Internet berrikuntzarako tresna gisa?

Enpresek egoerari aurre egiteko duten modua da gakoa. Enpresa batek pentsa dezake daukana munduko onena dela eta bere horretan geratu edo ausartagoa izan, zer gertatzen den begiratu eta aurreratzen saiatu. Adibidez, musikaren munduan Apple jakin du egoerari aurre hartzen bere iTunes eta iPod-ekin. Behar bat detektatu du eta horri erantzuten jakin du. Bien bitartean, zenbait diskoetxe oso egoera larrian daude, ez baitute egoera berria onartu nahi izan. ■

“Web 3.0 bilaketetan, webgune desberdinetan argitaratutako edukiak elkarren artean harremanetan jarriko dira”

Hala Bedi irratia 25 urte

Hala Bediko lan taldea. Ezkerretik lehena, Iñako Ziarsolo.

Lizentziaren ezpata buru gainean

Duela mende laurden euskara indartzeko, bidegabekeriak salatzeko eta aldarrikapenen bozgorailu izateko proiektua erein zuten Gasteizen. Orain, ikus-entzunezko lege egitasmo berriak Hala Bedi irratia biziraupena kolokan jar dezake.

ANDER ALTUNA

Argazkiak: Alex Larretxi

1980KO HAMARKADA HASIERAKO Gasteiz hura apaiz eta militarren hiri grisa zelako topikoa azkenekoz Iñako Ziarsolo Hala Bediko kideari entzun diogu. Haatik, giro ilun horrek sortu zuen sutegiak beratu zuen belaunaldi berri baten distira, Txema Ramirez de la Piscina Kazetaritzan doktore eta

Euskal Herriko Unibertsitateko irakaslearen aburuz: “Egia da Gasteiz beti izan dela hiri kontserbadorea; baina, aldi berean, hainbat mikroklima desberdin sortzeko eta garatzeko gai den eremu urbano interesgarria da. Hori orain gertatzen da, baita duela hogeita bost urte ere. Bestela, Hala Bedi sortzea ezi-

nezkoa zatekeen. 1983ko Hala Bedi hura probokazio hutsa zen; hiriko beatoei zuzendutako satira ateoak, agian ez oso pedagogikoa. Bere funtzioa bete zuen 1980ko hamarkada zoro eta gogor hartan”. Hala uler daiteke irratia libre horrek hastapenetan aurrera egiteko izan zuen bidegurutzea: debekuak, itxierak, zigor ekonomikoak, Polizia Nazionalaren bisitak... Kontuak kontu, ekimena zapuzteko ahalegin oro kamutsa izan zen.

1983ko abuztuaren 5ean egin zuten lehen emisioa. Arabako hiriburuan egiten ziren prozesio ateoetako kideek, gerora gaztetxearen sorreran izan ziren horiek, erein zuten Hala Bedi izenez sortu zen uzta. Orduan, ia dena gaztelaniaz egiten zuten. Urteak aurrera joan ahala, euskararen presentzia handituz joan da, baita programen kalitatea ere.

Garoiako zentral nuklearraren inguruko ika-mika puntu gorenean zegoenean jendarteratu zen irratia. “Gizarte mugimenduei ahotsa ematea zen irratia oinarria. 25 urte igaro arren berdin jarraitzen dugu. Orain AHTaren eztabaida pil-pilean dago eta eguneroko egiten dugu horren jarraipena. Eragileen ideiak plazaratzeko bitartekoa izan da irratia”, diosku Ziarsolok.

Koskortu ahala Euskal Rock Erradikala delakoaren eragina nabaria zen. Dena den, 1990eko hamarkada hasieran irratia eraldatu egin zen oinarrietatik abiatuta. “Ez zuen zentzurik punk irratia egitea entzule punkyak besterik ez izateko. Programak egiterakoan gehiengoarengana iristen ahalegindu ginen, irratia aberastuz eta garai ezberdinetara egokituz. Neurri batean asmatu dugulakoan nago”.

Irratiaren erraiak

100 lagun inguru aritzen dira irratia dituen 30 irratsaio ezberdinetan, euskaraz eta gaz-

“1983ko Hala Bedi probokazio
hutsa zen; hiriko beatoei
zuzendutako satira ateoak. Bere
funtzioa bete zuen 1980ko
hamarkada zoro eta gogor hartan”

TXEMA RAMIREZ DE LA PISCINA

telaniaz. Alde teknikoaz arduratzen den liberratu bat izan ezik gainontzekoak afizioz aritzen dira, ofizioz baino. Ziarsolok dioenez, “ordaintzen ez den eskulana da hoberena. Proiektu batean, komunikatzeko modu batean sinesten dugu eta hori da komunean dugun ondasun bakarra”.

Halabelarriak izeneko bazkideak dira Hala Bedi irratia bizkarrezur, diru-sarreen %70 inguru. Horretaz gain, ekonomiko-ki iraun ahal izateko diru sarrera alternatiboak bilatu dituzte: kontzertuak, txosnak, zozketak, taberna bat ere badute irratia izen berarekin. Sekula ez dute iragarki komertzialik sartu. Hori egin izan balute libre izaera galdua lukete honezkero Ziarsoloren ustean. Uneotan Halabelarri gehiago lortzeko kanpainan murgilduta daude.

Araba da irratia muga, nahiz *Suelta la olla* goizetako magazina, audientziarik gehien duena, Bilbon ere entzuten den Tas-Tas irratia librearen bidez.

Nolakoa da egungo Hala Bedi? Honatx Ramirez de la Piscina irakaslearen erantzuna: “Gaur egun, orduan bezalaxe, hiria osatzen duten hainbat mikroklima horietako bat da, helduagoa, modernoagoa eta baliabide askoz gehiagorekin”.

Lizentziarik gabe ezin

Eusko Jaurlaritzak ikus-entzunezko dekretu berri baten zirriborroa osatu du. Bi hitzetan esateko, lizentziarik gabe ezin uhinetan segi. Hainbat irratia libre jakitera eman duenez, neurri horren xedea FM diala garbitu eta irratia irenstea baino ez da, eta dekretua ezbaian jartzen dute. Hala Bedi jaso du zirriborro horren ale bat eta Ziarsolok esan digunez, lehiaketa bat egingo da lizentzia eskuratu ahal izateko. “Irrati libreek ere aurkezteko aukera dugu, baina nola lehiatu gaitzke irratia komertzialekin? Toki beretik abiatuta ere desabantailan gaude. Instituzioek babestu egin beharko gintuzkete eta ez ezabatzen ahalegindu”. Ramirez de la Piscina ere argi du gobernuak irratia asoziatibo edota komunitarioei aukera eman behar dietela euren esparru propioa izateko. “Hortik jo beharko luke Jaurlaritzak berak ere. Legea talde handien neurria egiten baldin bada... Hori adierazpen askatasunaren aurka doa”.

Irratiaren nortasuna eraiki zuten ideia berberak mantenduz emititzen jarraitzea, hori da Hala Bediren berehalako erronka. Aurreko 25 urteetan duintasun osoz bizi-raun dute eta biharko egunean beste horrenbeste egiten ahaleginduko dira inolako zalantza izpirik gabe. ■

Hizkuntza- baliabideak, -tresnak eta -zerbitzuak sarean, Elhuyar Fundazioaren eskutik

- ➔ Hiztegi-kontsulta eleanitza
- ➔ Plugin-ak
- ➔ Euskara-gaztelania hiztegia mugikorrera jaisteko aukera
- ➔ Hizkuntza-kontsultak
- ➔ Corpus-baliabideak eta -tresnak
- ➔ Terminologia-erazketarako web zerbitzua
- ➔ I+G+B unitatearen artikulua eta argitalpenak
- ➔ Hizkuntza Zerbitzuen bloga
- ➔ Eta abar

www.elhuyar.org/hizkuntza-zerbitzuak

hizkuntza
ELHUYAR
zerbitzuak

UDAKO KATALOGOTIK
MendeBaldarra
PLANETA MENDERATZEN DUEN GUTXIENGO ALPROJAREN ALEA

Yurt-a eta inperioa

Mongoliako bizileku tradizionalari yurta deritzo. Oihale-txe borobil handi samarra da bere erdian sua edukitzen duena. Mongoliarrak, beraz, ibiltariak dira eta yurta desmuntatu eta nonahi jar daitezke bizitzen. Yurtaren barnealdearen egitura oso kodifikatua omen dago. Esaterako, familiaburua atearen parean jarri ohi da eta sexu bakoitzari yurtaren alde bat (ezkerra ala eskuina) dagokio. Hainbat debeku eta arau errespetatu behar ditu, bestalde, yurtan sartzen denak: erdialdean dauden bi zutabe nagusien artetik ez da igaro behar, ezin daiteke luzaz zutik egon, eta, batez ere, erdiko sua ez da ukitu behar, su hori, mongoliarrentzat, unibertsoaren erdigunean baita. Eta ez naiz orokortzen ari, edo modu abstraktuan hitz egiten: yurta bakoitzaren erdialdeko sua da unibertsoaren gunea. Hots, yurtak beste unibertsoaren erdigune daude.

Beti interesgarria iruditu zait yurtaren sinbolismoa, bere tradizionaltasunean postmodernoa baita erabat, unibertso polizentrikoaren ideia bermatzen duenez gero. Gainera, espiritu kolonizatuaren kontrako irudia eskaintzen digu: hots, ez nago inoren menpe, ez nago inori begira jakiteko nor naizen edo nolakoa izan behar dudana, ni neu naizelako —edonon nagoela ere— nire munduaren erdigunea.

Halere, ideala ez da errealitatea. Gure mundua, oso postmodernoa dela egunero kontatzen zaigun arren, ez da yurta buruas-kien sare zabal bat. Gure mundua —bai maila geopolitikoan, bai maila sozialean— betiko mundua da, botere kontrae-sankorren lehiak egitura-tzen duen xake taula bat, zeinetan bakoitzak bere funtzioa eta mugak dituen. Erregeak, erreginak, alfilak, dorreak, zaldiak... eta peoiak. Eta xake taula mundialean nahiz sozialean nola mozorrotu egia bakar eta krudela? Erregeak erakarri egiten gaitu beste guztiok, eta oro har gure gainetik

DANI BLANCO

Mr Apalategi

Basterretxea

Olasagerre

dagoenak erakarri egiten gaitu, limurtu egiten gaitu.

Jakina, inork ez du halakorik onartzen: “Burgese handiak, ze jende degeneratua eta miserablea!”. “Amerikako Estatu Batuak, ze herri degeneratua eta miserablea”... Baina ikusi besterik ez dago prentsa larrosaren arrakasta edota *hollywoodiar* zinemak nola moldatzen dituen gure bizimoduak ohar-tzeko (inkontzienteki) eredu horiei begira bizi garela. Eta kontra-ereduen bila dabilenak (mobida alternatiboetan dabilena, herri txiki-tan ekoiztutako filmak baino ikusten ez dituen zinefilo esnoba), nahigabeko aitortza edo omenaldia egiten die uneoro eredu haiei, zeren, funtsean, haien arabera hartzen ditu erabakiak eta norabideak, haien aurka joateko bada ere. Laburtzeko: inperioak erakarri egiten gaitu.

Nire ideala yurta da. Nire errealitatea, berriz, inperioaren menpe bizitzea. Honek ez nau, haatik, ezkorra izatera eramaten. Ideala-ren yurta mentala beharrezkoa dut inperioan peoi gisa egunero bizitzen jarraitzeko. Inperioa exzitaturik eta aldi berean frustraturik mantentzen nauen desiraren objektu iheskorra da, nire ezina gupidagabeki oroitarazten didana. Neronek uneoro berrasmatzen dudana yurta, aldiz, duintasuna eta kontsolamendua dakarzkidana. Gezur osasungarri eta eraikitzailea. Yurt, sweet yurt...

Baina ezin gaitzeko yurtan zerraturik bizi behor esne fermentatua edaten. Zeren gu ere bagara inperio mota bat, azken finean. Gure azken asteetako eztabaidarekin lotura egiteko,

Juanjo eta Josi, gure kulturarekin munduan bizitzeko ditugun zailtasunak deitoratu eta negarrari ematea baino hobe genuke onartzea guk ere gureak baino kultura ezdeusagoetatik ala gure inperiotxoaren barne periferietatik datozen liburuez paso egiten dugula

Juanjo eta Josi, gure kulturarekin munduan bizitzeko ditugun zailtasunak deitoratu eta negarrari ematea baino hobe genuke onartzea guk ere gureak baino kultura ezdeusagoetatik ala gure inperiotxoaren barne periferietatik datozen liburuez paso egiten dugula

Julen Arzuaga

33/01 AUZIAN EPAITUA

Eta orain zer?

Amaitu da Amnistiaren Aldeko Mugimenduen (AAM) kontrako ahozko bista Espainiako Auzitegi Nazionalan. Hogeita zazpi herritar erakunde armatuko ustezko kide izateagatik egindako epaiketa.

Francoren garaiko Tribunal de Orden Público oinordekoa den auzitegi horren ibilbide historikoa ezagututa...

Euskal Herrian garatzen diren ekimen politiko, sozial, kulturalen aurka izan duen jarrera eta —zehatzago, Haika-Segi auzian eta berrikiago 18/98 auzian izan duen portaera kontuan hartuta— auzitegi horren izaera politikoa etengabe mahai gainean jarrita...

Berre juridikoak eta justizia printzipioak baino, mendeku politikoa lortzeko tresna errepresiboa bezala ulertuta...

Eskubide politikoak —adierazpen askatasuna, elkartzeko eta manifestatzeko eskubideak— ezin direla negoziatu, fiskalizatu, baldintzatu, beti pentsatuta, gure kontrako epaia idatzita dagoela eta, momentu politiko honen gidoiak exijitzen duen moduan, zigor larriak izango direla argi edukita...: gure defentsa juridikoa egiteari uko egin genion.

Bi hilabete hauetan, auzitegiaren aurrean gure portaera pasiboa izan bada ere, lekuko deserosoak izan gara berriro ere: Euskal Herria denik ere onartzen ez duen epaimahaia ikusi dugu. Ekinbide sozial eta politiko bat zertan

DANI BLANCO

datzan eta herriaren ekimenak nola gauzatzen diren ulertzen ez duena. Denak etsaitzat hartzeko betaurrekoak jantzita, zozketa, txosna eta elkarretaratzeak, edozein arrazoiengatik antolatuta egonda ere —arrazoi horiek guretzat behintzat ezagunak eta gardenak izan arren—, era kriminalizatzailean interpretatzen ditu. Baina, hala eta guztiz ere, gure ekimenak torturaren existentzia, espetxe-politika basatia eta Estatuaren terrorismoaren ondorio zuzenak direla ikusi dugu bai guk bai epaileek ere. Errealitate horiek ageri-agerikoak baitira beti Amnistiaren Aldeko Mugimenduen ari garenean.

Auzitegiaren aurrean izan dugun pasibotasun horrek gure herriarekin izan dugun jarrera aktibo eta ozenarekin kontrastatu du, argi eta ozen esan baitugu errepresioa dagoen bitartean, horren kontrako salaketa egongo dela. Inork Estatuaren bortizkeriaren atzaparkadak sufritu baditu, ez duela bidea bakarrik egingo. Gu ez bagara ere, beste batzuk izango direla gure herri honetan errepresioaren kontrako bandera altxatuko dutenak eta guztion artean olatu-horma bat eraikiko dugula, herri honen eskubideen kontrako erasoei aurre egiteko.

Izan ere, preso politiko gehiago sortuz Amnistiaren Aldeko Mugimendua galaraziko dutela uste al dute? ■

Gu ez bagara ere, beste batzuk
izango dira gure herri honetan
errepresioaren kontrako bandera
altxatuko dutenak

TXANDAN

Juan Ramon Makuso

Egunero ohetik altxatu eta badut harri-dura agertzeko arrazoirik. Eta horretarako zer hobe egunkarietako orriari begirada bat ematea baino. Baina hauei erreparatuta eta gero, galdera bat etortzen zait burura: zein ote da hurrengoa? Izango al da harritzeko motiborik? Non dago listoa? Beharbada ez dago, gizakiak ez duelako mugarik, onerako zein txarrerako. Edo badago beste motiborik: ea nork botatzen duen handiena, eta horretarako ez dugu behar AHTrik; oraindik gai baikara ibiltzeko kostako trenean. Eta zerrendari erreparatuta, batzuk aipatze arren, bes-

Impossible is nothing

teak beste, euskal taldeko futbolari batek dioena: “Taldek fitxa batzuk ez daude urruti langile arrunt batenetik”; edo euskal politiko ohi batek bere kargu berria hartu berrikan —enpresa handi baten zuzendaria—: “Hau herria zerbitzatzeko beste modu bat da”; edo hainbat idazle, pentsalari, eta beste hainbat espainiarrek, espainiera hizkuntza arriskuan ikusten dute Estatu-ko beste hizkuntzen artean. Eta ni beti harro espainiera dakidalako, eta beste hizkuntzetan trebatzen naizelako! Hori bai. Espainiako futbol taldea Castellanatik zeraman autobus dotoreak horrela zioen: *impossible is nothing. Au revoir.* ■

teak beste, euskal taldeko futbolari batek dioena: “Taldek fitxa batzuk ez daude urruti langile

Onintza Lasa

EUSKO ALKARTASUNAKO LEGEBILTZARKIDEA

Ate bat ireki dugu

z dakit 2008ko ekainaren 27a Euskal Herriaren historian urrezko letretan idatzita geratuko den. Ez dakit egun historikoa izan zen ala ez; hori denborak esango digu, baina bai izan zela egun garrantzitsua, eta ondorio positiboak ekarriko ditu gainera. Gure herriko egoera politikoa desblokeatu nahian, bakea eta normalizazioa bilatu nahian, Eusko Legebiltzarrak herriari hitza ematea ahalbidetuko duen legea onartu zuen. Oinarritzko ariketa demokratikoa izan da eta etorkizunean beste ariketa demokratiko batzuk ere egin beharko ditugu, honako hau lehenengo urratsa baino ez baita izan.

Ez dago gizarteari bere iritzia eskatu eta errespetatzeko konpromisoa hartzea baino ezer demokratikoagorik. Zinez, alderdikeriak alde batera utzi eta gatazka politikoa behingoz konpondu nahi dugunok aukera paregabea dugu. Konponbidearen oinarriak –indarkeriaren desagertzea eta erabakitzeko eskubidea– ipini ditugu mahai gainean, ezta baida politikoa erdi-erdian.

Kontsultaren inguruko iskanbila mediatikoak eta hika-mika politikoak, hala ere, PSOEren eta PPren beldurra agerian utzi dute. Galdeketa muinera joan ordez, euren Konstituzioa hartu eta legezketasunaz hitz egiten digute, baina mamiari dagokionean ez dute inolako argudiorik ematen. Euskal herritarrek hitza hartzeko zilegitasun osoa dute, arazoa PSOE-

ALBERTO ELOSEGI

ren eta PPren borondate politiko falta da. Beldur diote euskal gizartearen erantzunari, beldur diote demokraziari.

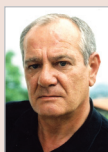
Ezker abertzalea ere beldurrez jokatzeko ari da. Beldur dio benetako konpromisoak hartzeari. Besteen ustezko kontraesanak bilatzea ez da modurik eraginkorrena guztiok egin beharreko bidean aurrera egiteko. Aurkako jarrera ez eraikitzaile hutsak behingoz baztertu eta konpromiso serioak hartzeko ordua heldu zaio. Ezker abertzaleak erabaki behar du, edo kritika hutsean geratu, hasitako prozesuari kanpotik begiratu, edo Euskal Herri independentea eraiki nahi dugunok bidea egin, herri galdeketa jasotako bi printzipioak oinarritzat hartuta.

Ate bat ireki dugu, lehena, eta etorkizunean beste ate batzuk ere ireki beharko ditugu. Batzuek sarraila bortsatu omen dugula argudiatuz, Auzitegi Konstituzionala harresi gisa erabili nahi dute, baina herri borondatea geldiaraz dezakeen harresirik ez dago. Mehatxuek eta gehiengo arrotzak herri ahotza isilarazteko inposatu nahiak ezingo dute euskal gizartearen bakea nahia geldiarazi. Atea ireki dugu eta bidean hasiteko prest gaude. Eusko Alkartasunako gizon-emakumeok bide horretan aurkituko gaituzte, bidelagun, bakarrik gure

eskubide nazionalen aldeko gehiengo demokratiko zabala egituratzeko ekarriko duelako gatazka politikoa konponbidea. ■

«
Besteen ustezko kontraesanak
bilatzea ez da modurik
eraginkorrena guztiok
egin beharreko bidean
aurrera egiteko
»

HIRUKO TXIKIAN
Joxemari Ostolaza

Zuen. Ikaragarri. Manifestan aurpegia zapiz estalita baino bulegotik bulegora ibiltzen zenean, txukun jantzen zen gaztediaren liderra legez hartzen zuen Jarraikoen zatarrak aurkako eredu. Etorkizun oparokoa zuen, ingeniari azkarra, hizkuntzak ikasteko erraztasuna zuena, orekatua, jendetasunezkoetan berezko imanaren jabe zena. Europara igorri zuen, euren ordezkari. Handik itzuli eta Eusko Jaurilaritzan eman zituen denboraldi zenbait industriagintza alorrean. Jubilatze garaia heldu zitzaionean, bera ordezkatzeko izendatua zuenaren aurka aurkeztu zuen bere burua. Eta irabazi egin zion partida

Lehen famatzen

Joseba Egibarri. Handik goiti, ez zuen gustuko eta aukera-maukera guztiak baliatu zituen Sabin Etxeko nagusi berria kritikatzeko. Ataka gaiztoan ezarri zuen alderdi barruan. Eta urrezko gazte hark, alde egin behar izan zuen nerabezartotik zuen etxetik Ipar Amerika aldera. Repsolek Petronoreko lehendakaritza eman dio berrikitan. Leku horretara iristen den gazteena izan liteke. Beraz, EGIko gazte lider hark, aurreikuspenak bete ditu. Baina jada, urrutiegi joan da baimenik eskatu gabe. Eta Xabier Arzallusek ezin izan du jan, irentsi behar izan du. Bereberea zuenak alde egin zionetik ezin du jasan. Ados naiz egin duen diagnostikoaz. Nork egin duen dut arazo. ■

Galeusca ahantziak

Behinola, orain dela nahi baino urte gehiago, hiru idazle—galego bat, katalan bat eta euskaldun bat— Andorrara joan ziren, bertan egitekoa zen Galeusca prestatzera. Eta bilera egin zuten, bapo afaldu zuten—sukaldaria nongoa eta Oñatikoa gertatu zen—, ohi bezala huntaz eta hartaz hitz egin zuten, eta, jakina, tartean euskaldun bat izaki, hemengo auziaz ere luzatu ziren, ohi bezala...

Ororen buru, hiru idazleak bakarrean geratu ziren hutsik zegoen diskoteka bateko goiko solairuan. Idazle katalana eta galegoa poetak ziren, lagunak, eta lausengu hutsean batak besteari eskultura bat agindu zion bere herrian, eta besteak batari esan zion aurreratua zuela haren poema liburuaren itzulpena. Bien bitartean, poeta ez zen euskalduna hizkuntza bezain isolatua sentitu zen, linguistikoki zein fisikoki. Harik eta zerbitzari beltzaran xarmantari erreparatu zion arte. Handik gutxira, baina, galegoak eta katalanak ere hitz beste egin eta hari josi zioten begirakunea. Ekain erdi-tsua izango zen eta neguko eskia-tzaile odolbero andanarik gabe, hantxe egokitu ziren: zaintzaile-bizkartzaina atean, neska barran eta haren beste aldean hiru idazleak, lerre jario, sedukzio jokoari emanak. Katalanak poema nerudatsu

bat dedikatu zion, lore-
ren bat bota; euskaldunak irrin-
tzi bat jaurti zion, eta zeharka
gaineratu zuen katalana ezkon-
dua zela, baina neskak barrega-
rri utzi zuen “Niri bost” xalo
batekin; galegoak, azkenik,
eszenatokira jo eta dan-
tza bat eskaini zion
gauekoari, dan-
tzaldi barregarri
bezain beneta-
ko bat. Eta
hona hemen
galdera: ezetz
asmatu hirue-
tan zeinek
l i g a t u
zuen?

ZALDI ERO

Elkarren berri izan nahi horretan

ez gara batere pragmatikoak izan:

asko kostatuko al litzateke urtean
idazle bat gonbidatzea, urtea hemen

igarotzea, elkarren hizkuntzetan

trebatzeko ikastaroak prestatzea?

Hori guztia oroitu dut egunotan irakurri dudalarik Galeusca berrindartu nahian dabil-tzala. Ez, ezin dut ukatu irri firfira maltzurra agertu zaidala. Galeusca, ez dakienarentzat, gogaideen monologo ezin aspergarriagoen segida izan ohi da —ze gogoan dudan arratsal-deko saio bat, non oso ego handiko idazle oso bizizale bat, hitzaldiak logaletua, gero eta makurtzenagotzen baitzen, eta emazteak ukon-dokaka nola esnatzen zuen bere aldera gehiegi makurtzen zen aldiro—, agiri eta adierazpenak gorabehera, urteetan zehar ezertan mamitu ez dena; nor bere etxera “ni” harrapoztuarekin itzultzeko balio izan duena —tripa betearekin, esan gabe doa. Argi dago literatura mailan elka-

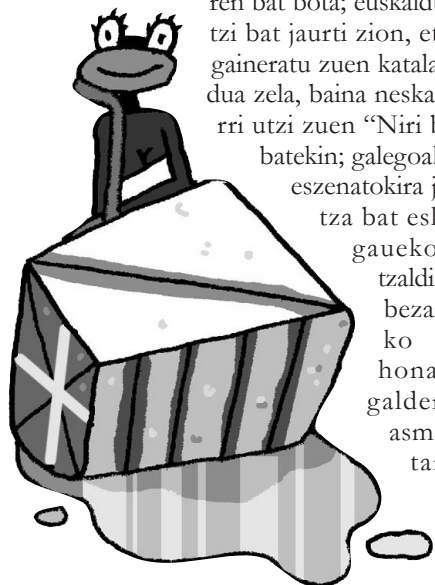
rrentzat ikaragarri arrotz izaten jarraitzen dugula, eta beti bilatu nahi izaten dugun etsaia ez dagoela Madrilen. Are gehiago: elkarren berri izateko ere gaztelania dugu makulu bakar, Madril itzulbidearen bihurtune erreferentziatzeko. Argi dago: ez dugu elkar seduzitzen. Elkarrentzat erakargarri izateko, urtean gutxienez elkarren liburu bana itzuli beharko genukeela iru-ditzen zait, eta zerbitzariak zioen bezala, niri bost Euskadi Saria jaso duen liburua itzultzen den edo ez, baina elkarren berri izan nahi horretan ez gara batere pragmati-koak izan: asko kostatuko al litzate-

ke urtean idazle bat gonbidatzea, urtea hemen igarotzea, elkarren hizkuntzetan trebatzeko ikastaroak prestatzea?

Galeuscako aurreprestatketa hartan poeta galegoa izan zen aurrena hitzik gabe eta hurre-na bere hitzen xuxurla tximatsuarekin zerbi-tzaria xarmatu zuena, eta neskaren ohean amaitu zuena. Baina biharamunean, atzera elkartu zirelarik, dena ahantzia zuen, eta bere burua madarikatzen hasi zen, halako neska katxarroarekin oheratu eta gero... Ezin ahan-tzi, bestalde, egun ez dagoela poeta galegoaren eskulturarik herri katalan hartan, eta poeta katalanaren liburua ez dela argitaratu galegoz. Eta ezin ahantzi, azkenik, idazle euskaldun irrintzilariak, gerora, ustekabean harreman epistolar bati ekin ziola; baina hori, hori beste upel bateko garagardoa da... ■

irudia:

Antton Olariaga

BERTSO BERRIAK

Imanol Zarantz "Troya"

Donostiko gaztahaundiyai jarriak

I

Metro t'erdi ba ote da?
Neurtuaz goitikan behera,
una cuarenta besorik beso
nere arabera!
lepo gainen gaztanbera,
farola baten tankera
ta errespetoik bate ez duen
txulo ibilera!

MADDI SOROA

VI

Erraustegiaren sua,
hire atzerapausua!
Sutan konponduz gizakiaren
zabor arazua.
Ez hadi izan izua!
Hartu zak konpromezua!
Ez badek ketan itotzerik nahi
Zubita osua!

II

Gabardina eta guzi,
behin hala nuen ikusi.
Bulebarrean desafioka
temati, itsusi!
Baztar guztiak nahasi
ta oaindik ez dek ikasi:
bukatu arte ezin dekela
gerrik irabazil!

IV

Erraustegi ta kuartela,
hirugarrena kartzela.
Ez omen zeuden ondo Donostin,
aitzaki ustela!
Ez hadi izan ergela,
aitor beharko dek bela,
hau dena hire patrikak diruz
betetzeko dela.

VII

Hamaika burutazio,
beste hainbeste akzio.
Gaur gure lurak bihurtu dituk
hire obsesio.
Obra eta txikizio
berdin zaik zer kondizio!
Hiretzat txarra dena ez zaiok
inori desio!

III

Hiru proiektu garatu
ta hirurak aukeratu.
Herriak danak gaitzetsi arren
heurea inposatu!
Amets bat nahi dek gauzatu,
hari begira gozatu,
nahiz hortarako auzo oso bat
golpez lurperatu!

V

Jendea ez zegok alai!
berriz esango diat, bai.
Makrokartzelik eta kuartelik
ez diagula nahi!
Baina hire ustetan ai!
Kokatu ditzakek nonahi,
jar hitzak biak Mirakontxan ta
bertan bizitu ha(d)i!

VIII

Entzun zak aurrerantzean,
erabakiak hartzean,
belar txarrikan ez diagu nahi
gure baratzean!
Proiektuez gozatzean,
oroitzapen bakoitzean,
negar malkoak alperrik dituk
Zubita hiltzean!

Usurbilgo Santixabel XXXII. Bertso Paper Lehiaketako irabazlea.

DOINUA: "Haizak hi mutil mañontzi".

Ihesi

Autostopean

Zerumugak zer ekarriko?

Errepide ertzean paratu, besoa luzatu atzamar lodia ondo erakutsiz, eta itxaron. Mundu osoan egiten da autostopa, bidaiatzeko modu merkeenetakoa, inoiz etsigarria suerta daitekeen arren.

Suerte kontua ere bada, eta ondorengo orrialdeetako protagonistei ez zaie falta izan.

Edu Monterok eta Lorena Zabalak Amerikan izandako esperientzien berri eman digute.

Iparraldean ibili zen bata, Hegoaldean bestea. Beste ikuspegi bat ere jaso dugu Ander Izagirreraren eskutik: errepide ertzetako bidaiaria bere autoan hartzen duenarena, non eta Marokon.

Europarrok zaletasuna dugu autostopa, han beharra da.

LORENA ZABALA

Autoak gelditzen diren lurraldea

Testua eta argazkia:

EDU MONTERO

ABENTURAZALETASUNAK mundu osotik ibiltzera eramán nau. Dozenaka herrialdetan ibili naiz, era askotako garraiobideak erabiliz, baina behin baino ez dut autostop egin. Nire lehenengo bidaia luzea zen, 23 urte neuzkan, eta gerora nire bizimodua zuzendu duen barruko harra orduan hazi zitzaidan. Kanada alderik alde zeharkatuz ikasi nuen hurrengo urteetan hainbeste aldiz praktikara eramán dudán filosofia: *Goes around, comes around*. Itzulpena, ondoko lerroetan.

Motxila bete arropa eta lau hila-bete libre besterik ez nituen Torontora heldu nintzenean. Mundua ikusteko eta ingelesa praktikatzeko grinak mugiarazi ninduen, eta ez nekien nora joko nuen hurrena, are gutxiago nola. Piraguismoa egiteko asmo lauso bat banuen, baino askoz gehiago ez. Azkenik, aterpetxe batean izan nuen *drive away* auto-alokairuaren berri. Urruneko hiri batera hegazkinez joan den norbaitek agentzia batean uzten du autoa, eta norberak aukera du auto hori erabiltzeko, ugazabak adierazitako lekuan eta

epean uzteko konpromisoa hartuz gero. Halaxe abiatu ginen bertan ezagututako lagun australiarra eta biok, Kanadako mendebalde basatirantz.

Calgaryrako bidea zazpi egunetan egin genuen. Bidaiaaren zatirik aspergarriena izan zen, paisaiak ez zeukalako zerikusirik postaletako Kanada horrekin: 2.000 kilometro inguruko basamortua, errepide zuzen amaigabeak eta oso jende gutxi. Azkenik, Calgaryn utzi genuen autoa, eta hor hasi zen benetako abentura.

Paul, oraindik lagun handia dudán australiarrak, Edmontone-raino autostop egitea proposatu zidan, eta ni ez nengoen ezeri ezetz esateko tenorean. Natura bilatzen nuen, eta Edmontonek zirudien helmugarik aproposena horretarako, Mendi Harritsuen ataria baita.

Calgaryren kanpoko aldean jarri ginen beraz, errotulu batekin. Ez genuen presarik, mendia gozatu nahi genuen, han-hemen gelditu, bizi. Ohiko bidetik joan beharrean, mendikateko herriak ezagutzea erabaki

Kanada primerako lurraldea da autostoperako. Betiere zerbait eskaintzen zidaten sentsazioak bizi ninduen

genuen; ez geneukan inor inon zain.

Kanada primerako lurraldea da autostoperako, hango kultura desberdina da. Jende gaztea, zoragarria, betiere zerbait eskaintzen zidaten sentsazioak bizi ninduen. Behin, diru apur bat eskaini nion gidari bati ordainetan, eta haren erantzunak betiko aztarna utzi zidan: ordaindu nahi banion, hurrengo batean autostop egiten ari zena hartu behar nuen nire autoan. *Goes around, comes around.* Une hartatik aurrera, hango biztanleak filosofia hori praktikara eramaten saiatzen direneko sentipenak ez ninduen behin ere abandonatu.

Mendi Harritsuen magia

600 kilometro daude Calgary eta Edmontonen artean, eta lau egunetan bete genituen. Aterpetxeetan egiten genuen lo; egur mozteko edo ate bat pintatzeko eskaintzen genuen geure burua, eta horren trukean lortu ohea. Auto-gidariek eramaten gintuzten, kamioilariak, itxura denez, debekatuta dutelako autostopean dabilzatenak hartzea. Eta nire ingeles jariora gero eta oparoagoa zen, ordu luzeetako elkarriketekin trebatua.

Edmontonen banatu ginen. Paul Alaskara joan zen, ni kontrako noranzkoaren zaleago nintzen: Vancouverre joan nahi nuen, baina aurretik hamar egun eman nituen Mendi Harritsuetan. Trekking egin nuen, piraguaz ibili nintzen Athabasca ibaian, Banff eta Jasper herri zoragarriak bisitatu nituen. Autostop eginez mugitu nintzen une oro, eta behin ere ez nintzen berandu heldu inora.

Kanadar errepede bakartia, Mendi Harritsuen oinetan. Hamar egun egin nituen bertan, trekking-ean, piraguismoan, hemendik hara mugitzen, autostop eginez beti.

Astebetez gozatu nituen
Vancouver uharteko bakardadeak;
goizetan, bale eta orken jauziek
diosala egiten zidaten

Vancouverrainoko 1.000 kilometroak ia aldi bakarrean egin nituen, japoniar gidari batekin. Hiri ederra da Vancouver, itsasoa alde batean eta mendiak bestean dituela. Euskaldunen gustukoa. Haren aurrean dago Vancouver uhartea, eta bertan, munduko trekking ederrenetakoa omen dena. Baimena behar da egiteko, egunero jende kopuru zehatza baizik ezin da sartu. Astebetez gozatu nituen hango bakardadeak; goizetan, bale eta orken jauziek diosala egiten zidaten.

Zorrak kitatzen

Abentura amaitzean zen. Vancouverretik Puerto Ricora abitu nintzen abioiz, anaia han bizi zen-eta garai hartan. Abioiz itzuli nintzen Torontora halaber, eta oraindik autostop apur bat gehiago egin nuen Montrealeraino. Askok hartu ninduten beren autoetan, askok eskaini beren etxea, inork ezer eskatu ez. Geroztik neure egin dut *goes around, comes around* leloa, eta uste dut dagoeneko ordaindua edukiko dudala Kanadan hartu nuen zorra. ■

www.laiaerretegia.com

laia
sagardotegia

arkolla auzoa 33 • Hondarribia
Tel.: 943 646 309
info@laiaerretegia.com

Gidari gutxi baina eskuzabalak

IKASKETEK URUGUAIARA eramán ninduten duela bost urte, eta hango egonaldiak Hego Amerikarekin maiteminarazi. Itzultzeko promesa eginez joan nintzen Euskal Herrira, eta berriki ametsa gauzatu ahal izan dut. Zortzi hilabeteko bidaia Uruguai, Argentina, Txile, Peru eta Bolivian zehar, planifikaziorik gabe, unean unekoaz arduratzen. Eta autostop asko eginez, nahiz eta beste modu batzuetan ere mugitu naizen. Edo hobe esanda, mugitu garen. Zati batzuetan bakarrik ibili naiz, baina gehienetan lagunduta. Eta argi utz dezadan: ez nuke sekula nik bakarrik egingo autostopik.

Buenos Airesetik Montevideora itsasontziz joan eta gero, Cabo Poloniora abiatu ginen autobusez. Ekialdean dago Cabo Polonio, Atlantikoaren kostaldean, eta Uruguaiko lekuri liluragarrienetakoa duzu. Itsas lehoiz betetako penintsula da, udan turistaz lepo eta gainerako sasoieta lau katuren bizileku. Herriak jatorri bitxia du: naufragoez eraiki zuten, lau ohol zatirekin, eta ez pentsa gehiegi aldatu denik. Gaur egun argindar eta urik gabe jarraitzen dute. Jorge Drexler kantariak bere azkenaurreko diskoa eskaini zion leku xarmangarri horri: *Doce segundos de oscuridad*. Hamabi segundoko iluntasuna, hori baita faroaren argiak buelta osoa egiteko behar duen denbora. Gauez ibiltzean, hiruzpalau urrats egin ditzakezu hamabi segundoro.

Testua eta argazkiak:

LORENA ZABALA

Autostop egiteko ez da sekula itxaropena galdu behar.

Autostopa konfiantza da. Jarrera

Cabo Poloniotik Treinta y tres hirira joan ginen, eta han hasi zen autostop festa. Uruguai ekialdetik mendebaldera zeharkatu genuen ia osorik, eta hori ez da eman dezakeen bezain erraza. Kontuan hartu hiru milioi biztanle dituela herrialde osoak, eta horietatik erdia hiriburuan bizi dela. Uruguai hutsik dago; jende gutxi eta are kotxe gutxiago. Baina borondate ona gainezka: ez genuen inoiz luzeegi itxaron behar izan norbaitek gu hartzeko, behin izan ezik. Bide batez, kamioilarienzat besarkada bat lerro hauetatik. Haiek izan genituen sostengu handiena, bai Uruguain bai autostopean zeharkatutako beste herrialdeetan.

Uruguai laua da, eta paisaia polita dauka, baina azkenerako aspergarria. Mendixka, zuhaitza, behia, zuhaitza, mendixka. Berderik ez da falta, hori bai. Lehenengo eguna, dena dela, leku menditsu batean amaitu genuen: Quebrada de los Cuervos Parke Nazionala. Egurgile batzuen kamioian joan ginen haraino, enbor erraldoien gainean eserita. Egia esan, askotan egokitu zitzaigun kamioien edo furgoneten atzeko aldean joatea, auskalo zein zamarekin espazioa partekatzen. Horrelakoa da autostopa Hego Amerikan.

Hurrengo etaparen amaiera Tacuarembó hiria izan zen, Uruguaiaren erdian gutxi gora-behera. Biharamuncan, handik irten ondoren, bidaia osoko unerik txarrena bizi izan genuen. Berehala hartu gintuzten hiritik irteteko, baina

Ezkerrean: lur jota autorik gelditu gabe hiru ordu pasatu eta gero, Uruguaiako errepide baten ertzean. Eskuinean: Txilen behatza erakusten. Atzekoak ura dirudi, baina gatza da.

lhesi: autostopean

erdiko kaiera

berriz jaitsi 1.000 metroko altueraraino.

Aduanatik hurbil gosaldur genuen kamioilariak zabaldu zigun arrain lata, itsasoa baino 4.000 metro gorago, inolaz ahaztuko ez dudana paisaiak inguratuta. Gero, ia hiru ordu eman genituen etengabe jaisten. “Altuera gaitza existitzen da”, esaten zigun Batucok, “baina garrantzitsuena zein altueratan zauden ez jakitea da, psikologia kontua da hein batean”. Arrazoi zuen. Behe-behean egon arte ez zigun esan zenbateko garaieran ibiliak ginen, eta horri esker –koka hosto apur batek lagunduta, hori bai– ez genuen aparteko arazorik izan kondorren erresuman.

Txileko San Pedro de Atacama hirian utzi gintuen Batucok, izen bereko basamortuaren ertzean, munduan den inguru idorrenetako batean. Handik Aricara, amaigabeko errepide zuzen-zuzenak eduki gintuen apopilo. Ilargia gogorarazten duen paisaia txundigarria ikus genezakeen lau haizeetara, baina landararik ia batere ez. Txiletarrak uruguaitarrak bezain eskuzabal agertu ziren, eta gorabehera handirik gabe heldu ginen Aricara, Ozeano Bareko kostaldean.

Autostoparenak egitear ziren, baina artean astia izan genuen berriz mendilerroa igotzeko, kasu honetan Severino kolonbiar kamioilari gogoangarria gidari. Chungara lakuaren inguruan eman genituen hiru egun, 5.000 metro baino gehiagoko altueran, eta beharbada Batuco falta zitzaigulako, orduko hartan bai, oxigeno urritasunak bete-bete jo gintuen. Gorputzak berriz jaistera behartu arte, alabaina, parada izan genuen Andeetako goi lautada dastatzeko. Hitzik gabe uzten zaituzten paisaiez bete genituen begiak, hangoekiko solasaldiez arimak. Irakaspen garrantzitsua utzi dit bidaia honek: lautadako jendea herri bat da, estatuen muga gainetik. ■

gidariak inon ez batean utzi gintuen. Hiruzpatalau orduz alferrik jarri genuen behatz lodia tente, han ez zebilen ia inor eta zebiltzanek ez zuten balazta zapaltzeko keinua ere egin. Itxaronaldiak eta bero ikaragarriak borondatea xurgatu zidaten azkenerako, eta aurreko orrialdeko argazkian ikus daitekeen bezain lur jota geratu nintzen. Baina azkenean Marcelo agertu zen, puskatzear zirudien kamioi txiki batean. Laranja zeramatzen atzean; haien zapoerari eta Marceloren elkarriketa abegitsuari esker, itxaropena berreskuratuz joan ginen pixkanaka. Autostop egiteko ez da sekula itxaropena galdu behar. Autostopa konfiantza da. Jarrera. Orduan ikasi nuen ez dela amore eman behar gidariak ikusi ere egin ez zaituztenean. Eta irribarrea beti ahoan, norberaren aurkezpen txartelik onena da hori. Emakumea izateak ere laguntzen du, egia esan behar bada.

Ande handiak

Azkenik Salto hirira iritsi ginen, Argentinako muga ondora. Han bukatu zen lehenbiziko autostop etapa, Argentina osoa beste bitarteko batzuekin zeharkatu genuen eta. Ibilian-ibilian, Susques-era, hau da, Txile aurreko azken herrira ailegatu ginen halako batean. Tira, herrixka esatea hobe.

Susquesen hiru kaleak –lurrezko zorua dute, noski– muga pasatu behar duten kamioi gidariz gainezka egoten dira. Talde txo batek gu adoptatu gintuen. Kanpindenda kamioi baten barruan paratu genuen, eta hantxe aurkitu gintuen loak. Biharamunean, Batucoren kamioi gorrian abiatu ginen mendietarantz. Paisaia ikaragarri ederra munduaren alde honetan, arnasa ere estutze-raino. Batucorekin, mendilerroaren atariko punatik Andeen bihotzeraino joan ginen, eta

Guikuri Nekazal Etxea

Guikuri, 1 Tel.: 945 464084
01138 Murua (Araba) 615 782323
guikuri@euskalnet.net · www.guikuri.com

2008ko uztailean 20a

ARGIA

31

Marokon zehar autoz egindako bidaian, bide bazterrean aurkitutako pertsonaia asko jaso zituen Ander Izagirrek. Goiko irudian, agure berberearekin berriketan ageri da donostiarra.

Autostopa beharra da Marokon

Testua eta argazkiak:
ANDER IZAGIRRE

BAKARTIAK DIRA Atlas mendikateko bideak. Eguzkiak erretako bailara idorrean, errepidearen sigi-sagek gogoa txingurritzen dute, adimena kulunkatu, logura gozoa ekarri. Oso noizean behin, bizitza zantzu txiki batek pizten gaitu: artzain gazte bat lau edo bost ahuntzekin, adreilu gordinezko herrixka mortu bat, asto bat akazia bati lotuta.

Eta halako batean, norbaitek txistua jo izan balu bezala, bide bazterrak jendez bete dira: gazteak, helduak, neskak, mutilak, zaharrak, taldean, bakarka. Lur azpitik atera direla dirudi, baina antza denez nonbaiteko eskolatik datoz, lantegietatik, merkatuetatik. Gehienak oinez doaz, bailarako herri nagusitik euren herrixkara edo mendiaren atzeko aldean dagoen etxe urrunera. Askok bizikletaz

doaz. Beste zenbait, asto gainean. Eta zorioneko bakan batzuk, motorrez. Oso kotxe gutxi ikusten da, eta ikusten direnek taxi lana egiten dute: sei edo zazpi lagun pilatu eta guztien artean ordainduko dute bidaia. Erraz ulertzekoa da: guk Marokoko soldaten eta prezioen arteko proportzioa izango bagenu, gasolina litroa sei eurotan ordaindu beharko genuke. Zeinek erosiko luke autoa? Horregatik, ordu jakin batzuetan jende mordoak dabil oinez errepidean. Ibilaldi luzeak egiten dituzte etxetik lanera edo merkatura edo eskolara joan eta etortzeko. Eta bolantean doan turistak agerpen harrigarriak izan ditzake desorduetan.

Gauzez gidatzen ari gara, ia 2.000 metroko altuera duen mendiko errepide batean, ter-

mometroa zerotik jaisten hasita, eta bat-batean, bihurtune itxi baten irteeran, faroek gizon baten silueta argitu dute. Zaku astuna darama lepoan eta keinuak egiten dizkigu. Atea zabaldu diogu eta atzeko eserlekura sartu da, hotzez dardarka, hitz erdirik ere esan gabe. Sei kilometro pasa direnean keinuka hasi da berriz, bide bazter horretan jaitsi nahi duelako, mendi-lepo izoztuan. Eta jabetu gara gizonak bide hori guztia oinez egin behar zuela, eta seguruenik sarritan egiten duela, edo egunero, zaku lepoan hartuta eta arropa eskasa jantzita.

Harkaitz atzeko mutila

Hurrengo egunean bolantean goaz patxada osoz, lautada harritsu batean, kilometro askotan inolako giza arrastorik ikusi gabe. Eta halako batean 18 edo 19 urteko mutil bat ater da harkaitz handi baten atzetik eta korrika etorri zaigu errepideraino. Non bizi den edo nondik datorren galdetu diogu nola edo hala, lau hitz eta hamaika keinurekin, eta zerumugako puntu bat erakutsi digu. Frantsesez esaldi batzuk dakizki. Zein herrira joan nahi duen esan digu eta, beranduago, isilune urduri baten ondoren, Espainiaraino eramango ote genukeen galdetu digu lotsati. Mutil hori gaur goizean ater da etxetik, zerumugaren atzean dagoen auskalo zein lekutatik, gainean ezer ez daramala, agian sos batzuk, eta une horretan bertan emigratzeko prest dago, etxeko inori jakinarazi gabe, prest dago bihar bertan herrialde arrotz batean esnatzeko, ez hizkuntza eta ez inor ezagutu gabe. Ez gara gai zerumuga harritsu horren atzeko bizimodua nolakoa izan daitekeen irudikatzen.

Bidean ezagututako familia marokoar batekin tortilla jaten.

Mutil hori gaur goizean ater da
etxetik, eta une horretan bertan
emigratzeko prest dago,
prest dago bihar herrialde
arrotz batean esnatzeko

Egonezin horiek onartuta, Marokon jendea autoan jasotzea ideia bikaina da, ate asko zabaltzeko modu erraza. Ibilaldi luze horiek laburtzen laguntzen badiezu, pozarren eskertuko dizute. Agian lau lehengusuk euren etxera gonbidatuko zaituzte, eta tea eta pastak hartzen dituzuen bitartean *Terminator 2* filma jarriko dizute dvd-an, maisulanaz goza dezazun. Agian agure irribarretsu bat igoko da kotxera, berberez hitz jario amaigabeak botatzen dituen, ulertzen ez diozula ulertu ezin duena, arabiarrez dakizkizun lau hitzak ere ezagutzen ez dituen, eta zure errepertorioko hitz berbere bakarra esaten diozunean –*barakalaufik!*, eskerrik asko!– hunkitu egingo dena. Eta beharbada, agur esateko orduan, eskua bihotzera eramango du eskerrak emateko, sorbaldatik heldu eta burua behin eta berriz musukatuko dizu, txilaba azpian eskua sartuko du eta laranja bat oparituko dizu. ■

ITSAS MENDI

Karabanak eta autokarabanak

- Europako marka garrantzitsuenak :
KNAUS, HYMER, HOBBY, BENIMAR, SUN
ROLLER, RIMOR.
Salmenta ondorengo zerbitzu bermatua
- Furgoneten eraldaketa

E-posta: itsasmendi@itsasmendi.com / www.itsasmendi.com
Errep. Nazionala 1 - 20140 Andoain (GIPUZKOA)
Tel. 943 59 32 90 - Faxa: 943 59 41 73

Europar autopos egiteko leku onenetako batzuk, bidaiariak eurek adierazitakoaren arabera. Hiru Euskal Herrian daude, Donostian, Iruñen eta Angelu inguruan. Xehetasun gehiago aurkituko dituzu www.liftershalte.info webgunean.

Aholku batzuk bidaia hasi aurretik

AUTOSTOP EGITEA atzamar potoloa erakustearekin lotzen dugu, baina bidaia luzeak egiteko hobe izaten da beste taktika batzuk erabiltzea. Autobide bazterrean jartzea debekatuta dagoenez, gasolindegia dira autopos egin duenaren "lantoki" onena. Hitz egin, galdetu, bilatu... Kamioilariak pagotxa dira, eskarmentu handia dutenen esanetan: bakardadeak jota daude eta esker-tu egiten dute norbait aldamenean edukitzea. Gainera, normalean ibilbide luzeagoak egiten dituzte auto gidariak baino. Abiadura motelagoa izan arren, gehiago aurreratzen da horrela.

Itxura ona izatea nahitaezkoa da. Gidariaren konfiantza eragin behar dugu, eta horretarako komeni da garbi eta txukun agertzea. Zerbait "eskaintzea" ere lagungarria izan daiteke. Hizkuntza desberdinak hitz

UNAI BREA

egiten diren herrialdeak zeharkatuz gero, norberak dakizkienak errotulu batean idaztea amu ona da batzuetan; atzerrian dabilen gidariak bere hizkuntzaz jardun ahal izate hutsagatik onar dezake norbait eramatea aldamenean. Elkarriketaren ekimena hartu zaituenari uztea gomendatu ohi da, baina ez dago arau finkorik, senak aginduko du kasu bakoitzean zer egin.

Euskal Herritik abiatzeko, jakizu Frantziako Estatuan gidariak sarriago gelditzen omen direla Espainiako Estatuan baino. Europar, zenbat eta ipar-ekialderago, errazago. Alemania tradizio handiko herrialdea da, baina denetan buru Baltikoko itsasertzekoak dira: Lituania, Letonia eta Estonia ia kirola da autopos. Lehiaketak eta guzti antolatzen dituzte, leku jakinera nor lehengo iritsiko. ■

BILBOKO LIBURU DENDA TXIKIAK

Ideiak erosi nahi?

Sartu barrura

Kate erraldoiek bereganatzen duten merkatuaren aldirietan bada bizitzarik; han ezarri direnak ez dira hondarretaz bizi. Bilboko saltoki handiek kutxatik pasatzen direnean baino ez diete balioa ematen liburuei, eurotan noski; baina literatura hortik harago doanez, harago ere ernatzen hasi dira bestelako liburu dendak.

Testua eta argazkiak:

ANDER EGILUZ

“IRAKURTZEAK EGITEN DU giza-kia oso, diskurtsoak egiten du prestu eta idazteak egiten du zehatz”. Sir Francis Baconek idatzitakoa da, orain dela mende batzuk. Hiztegi doiarekin idatzitako egia unibertsala izanda ere, entzungor egiten diogu jakituria handiko hitz horiei. Ez bada gizaki erdia izan gura dugula, behintzat.

Asko idazten da argitaratzen diren nobela, saiakera, aldizkari, egunkari eta blogetaz; zelan tratatzen diren, zein liburuk “ez duten merezi” argitaratzea... Baina gutxi irakurtzen da. Eta gehienok gauza berak irakurtzen ditugu. Juan Rulfok sormen krisia sufritu zuenean emazteari esan omen zion: “*Pedro Paramo* atera zait berri”. Gauza bera idazten zuen beti, antza. Guk “*Pedro Páramo* irakurri dinat berri” esan beharko genuke. Eta *Pedro Páramo* balitz, gaitzerdi.

Zaila da, hala ere, literaturaren homogeneizatze honetatik aldentzea. Liburu denda kate erraldoiek gero eta oxigeno gutxiago uzten diete denda txikiei, eta hauetariko askok horiek markatutako norabidea jarraitzea

GLTB –gay, lesbiana, transexual eta bisexual– kultura behar den tokian jarri nahi du Safo de Lesbos liburu dendak.

erabaki dute, horien ispilu bihurtuz; ajeak barne, *bestseller-itisa* kasu.

Baina badaude bestelako liburu denda batzuk. Txikiak, alternatiboak, espezializatuak, independenteak... Hamar gehi bat adjektibo FNAC, Elkar Megadenda eta Casa del Libroren –hiru aipatzearren– ereduak saihesten dituzten *beste* horiek izendatzeko. Javi Nevadok, Bilboko Anti-liburu dendako ugazabak, ederto definitzen ditu liburu denda hauek, berea deskribatzen duenean: “Anti-alternatiboa da hemen saltzen ditugun liburu guztiak, banan-banan, geuk aukeratutakoak direlako, eta hori saltoki handietan ez da gertatzen. Geurea liburu denda espezializatua da gai zehatz bat jorratzen dugulako eta independenteak gara ez gaudelako inolako makro-proiekturen barnean. Eta txikia izatearena, ba tira, zaila da saltoki erraldoi batek kutsu alternatiboa mantentzea, ezta?”. Aspaldiko auzo-liburu denda txikien zarratzearekin batera, mota honetakoak ugaltzen hasi dira Bilbo inguruan, eta bazeudenak indartuta ikusten dute beren presentzia.

Desberdinak

Kultur topagune txikien modura funtzionatzen dute liburu

Best-seller-en
aurrean *long-seller*
liburuen aldeko
hautua egiten dute
Bilboko liburu denda
alternatiboek: epe
laburrera hainbeste
saldu ez arren,
denboraren eraginak
hainbesteko kaltea
egiten ez dieten
liburuak, alegia.
Anti-liburu dendako
Javi Nevadok azaldu
duenez, beraiek
saltzen duten lan
bakoitza ondo
begiratuta eskuratu
dute eta horri esker
eskaintza
interesgarria
daukate apaletan.

denda hauek. Kulturak eta ideiek aske egiten dute hegala apalen artean; aske sartu eta aske atera kulturaren plaza hauetatik. Eta Bilboko alde zaharreko Gatazka Gunearen atea zabal-zabalik aurkitzeak defendatzen dituzten ideien metafora ematen du: “Gune publikoa gara, diskoak, liburuak, panfletoak, kamisetak... banatzen dituen”. Gari Zulueta da Gatazkako arduraduna, orain hamasei urte jaio eta hiru urte zendutako Likiniano liburu denda mitikoaren oinordekoa. Bilboko kontrakulturaren ikur argienetarikoa da gune hau, baina “liburu denda” etiketak lar mugatzen du beren jardura: “Guk ez ditugu liburuak saltzen, ideiak baizik. Planteamendu ezkertiar anti-autoritarioaren kultura zabaldu gura dugu, euskarria edozein dela”, dio Zuluetak. Gune publikoaren izaera argi ikusten da inguruko zenbait kolektiboren materialak saltzen dituztenean. “Kolektiboek beste inon saldu ezin dutena hemen eskaintzeko aukera ematen diegu, lokala mantentzeko behar dugun apurra kobratuz bakarrik”.

Liburuak soilik ez, ideiak edo gai zehatz baten inguruan dagoen guztia saltzen duten liburu denda espezializatu dezente daude Bilbon; gero eta gehiago. Liburu ele-

mentu nagusia izanik, kulturaren aurpegi anitzak aldarrikatzen ditu Mari Varelak Safo de Lesbos liburu dendarekin. Gehiegitan “bene-tako” kulturaren aldirietan kokatzen den GLTB –gay, lesbiana, transexual eta bisexual– kultura behar duen tokian jarri gura du: “Faltan botatzen zen GLTB produktuak lortzeko lekuren bat Bilbon. Liburuak, filmak eta abar lortzeko asko mugitu behar zinen, eta gehiengotik hemendik kanpo. Horregatik zabaldu genuen liburu denda. Zarata egin behar dugu, ezkutuan gaudelako”.

Liburu denda asko espezializatu izana argitaratzen den nobedade kantitateagatik dela uste du Zuluetak: “Oso iraupen laburrekoak dira liburu berri horietako asko. Horrela zaila da interesatzen zaizkizunak aurkitzen, eta horregatik sortzen dira liburu denda espezializatuak”. Iraupen labur eta luzeko liburuei buruz Javi Nevadok ere egin du hausnarketa: “*Best-selleren* aurrean *long-sellerak* aldarrikatzen ditugu. Ez dira hainbeste saltzen epe laburrera, baina ez dira hain arin iraungitzen ere. Liburu hauek aurkitzeko asko kuxkuxeatu behar dugu liburu dendok, baina horri esker eskaintzen ditugu hain liburu interesgarriak geuretan”.

Hala ere, espezializazioa ez da liburu denda txikien aukera bakarra, ezta alternatiboz izateko bide ukaezina ere. Horren adibide da Deustuko Liburudenda. Betiko auzo-liburu dendaren profila dauka, baina ez da betikoa, orain bi urte zabaldutakoa baizik. Zapaldetan dituzten liburuei begiratuta ez da

“Ez ditugu liburuak saltzen,
ideiak baizik”

GARI ZULUETA, GATAZKA GUNEA

“Argitaletxeek eskaintza
bereziekin laguntzen dieten
makro guneek, eta horren
aurka guk ezer gutxi
egin dezakegu”

AGUEDA GAGO, DEUSTUKO LIBURUDENDA

liburu denda “komertzialetatik” lar desberdintzen; dendariak bereziki aukeratutako zenbait izenburu aurkitzen baditugu ere, ez baitie lepoa ematen azken orduko *boomei*. Zertan da alternatiboz, orduan? “Liburu denda zabaldu genuenean bazeuden FNAC eta Elkar, baina ez gindoazen ildo horretatik” argitu du Agueda Gagok, liburu dendako arduradunak. “Geuretzat liburu dendak gune bizia, aktiboa eta kulturala behar zuen; topagune bat. Ez liburuak garbantzua balira bezala saltzeko tokia”. Eta ametsa ederto gauzatu dute: hitzaldiak, ipuin kontalariak, narrazio tailerrak, ipuin lehiaketak eta abar luze bat antolatu dituzte bi urte eskasetan.

“Jendeak mota honetako gauzen beharra dauka”, David Marotoren iritziz. Maroto, Teresa Freirerekin batera, LIB Litterae Mundi liburu dendaren jabea da. Kulturartekotasuna, migrazioa eta atzerriko hizkuntzetan espezializatutako Bilbo Zaharreko liburu denda honen ugazabak etorkizun ona aurreikusten du “saltoki handiek ez dituztelako irakurleak asebetetzen”.

Baieztapenok ikusita norbaitek pentsa lezake liburuak mordoka saltzen dituzten kateek ez dietela minik egiten liburu denda hauei, baina ez da horrela. Deustukoa moduko liburu denda orokorren diru sarrera garrantzitsua osatzen dute *best-sellere*k, baina saltoki erraldoiek merkatu kuota handia kentzen diete, eta ez beti bide garbietatik: "Askotan argitaletxeek eskaintza bereziki laguntzen diete makro gunei, eta horren aurka guk ezer gutxi egin dezakegu..." azaldu du Gagok. Influentzia trafiko bidegabea letren munduan.

Apalategietan dituzten liburuak saltzeko zailtasuna baino lehenagoko arazoa da liburuak eskurtzea. Denda txikiak diren neurrian, ez dituzte ehunka ale eskatzen liburu bakoitzetik, bizpahiru baizik. Baina askotan ez da nahikoa. Banatzaileek gutxiengo eskaria eskatzen dute gehienetan, eta negoziaketak ez dira errazak. Hainbeste zailtasunen aurrean, batasunean datza etorkizunak, antza.

Cliblik, elkartasunaren indarra

Bilboko liburu denda independenteen kolektiboa da Cliblik. Elkar-tearen helburu nagusia literatur munduaren ekintzak sustatzea eta bultzatzea da, eta gremioak duen aniztasuna ezagutzera ematea. Bost liburu dende osatzen dute Cliblik egun: LIB Litterae Mundi, Deustuko Liburudenda, Anti-, Safo de Lesbos eta Yorick. Ez dira asko, baina hazten ari dira. "Liburu denda gehiago barnerratu gura ditugu" esplikatu du Javi Nevadok, "eta horretan gabilta. Camara liburu denda, Algortako La Gusana, Joker... Saltoki interesgarri asko dago, baina oraindik ez dizkiegu guztiei proiektua aurkeztu".

Goian LIB Litterae Mundi dendako David Maroto eta Teresa Freire; behean berriz, Anti- dendako Javi Nevado.

Horrelako bazkun bat antolatzeko denbora behar da, eta honek lehen urtea bete berri du. Iazko Bilboko Liburu Azokaren ondorioz bildu ziren liburu dendok, "azokaren ereduak ez zigulako bat ere laguntzen" diosku Marotok. "Azoka horrek liburugintzari ez dio ezer ematen" gehitu du Nevadok ernegazio puntu bat aurpegian nabari zaiola, "ez du irakurzaletasuna sustatzen! Nobedade komertzialen erakusleio bihurtu da, bizpahiru idazle sonatu argazkian ateratzeko baino ez dituen gonbidatzen". Ez daude batere pozik Cliblikekoak Azokarekin, ez. Arenalean kokatutako *stand* gehienek argitaletxe eta banatzaile handien izenak erakusten dituzte. Non daude liburu dendak? "Gu, adibidez, *stand* berean gaude" azaldu du Varela Cliblikeko kideez, Anti- eta Yorick salbu. "Gu ez gara itzuliko" aitortu du Anti-koak: "Azoka eredu berria beharrezkoa da; uneoro ekintzak antolatzen dituen, umeentzat erakargarria... Baina argitaletxe batzuen interesak daude atzetik eredu hau mantentzeko, *lobby*en antzera. Ez dakit nik ba, gainbehera ez ote doan azoka hau...".

Kritikak ez du zertan suntsitzaileria izan behar, eraikitzailea izan daiteke, alternatibak sortzen dituen. Eta hori egin dute Cliblikekoek: Bilboko Azoka gustukoa izan ez, eta alternatiba sortu. Pasa den maiatzaren 20tik 25era arte Argitalpen Independenteei Buruzko Jardunaldiak antolatu zituzten, eta izandako arrakastak urtero ospatzeko gogoia eragin die "literatur mundua oso anitza delako". Eztabaida barik ez da hausnarketarik. Jakin-mina dutenei esker garatu da kultura, ez konformistek esker; mugitzen direlako. Eta hemen mugimendua badago. ■

ONDARROA

Uztailaren 18tik 27ra arte Alamedan

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

Bizi irakurriz!

SOINUAK SOIN ERAKUSKETA

Ez jo musika, ukitu ezazu

Musika denboran gertatzen dela esaten dute, eskultura berriz, espazioan; segundoei bezain ondo erreparatzen die Anton Mendizabalek metroei; notei bezain ondo materialei. Biak sinbiosian ikusiko ditu abuztu honetan Donostiako Kutxa-Boulevard aretoko *Soinuak* soin erakusketara hurbiltzen denak.

GORKA BEREZIARTUA

Argazkia: Karlos Corbella

OLIVIER MESSIAEN musikagilearen sortzetik mendea joan da; haren lanetan oinarrituta egin ditu erakusketako eskulturak Mendizabalek. Zergatik Messiaen? Erantzuna gaztaroan: Joaquin Pildain Donostiako San Bizente elizako organo-joleari esker izan zuen konpositorearen berri. Diferentea iruditu zitzaion: musika arkitekturarekin lotzen zen, zuri-beltza kolore bihurtzen. “Organoa aurrera begira ipini zuen” dio Mendizabalek. Konpositorearen obra gehiago ezagutzen joan zen neurrian –ahotsarentzako edo beste instrumentuentzako egindakoak– zirrara sentitu zuen: “Sentsazio berriak sortu dizkit musikaren barnean; erritmoen aberastasuna, natura eta txoriarekiko miresmena, kaosaren gardentasuna, espazioa...”.

Baina sentsazio horiek nola bihurtzen dira eskultura? Lan bakoitza osatzeko bide ugari erabili dituela azaldu du. “Adibidez, *Les deux Murailles* lanean, hiru ikuspuntu jorratu ditut batera; partitura (akorde kontrajarriak), istorioa (itsasoan bi ur-horma irekitzea), eta sentsazio fisikoa (beira fun-ditua)”; argazkian ikus daiteke emaitza. Musika entzunaz mundu propioa eratu du eskultoreak. Bere ustez utzi egin behar zaie doinuei barnera etortzen, ondoren entzuleak bere irudi, testura eta istorioak sortzeko.

Ekainean Parisko Trinitate elizan konpositorearen omenez antolatutako ekitaldira joan zen, abuztuaren 8tik 14ra bitartean Donostian erakutsiko dituen lanetako batzuk berarekin hartuta. Eliza hura izan zen Messiaenen musikaren espazio naturala, 61 urtez jo baitzuen hango Cavallé-Coll organoa. Horregatik, udako erakusketaren erronka nagusienetakoa musika eta konposizio horiek espazio berri batera egokitzea izango da. “Argien jokoekin, espazio magiko bat lortu nahi dugu. Bes-

tetik, eta audio-giden bitartez, ikusleak erakusketa ikusten duen unean, Messiaenen musika-espazioa izango du lagungarri”.

Entzuleak negarrez

Zeruaren eta luraren artean, jainkoaren eta gizakiaren erdibidean, egitura zehatzekin eta askeekin dantzan. Horrelakoa zen Messiaen. Mendizabali iruditzen zaio “dikotomia nagusi baten dialektikan” zegoela beti. Antzeko zerbait gertatzen da bere entzuleekin ere: Parisko omenaldiko kronikek azaldu zuten, erraza zen musikaren alderdi teknikoaren ala espiritualaren jarraitzaileak nor ziren desberdintzea; aurrenekoak adi-adi ari ziren entzuten; bigarrenak, malkotan.

Ekitaldi hartan enkontru gogoangarria izan zuen Mendizabalek Yvonne Loriod-ekin. Piano-jole eta Messiaenen emazteak gozo hartu zuela gogoratu du. “Nire frantses txarrean eskulturatxo batzuk egin nituela esan eta erakutsitakoan, haiei begira ipini eta gero biratu eta ezertxo ere esan gabe maitasunez beteriko begirada zoragarri bat eskaini zidan. Ez dut ahaztuko”.

2000. urteko *Pildain estela* eskulturarekin abiatutako biderearen azken emaitza da udako erakusketa. Donostiaren ondoren Baionatik eta Valladolidetik (Espainia) pasako da, eta osterarera Parisera itzuli. Mendizabalek ez daki aurrerantzean Messiaenen musikarekin lanean jarraituko duen ala ez. Geroz eta aukera gehiago ikusten dizkio, “baina noizbait planto egin beharra dago”. ■

Hitzak auzolanean

Uztailaren 19an eta 20an Poesia Egunak antolatu dituzte Ean bosgarren aldiz. Herriari Emon Arnasa kultur elkartekoek lanari ekin ziotenetik –hastapenetan Literatura Eskolarekin elkarlanean– jende asko pasa da antolatutako hitzaldi, mahai-inguru, errezitaldi eta ikuskizunetan parte hartzera. Nolabaiteko elkargune bilakatu da Eako uztailleko hitzordua, neurri handi batean antolatzaileek gonbidatuen harrerari eta edukien kalitateari eskaintzen dioten arretagatik.

OIER GUILLAN

ORAIN BOST URTE ekimen hau abiatzeko akuilua zehatza izan zen, Asun Landa antolatzaileak oroitzen duenez: “Gabriel Aresti poeta eta euskaltzale ezaguna Ean bizi izan zen bere azken bi urteetan, eta poema ederrak idatzi zituen bertan: *Eako koplak, Enaren begiak*... Orain dela bost urte bere testigua hartu genuen eatarrok, pentsatzen dugulako zorra kitatu behar dugula poeta handiarekin, eta berak idatzitakoa ezagutu eta ezagutarazi”.

Bi egunez parte hartzaileek Eako giroan murgiltzeko eta, nahi izanez gero, poesiaren ildoan elkarbizitzeko aukera izaten dute. Idazle zein poesiarezale, herria gora herria behera ibiltzen dira bi egunetan, eta horrek aukera ematen du beste-lako literatura ekitaldien egitarau ofizialegetan ezohikoak diren ekimenak gauzatzeko. Aurten Eako burdinola zahar eta paper fabrikaren hondakinetatik ibilbide poetikoa egingo dute, kasu. Landaren esanetan “toki hauek sinbolikoki erabiliko ditugu, hondatuta dauden eraikuntza hauetan irakurriko ditugu Arestiren poemak, *Euskal Harria* adibidez. Paper fabrikak ere idazleontzat eta langileontzat sinbologia berezia dauka. Batzuetan, liburuak boterearen gustukoak ez direnean, paper oreka baino ez dira izaten, arrisku hori daukate”.

Auzolana

Hitz bat eta bakarra aukeratu behar bagenu Eako poesia egunen antolakuntza definitzeko, “auzolana” hartu behar genuke ezinbestean. Landak berak erabiltzen du hitz hori: “Auzolana izaten da urtero hau antolatzea, herriko eszenatokiak prestatzea, instituzioei diru eske joatea... literaturak partaideak ere behar ditu bizirauteko, ez izen handikoak bakarrik, Ean guztiok tokia izatea nahi dugu: idazle, musikari, antzerkilari, irakurzaile, poesiarezale... horregatik aurten egitarauan herritarren izenak eta idazleenak elkartuta agertzen dira”.

Egun biko elkarbizitzan trukatu dituzte denek, idazleek zein herritarrek, hitzak, eztabaidak, gogoetak eta aldarriak. “Literaturak sortzen duen plazera aldarrikatu nahi dugu hemendik gaiak debatituz, giro naturalean, partekotasunean... baina astindu bat emateko gaur egungo huskeriari, fribolitate absolutuari”. Auzolana ez da antolakuntza lanekin bukatzen gainera: irakurketa kolektiboak edo taldeen partaidetzak nagusitzen dira sarri Eako poesia egunetan.

Aurtengo egitarauari dagokionez larunbatean Koldo Izagirreraren *Emakumeak trena hartu zueneko* hitzaldiarekin abiatuko da, mahai-ingurua izango da arratsaldean *Poesia extra zer den* titulua-rekin Itxaro Borda, Jose Luis Otamendi, Castillo Suarez eta Beñat Sarasolaren eskutik, Miren Ibarluzeak gidatuta. Gauean *Poesiazko ilara* izango da, hamaika lagunek euren poemak irakurriko dituzte zuzeneko musikaren laguntzaz, eta amaitzeko Zinar Ala kurduaren musika eta kantak entzun ahal izango dira. Igandean berriz *Idazlearen abotsa norentzat, zertarako?* izeneko mahainguruan Iñigo Aranbarri, Irati Jimenez eta Eider Rodriguez mahaia- ren bueltan ariko dira, Xabier Mendigurenek gidaturik. Eguerdian Itxaro Bordak poesia errezitaldia eskainiko du Eako Talan. Arratsaldean berriz, *Katamalo* ikuskizunaz gozatzeko parada ere izango da.

Poesia jende gutxi irakurtzen duela esan ohi da, gutxi saltzen dela ere bai, baina etengabe antolatzen dira aste kulturalak, jardunaldiak eta herriz herriko errezitaldiak. Gutxi ala asko, jendea etengabe elkartzen da poesiaren babesean, Eako egunak ere horren lekuko. “Askorentzat erreferente literario bilakatzen ari dira egun hauek, eta hori apaltasunez diogu, ez dugulako inolako pretentsio ‘ofizialik’; are gehiago, giro alternatiboa aldarrikatzen dugu”. Poesiarekin gertatzen ahal den bezala, Ean ere sakontasunez bizitako gertutasuna posible delako, agian. ■

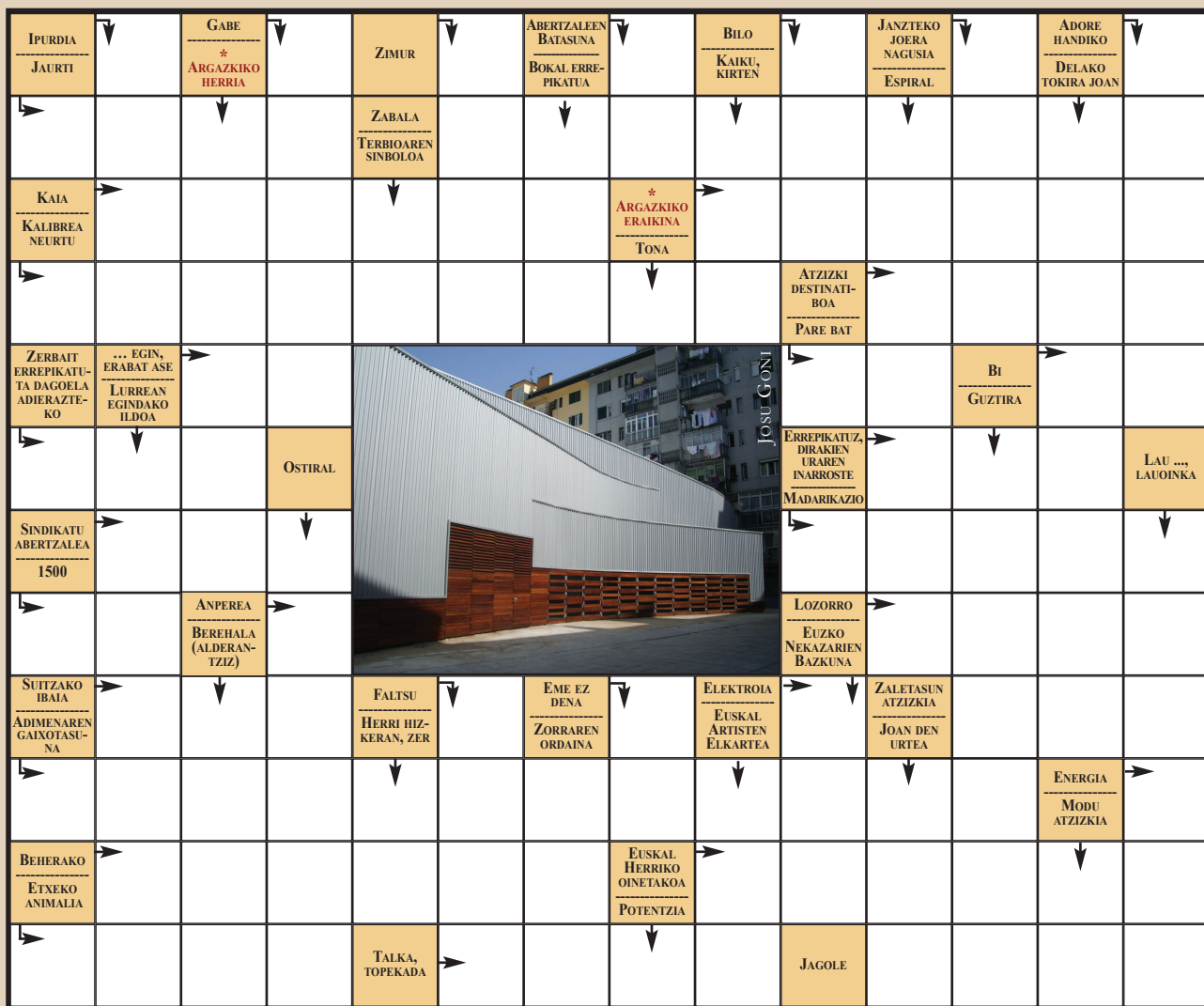

Neska bat iazko Eako Poesia Egunen kartelari begira. Aurtengo egitarauak ere erakarriko du baten baino gehiagoren arreta.

Denbora-pasak

ANA ZAMBRANO

Hitz gezidunak

Pazientzia

Emakumea elizaren lehen ilaran jarri da belaunikatuta, Jainkoari erreguka:

– Jainko maitea! Badakizu nolakoa naizen eta zer nolako kalteak jasan behar izan ditudan nire bizitzan pazientziarik ez izateagatik. Horregatik, zure aurrean belauniko, horixe eskatu nahi dizut, Jainko maitea, pazientzia pixka bat ematea, pazientzia gehixeago emadazu jauna, horixe besterik ez, pazientzia.... BAINA JADA!!! Zeri ari zara itxaroten?

Soluzioa

P	B	O	P	K	B	M	D	E	S	A	A	K	A	T
B	T	A	R	L	I	I	A	R	L	A	A	R	K	T
P	O	R	T	E	B	B	A	R	B	A	A	R	K	T
K	A	L	I	B	R	A	T	U	B	I	R	A	K	T
A	B	A	L	E	I	D	O	R	B	I	R	A	K	T
I	Z	A	A	L	E	I	D	O	B	I	R	A	K	T
A	B	A	L	E	I	D	O	R	B	I	R	A	K	T
A	B	A	L	E	I	D	O	R	B	I	R	A	K	T
A	B	A	L	E	I	D	O	R	B	I	R	A	K	T
A	B	A	L	E	I	D	O	R	B	I	R	A	K	T
A	B	A	L	E	I	D	O	R	B	I	R	A	K	T
A	B	A	L	E	I	D	O	R	B	I	R	A	K	T
A	B	A	L	E	I	D	O	R	B	I	R	A	K	T
A	B	A	L	E	I	D	O	R	B	I	R	A	K	T
A	B	A	L	E	I	D	O	R	B	I	R	A	K	T

Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Perkusio eta didgeridooaren ahots dirdiragarria

Iban Nikolai ezaguna egin zen Australiako aborigenen didgeridoo instrumentua Euskal Herrira ekartzeagatik. Ez nekiena zen Samar taldean didgeridooa erabiltzeaz gain, soinu, giro eta sentsazioekin hala jokatu zutenik. Punta-puntako musikariek elkartuta, erritmoekin, pultsuekin eta dirdiratzarekin emaitza oso-oso berezia lortu dute. Hala, gai dira jazz piezetatik doinu arabiarretara, flamenkoetara, 1960ko hamarkadako psikodeliara, funkyra edota bossa eta jazz latindarrera hurbiltzeko. Ez hori bakarrik, esperimentatzeko gaitasun handia daukate eta perkusioari izugarritzko garrantzia ematen diote. Bestalde, mugak apurtzea erraza bailitzan, Lazkao Txiki omendu dute, baita techno-arekin eta Asiatik doinuekin ausartu ere. Hori guztia kanta instrumentalekin; izan ere, didgeridooak ahots propioa du.

Ramas

Samar

AUTOEKOIZPENA

Iraupena: 49'09"
14,95 euro

SAMAR

«Lazkao Txikiri gustatuko litzaioke Australia eta Euskal Herriaren arteko sustraien elkartasuna»

Soberan daude hitzak didgeridooak hitz egiten duenean?

Bai, didgeridooak ahots propioa du eta berak bakarrik hitz egiten du. Gainera, ahotsaren erabilera didgea jotzerakoan ezinbestekoa da. Ez dugu abeslaririk sartu behar izan, baina proiektu irekia denez agian etorkizunean gehitu diezaiokegu.

Perkusioek pisu nabarmena daukate Samarren, ezta?

Bai, bi bateria eta perkusio kit bat sartzen dugu agertokian. Samar, dudarik gabe, zuzenean ikusteko taldea da.

Dirdiratzeari ezinbestekoa da zuentzat?

Bai, instrumentuek bibrazio handia sortzen dute: didgeridooa, gonga, perkusioa...

Nola jaio zen Samar? Zer helbururekin?

Javier Area bateria jolea ezagutu ahala zerbait erritmikoa eta berezia egitea erabaki genuen, eta ezohiko musikari handiak batu zitzaizkigun. Ondo pasatu eta zerbait desberdina eskaini gura dugu.

Zer irudikatzen du askotan aipatzen duzun kartulina beltzak?

Ez du esanahi berezirik, hori bakoitzak irudikatu beharreko gauza da.

Ondo moldatu zarete zuen sentsazio, giro eta sonoritateak estudioran jasotzeko?

Lehenengo diskoa da, baina MIK-eko Maikel ohituta dago halako proiektu bereziak grabatzen eta segituan moldatu da gure ideietara eta instrumentu berezien soinuetara. Emaitzarekin oso gustura geratu gara.

Zer esango luke Lazkao Txiki burua altxatuko balu?

Gipuzkoako Bertso Txapelketaren sintonia egitea ohorea izan da, eta nik uste Lazkao Txikiri gustatuko litzaiokeela Australia eta Euskal Herriko sustraien elkartasuna.

Zer dauka didgeridooak beste instrumentu batzuek ez dutena?

Ezohiko instrumentua dela, European eta ia mundu osoan ezezaguna. Naturak egiten duen instrumentua da, ez daude bi didge soinu bera dutenak. Gainera, giza aho-tsari gehien hurbiltzen zaion haizezko instrumentua da. Australiar aborigenena da, eta termitek hustutako eukalipto zuhaitzen enbor-adarrak dira.

Liburutegia

PILAR IPARRAGIRRE

Dottek nerbioak dantzan ditu

Patricia Schröder

IBAIZABAL

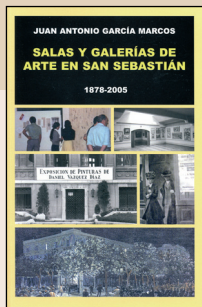
102 orrialde

9 euro

Erregaliz taldea oporretan Italian

Irakurle gaztettoentzako lana da Aitor Aranak *Dottek nerbioak dantzan ditu* izenarekin euskaratu duen kontakizuna. Patricia Schröder-ena da jatorrizko liburua; marrazkiak berriz, Tina Schuleri zor zaizkio. Idazlan honek lau neska ditu protagonista. Erregaliz taldea osatuko dute neskak. Mutilak erdeinagarri samarrak direla uste izaten den adinean daude, nahiz eta batzuetan haiek esaten dizkieten gauzek nolabaiteko kilika eragiten duten euren barrenean. Gauza da, Dotteren aitonari esker, neska laukote hau Italiara joango dela oporretara, Dotteren neba txikia

—nahiko gogaikarria— aldamenen dutela. Baina hain zuzen ere Alessiori gertatutakoa bilakatuko da oporretan liluragarriena. ■

Salas y galerías de arte en San Sebastián 1878-2005

Juan Antonio García Marcos

KUTXA

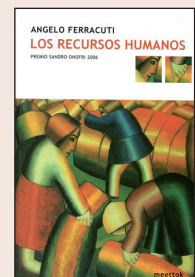
268 orrialde / 16 euro

Donostiako arte aretoen historia azken mendean

Salas y galerías de arte en San Sebastián 1878-2005 lanari ekiteko 1863. urtera, Donostiako harresiak suntsitu zituzten garaira, itzuli ditu begiak Juan Antonio García Marcosek. Garai hartan euren artelanak etxean erakusteko ohitura ei zeukaten artistek, Donostiako Hernani kaleko 3. zenbakian El Pinar erakustokia ireki zuten arte. 1878an izan zen hori. Geroztik hamaika leku erabili izan dira eginbehar horretarako: arte ederrak jendarean azaltzeko espresuki eratutako sala eta galeriez gain, askotxo izan baitira asmo berarekin artelanei leku egin izan dieten hotelak, dendak eta ostatuak. Ugari dira, era berean, artelan horien atzean dauden artistak, baita babesle eta zaleak ere. ■

Langileen sufrimenduak

Angelo Ferracuti (Fermo, 1960) idazle italiarraren *Le risorse umane* itzuli dute gaztelaniara Luis García Bermejok eta Rafael García Anguitak. 2006. urteko Sandro Onofri saria irabazi zuen liburu honek lan-tegiez eta beraietan lan egiten duten pertsonen dihardu. Langileak pairatu behar izaten dituen umiliazio, nahigabe eta ezbeharrez hitz egin du Ferracutik. Elkarrizketatu dituen pertsonen artean, amiantoarengatik hil direnen alargunak eta ezagunak daude; baita *mobbing*-a jasan behar izan dutenak ere —tronpeta jole bat, esaterako—; silikosisia harrapatu duten meatzariak; Postako langile baten amets zapuztuak —egilearenak, adibide gisa—; minbiziak jotako goi-mailako enpresaria; CGIL sindikatua; herri txikietako eskoletan lanean dabilzan maisuak; edota Txinatik Italiara lanera etorritako beharginak. ■

Los recursos humanos

Angelo Ferracuti

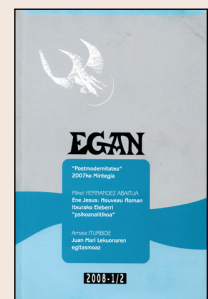
MEETOK

280 orrialde

18 euro

Psikoanalisia eta Ene Jesus nobela

Euskalerrriaren Adiskideen Elkartek argitaratzen duen *Egan* aldizkariaren azken zenbakian makina bat lan interesgarri aurki daitezke. Adibide gisa aipatzeko modukoak dira Postmodernitate-gai harturik joan den urtean egin zen mintegiaren emaitzak: Iñaki Aldekoaren *Ilustrazioaren eragina euskal literaturan*; Iñaki Zabaleta Gorrotxategiren *Euskaldunak Wilhelm Von Humboldt-en begietan*; J. Ramón Zubiaurren *Hizkuntzalaritza Euskal Herrian XVIII. mendean*; Jon Suduperen *Ilustrazioaren kriseilupean*; Xabier Apaolazaren *Globalizazioa edo mundializazioa*, eta Luis Maria Mujikaren *XVIII. mendeko herri lirika*. Horietatik at, Juan Mari Lekuonaz Amaia Iturbidek idatzitakoa eta Ramón Saizarbitoriaren *Ene Jesus* nobelaz Mikel Hernandez Abaituak psikoanalisiaren ikuspegitik egingandako gogoeta azpimarratuko genituzke. ■

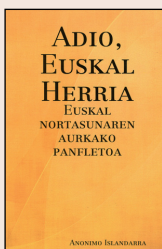
Egan

Batzen artean

EUSKALERRRIAREN
ADISKIDEEN ELKARTEA

362 orrialde

18 euro

ADIO, EUSKAL HERRIA

Anonimo Islandarra

LULU
58 orrialde

Identitateei adio, bereziki politikan

Askotan entzun izan da euskara darabilen idazleak abertzalea behar duela izan. Eta hala izan ohi da maiz, baina ez beti: Anonimo Islandarra goitizenarekin izenpetzen duen idazle nafarraren *Adio, Euskal Herria. Euskal nortasunaren aurkako panfletoa* dugu horren lekuko. Antinazionalista amorratua du egile, nazionalismoa benetako minbizia dela sinesten duten horietakoa, idazlaneko kritiken xede “sufritzen dugun” euskal nazionalismoa duen arren. Bere iritziz, Euskal Herria ez da inoiz existitu eta oinperatzen gaituztela errepikatzea munduko tontakeriarik handiena da. Haatik,

ez gara gainerako espainolak bezain libreak. Beldurrak baldintzatzen gaitu, anti-abertzale gisa agertzearen beldurrak. I

Europar hezkuntza-eskubidea zertara mugatzen den

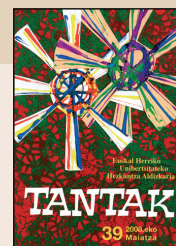
Tantak Euskal Herriko Unibertsitateko hezkuntza aldizkariaren azkeneko alean Pauli Dávila Balserak, Luis Mª Naya Garmendiak eta Iñaki Zabaleta Imazek *Hezkuntza-eskubidearen eremuko Europa mailako azterketa erkatua* plazaratu dute. Hezkuntza-eskubidea eta haurren eskubideak ardatz nagusitzat harturik, arlo horretan Europak bizi duen egoera aztertu dute, horretarako estatu gehienei buruzko analisi erkatua eginez. Eta ikusitakoan arabera adierazi dute Europar oraindik lan handia dagoela egiteko alor honetan. I

Tantak

Batzuen artean

EHU

134 orrialde / 10 euro

ASEL LUZARRAGA

«Denok gabiltza idealizatu ditugun kontuen atzetik»

Zure *alter ego*-a al da errealtatetik jasotako oharra lapurtzen dizkioten idazlea?

Hori gustuko dudana jolasa da, irakurleari pertsonaia nirekin identifikatzeko bidea ematea. Baina berez ez du zerikusi handirik nirekin. Nire lan egiteko modua oso bestelakoa da, batez ere oroitzapen-tara jotzen dut ideien bila eta oso ohar gutxi hartzen dut. Liburu baterako ideia pizten zaidanean bai, horretarako apunteak biltzen ditut, baina bestela gogoan geratzen zaizkidan kontuak liburuetan ager daitezke, eta bidean galtzen direnak galdu eta kito.

Pertsonaia guztiak irrika baten atzetik dabilta, baina azkenean porrotaren mingotsa ezagutzen dute.

Denok gabiltza neurri batean edo bestean idealizatu ditugun kontuen atzetik. Askotan barrura begiratzea ahazten dugu eta kanpoko gauza materialen, espiritualen edo ideologikoen esku uzten dugu zoriona. Barruan sentitzen dugun hutsa beteko digun haren bila bizi gara. Alferrik gehienetan. Bizitzak, patuak, gainera, ez dizkigu ematen gure merituen edo hobenen arabera merezi ditzakegun zigor edo sariak. Horregatik, nire pertsonaia batzuekin zoria krudela da, amaiara ironikoak gorde dizkie. Beste batzuek zorte hobea dute. Hor dago malaysiar maitagarriaren patu latza, edo kenyarrarena. Niretzat pertsonaia oso bereziak biak ere.

Jad palestinarri eskaini diozu liburua.

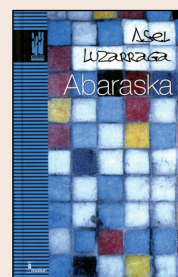
Egia esan Jad, benetako palestinar laguna, liburua bukatu ondoren ezagutu nuen, Vientianen, eta nire pertsonaiekin zeukan antzekotasunak harritu ninduen. Alde oso handiak ere badauzka, eta zorte hobea opa diot.

GARI GARAIALDE / A.P.

Asel Luzarraga giza obsesioez eta zoriaz

Irrika biziz pertsonaia bila dabilen idazlea, estasia lortu nahi lukeen emakumea, hilotzak piltzen gozatzen duen eraillea, herri guztietako hizkuntzak ikasi nahi dituen neska edo bake bila dabilen palestinarra bezalako pertsonaiez osaturik dago *Abaraska*, Asel Luzarragaren (Bilbo, 1971) azken liburua. Maskaren atzetik etengabe; harreman sexuala proposatutakoan ezezkia lortu nahian; edota sorgin-belarra eskuratzeko grinaz dabilta bere pertsonaiak. Erleek ezta gordetzeko erlauntzaren barruan prestatutako zulotxoaren modukoa baita liburua: edozein bazterreko pertsonaia ditu, bakoitza bere obsesioarekin, baina guztiak hari fin batez lotuak kontakizunean zehar. Euren bizitzari zentzua emango dien zerbaiten bila dabilta protagonista guztiak, baina gehienak porrotaren mingotsa ezagutuko

Abaraska

Asel Luzarraga

TXALAPARTA

252 orrialde

18 euro

dute. Eta horrek, kasu batzuetan, poztu egingo du *Abaraska*-ren irakurlea, baina ez beti. “Azken finean, munduak, bizitzak, patuak, halakorik badago, ez dute gure moral ikasien arabera jokatzeko. Unibertsitateak ez du moralik, ez etikarik, ez onik, ez txarrik. Gauzak gertatu egiten dira. Gu gara gertaera horiei azalpen ‘logikoa’ bilatu nahi diegunak”, dio egileak. ■

egileari galdezka

Ezpalak

JON TORNER

Karlos Zabala itzultzaileak André Malraux idazle frantziarraren *Esperantza* eleberrria euskaratu du, eta Karlos del Olmok Malcolm Lowry ingelesaren *Sumendiaren azpian* obra. 1936-37an idatzi zituzten bi liburu horiek, eta orain Literatura Unibertsala bildumaren baitan argitaratu dituzte Alberdaniak eta Elkarrek.

Borja Cobeaga zinemagilearen lehenengo film luzea, *Pagafantas*, Bilbon filmatzen hasi dira. Zuzendariak azaldu duenez, "neska politaren atzetik dabilen eta ezer lortuko ez duen memelari buruzkoa da pelikula". Gorka Otxoa eta Sabrina Garciarena izango dira filmeko protagonistak. Udaberrian estreinatuko dute.

Kosta bat, lau begirada izeneko argazki erakusketa paratu dute Donostiako Kutxa Boulevard Aretoan. Koldo Badillo, Isabel Diez, Raul Esteban eta Asier Castro argazkilarien irudiak jarri dituzte ikusgai. Erakusketa abuztuaren 3a arte egongo da zabalik.

Gonzalo Chillida margolari donostiarra, Eduardo Chillidaren anaia, joan den astean hil zen 82 urte zituela. Margolari eta grabatzaile honen lana abstrakzioan kokatzen da, paisaia gaiak askotan jorratu zituen arren. Euskal Herrian ez ezik nazioartean ere aurkeztu zituen erakusketak, Espainian, Frantzian eta Italian, besteak beste.

Batekmila. Euskal Munduak izeneko erakusketa Kanbon dago ikusgai hilaren 11tik abuztuaren 15era, eta Hendaian, berriaz, abuztuaren 22tik irailaren 21era. Erakusketa ibiltari horren helburua euskara eta euskal kultura ezagutzera ematea da gaur egungo hainbat artisten lanekin. Euskal Herriko eta diasporako euskal munduak ditu aipagai lau hizkuntzatan: euskaraz, frantsesez, gaztelaniaz eta ingelesez.

Portugal protagonista Erriberriko Antzerki Klasikoaren Jaialdian

DONOSTIAKO dFERIA, Bilboko Kalealdia... Jazzarekin gertatzen den moduan, uda partean antzerki emanaldi ugari izan ohi da Eus-

kal Herri osoan. Hilaren 18an adibidez Erriberriko Antzerki Klasikoaren IX. Jaialdia hasiko da. Abuztuaren 3a bitartean, hamaika emanaldi eskainiko dituzte Erriberriko eszenatoki ederretan. Aurtun Portugal izango da herrialde gonbidatua, eta hango

Debabarrenera eta Durangaldera zabalduko da Danbaka lehiaketa

DANBAKA III. MUSIKA LEHIAKETA antolatu dute Goienak eta Elgetako Espaloia Kafe Antzokiak. Aurtengo edizioan aldaketa nabarmen bat izango da: orain arte lehiaketa Debagoienako taldeei zuzendua zegoen eta hirugarren edizioan Debabarrena eta Durangaldera ere zabalduko dute. Sariak dagokienez, talde irabazleak Shot! Grabazio estudioan diskoa grabatu eta Gaztelupeko Hotsak diskoetxearekin argitaratuko du. Halaber, Debagoieneko talde onenari ere sari bera emango diote. Lehiaketaren oinarriak: www.danbaka.com.

Iban Urizar Bizarra taldeko kideak Nabarran: «Duela ez asko euskarari buruz oso gauza itsusiak esan zituen AEBetako hedabide batek [Wall Street Journal-ek]. Bada, hedabide horretako nagusia eta MySpace-koa, pertsona bera dira: Robert Murdoch. Bizarra taldearen kasuan, MySpace-k ez digu asko eskaintzen, baina ulergarria da jendearentzako erreferentzia izatea. Komunitate handia da, baina, printzipio kontuengatik, guk ez dugu pantaide izateko asmorik».

Kevin Herediak bere webgunean <http://kevinheredia.mundua.com>: «Nork zaintzen du euskal kultura? Diruz elikatzen, esan nahi dut (...) Dirulaguntzak ematen dira, hori egia da, sariak eta halakoak antolatzen dira, hori egia da,

baina zertarako balio du horrek? Nahikoa al da? Zergatik lotsatu kulturarako lau txakur txikiez enpresa eta negozio ultrasubentzionatuak ditugun herri honetan? Euskal kulturaz eta kulturatik bizitzea ameskeria da oraindik ere askorentzat, eta besteentzat, bide zinez izerditsua. Lanak ematen ditu egindako lanak kobratzeak, Canok zioen moduan: 'Batekin aski ez eta, bi lan: lana egitea bata, kobratzea bestea'».

Andoni Arantzezi Gipuzkoako Liburu Saltzaileen Elkarte-ko presidenteak Diario Vascon: «Momentuz, ez dut uste liburua desagertuko denik. Agian 50 edo 100 urte barru bai, baina epe laburrean ez. Pantailak oraindik ez daude orrialde asko dituen liburua irakurtzeko prestatuta».

Hondartzan irakurri hau, mesedez

Ilegorriaren emaztea, Bill S. Ballinger (Igela, 2007), 354 orrialde. Itzultzailea: Xabier Olarra

«— Zer diozu zuk, maitea? —esan zuen Turnerrek Mercedesi begiradaz galdezka.

— Badakizu zuregatik zer sentitzen dudan —erantzun zuen berak, irmo—. Nazka ematen didazu».

Mercedesek bere senarra hiltzat eman zuen gerrara joan zenean eta beste batekin ezkondu zen. Albert Turner dirudunarekin. New Yorkeko luxuzko etxean ate joka ari da ilegorria. Ez zegoen hilda eta orain emaztea berreskuratu nahi du. Tiro batek ezkonduko ditu berriro Hugh eta Mercedes. Ihes egiteko ordua da.

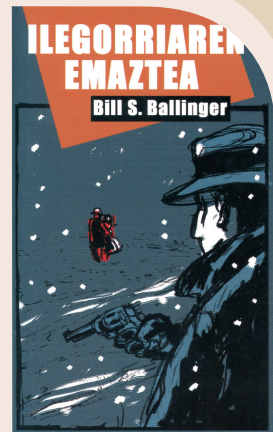
Bill S. Ballingerrek itxuraz oso egitura erraza eman zion 1957an *Ilegorriaren emaztea* nobelari: kapitulu bakoitiek hilketaren ondoren ihes egingo duen bikotearen gorabeherak azaltzen dituzte; bikoitietan berriz, kasua ikertzen ari den polizia mintzo zaigu.

Marko horrek protagonisten bizitza bisturiarekin ebakitzea ahalbidetu zion Ballingerri. Klase diferentziek Mercedes eta Hughen amodioan zulatutako lubakia aurkituko du poliziak ikerketan. Neskaren familiak ez zuen Hugh begiko. Hughek familiaren mailan egon nahi zuen, baina ezin izan zituen medikuntza ikasketak bukatu.

Ilegorria hurbileko sentituko du poliziak, bien posizioak —gaizkilea eta ongilea, nola-bait esateko— ezbaian jartzeraino. Baina biek badakite azkenean gizon bakarra geratuko dela zutik. Norbaitek esan zidan behin pertsonak egon badaudela, baina haiei eragiten dien inguruak irabazten duela beti.

Mercedesek bere hautu seguru eta hotzekin gidatuko du ihesaren norabidea. Azken hildakoaren kolorea ere bere erabakiaren arabera izango da. Dena dela, emakumearen ekintzek protagonismoa bi gizoni itzuliko diote beti. Esan liteke, eta barka futbol mundura jauzi egitea, Mercedes nobela honetan Gennaro Gattuso dela: gutxi ikusten den lana egiten du, baina ezinbestekoa da.

Ballingerrek erremateko tiroa gorde zuen azken orrirako. Liburua bukatzean bigarren irakurketa egin daiteke azken esaldiari esker. Maisulana.

GORKA BEREZIARTUA

Jaso astero ARGIA etxean

Abantaila ugari izateaz gain, Harpidedunen Guneko kide ere izango zara

INDEPENDENTZIA
ASTERO IKUSTEN DA

Izen deiturak:
 Helbidea: Posta kodea: Herria:
 Herrialdea: Jaioteguna:
 N.A./I.F.K.: Tel./Faxa: e-posta:
 Ordainketa mota: ☐ Bankuz
☐ Taloiez
☐ Transferentziaz KOMUNIKAZIO BIZIAGOA S.A.L-ren kontura (ARGIA): 3035 0036 14 0360048647
 Bankuz ordaintzekoek betetzeko soilik
 Banku edo aurrezki kutxa:
 Titularra: N.A./I.F.K.:
 Titularraren helbidea: Titularraren telefonoa:
 Entitatea: _____ Sukurtsala: _____ K.D.: _____ Kontu zenbakia: _____
 Data: Sinadura:

Harpidetza-orri hau zure datuekin bete eta helbide honetara bidali: **142 P.K. / 20160 Lasarte-Oria —Gipuzkoa—**

Aukeratu ongietorri oparia

“Kirolaz badakit”
mahai-jolasa

“888 txiste”
liburua

“Txoriak txori”
lamina

%25eko beherapena
ikasle bazara

Urtebeteko harpidetza:
2008ko prezioak

135 € Hego Euskal Herrian
165 € Iparr Euskal Herrian

Makina bat kontu

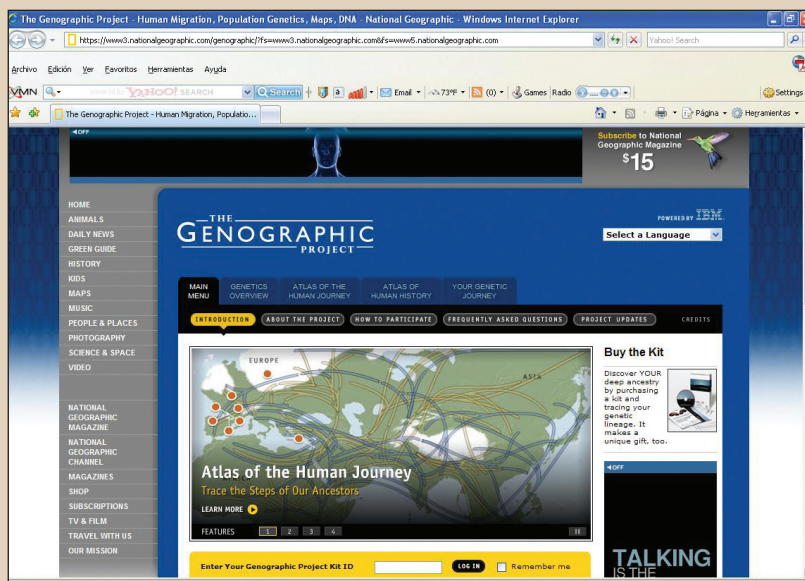
JOXERRA AIZPURUA

GENETIKA

Genographic: giza migrazioak ezagutzeko bidea

2005EAN NATIONAL GEOGRAPHIC SOCIETY eta IBMk Genographic proiektua planteatu zutenean ondoko erako galderei erantzuna bilatu nahi zieten; gehienok ezagutzen ditugu bi edo hiru belaunaldietako arbasoak, baina orain dela 60.000 urtekoak zeintzuk izan ziren? Nola egon naiteke erlazionatuta Tibeteko andere batekin edota masai batekin?

Ikerketa proiektua zuzentzen duen Wells ikerlariaren arabera, gure ADNaren historia liburua da eta 2010. urte bitartean 100.000 ADN lagin bildu nahi dituzte mundu osoko populazio indigenengandik; horrela garaian garaiko

Genographic ekimenaren bitartez garai batean eman ziren migrazioak, eta pertsona ezberdinen arteko loturak ezagutu nahi dira.

O s a s u n a

JABIER AGIRRE

Umeek zaharren aje gero eta gehiago dituzte

Umeek ez dute lehen beste jolasten kalean.

MADRILEKO UNIBERTSITATE AUTONOMOKO katedraduna den Juan Luis Hernández Alvarezek koordinatu duen ikerketa taldeak errealitate beldurgarri eta kezkarriarekin egin du topo: 9 urte-tik 17ra bitarteko haur eta gazteak sedentarioak dira, gainpisua dute eta duela gutxi arte hirugarren adinekoenak baino ez ziruditen ajeak dituzte.

Eskola umeen %45ak, adibidez, ezin ditu ukitu bere oin puntak hatz puntekin (belaunak tolestu gabe, noski). Maltgutari gabe umeak dira; luza-rora bizkarreko min gogorrek jasango dituzte. Eta zergatik ote hori?

Ariketa fisikorik apenas egiten dute gazte askok. Gutxi eskolan edo institutuan, eta okerrago, ezta kalean jolasean ibili ere, garai batean ohikoa zen bezala. Jadani ez da ikusten futbol partidariak kalean, ezta harrapaketa saiorik ere edo sokasaltorik parke eta jolaslekuetan,

eskolatik atera ondoren. Telebistak eta bideojokoek hartzen dituzte aisialdiko tarte ia guztiak. Eta zenbat dira eskolara bizikletan, edo besterik gabe, oinez joaten diren haur eta gazteak?

Jolas-orduetan, neskak batez ere, txutxu-mutxuka aritzen dira —eserita, ezta patioan bueltaka ere—. Eta panorama are gehiago iluntzeko, azken aldian Gorputz Hezkuntzari eskainitako orduak murriztu nahi dituztela dirudi.

Ikerketa hori Espainiako Estatuko sei autonomia erkidegotan egin da —ez da EAEko edo Nafarroako daturik agertzen—, baina konklusioak gurera ekartzeko modukoak dira. Nerabeek duela hamar urte baino ariketa fisiko gutxiago egiten dute. Eta zer esanik ez gu gazte gineneko garaiekin —orain 30 edo 40 urteko garaiekin— konparatuta. Eta sedentarismo horretatik datozen arazoak kezkarriak dira. Eskola umeen heren batek, gutxienez, ez du behar adina ariketa fisiko egiten, eta jakina, bizimodu sedentarioari lotutako arriskuak prebenitzeko ezin hobea den jarduera fisikoaren onurak hartu gabe geratzen da. Horrek epe ertainera, hainbat gaitz —obesitatea, hiperkolesterolemia, II tipoko diabetesa edo koloneko minbizia— areagotzea ekarriko du. Hobe, beraz, neurriak garai hartzea.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Bakioko liztorrak

GERO ETA MAIZAGO IKUSTEN da eukalitoa (*Eucalyptus globulus*, *E. nitens*...). Garai batean gozokietan eta belar dendetan, bere hostoen lurrinarekin karkaxen gora-beherakoa arindu eta bere onera ekartzeko, burutiko beheragalea eta biriketako goragalea; gero, bere enbor-kumeak paper-fabriketako zelaiguneetan piramide erraldoiak egiteko txotx gisa; konturatzerako, Bizkaiko paradisu tropikalekoa uste genuena han-hemen landatua dago, bere usain oliotsua hedatzen; berdantart, lagun baten etxe berrian zoruan ikusi dut, tarima legez. Eta gutxiena uste dugunean, Martin sukaldariaren batek azken puntako "belar" izendatuz otorduren batean muturraren aurrera aterako digu. Honelatsu osatuko da eukalitoa geureratze lokarria.

Lokarriari, bidean, hariak eta sokak eteten ari zaizkio, ordea, eta sendoa amestutako lotura zarpaildu eta erdipurditutakoa izango da. Baita eukalitoarekin ere, nahi ahala ahalegin eta eginahal eginagatik, edo ez. Erreginaldirako bidean, naturan beti, lagun minak, aprobeitxategiak... denetatik izango du aldamenean.

Gonipterus scutellatus, eukalitoaren gurgurioa aitatu nuzun azkenekoan. Hostoak jaten dizkio zuhaitzari eta eraso kaltegarrienak landareak hiru eta bost urte artean dituen antolatzen ditu, egurra gero zurizateko modukoa izango ez eta paper-orea ez beste egiteko balioko ez duelarik. Tasmaniatik zuhaitzari atzetik segika, Australia, Afrika, Italia eta Frantzia barrera iritsi da geurera. Baita eukalitadiak topatu ere. Euskal Herrian 13.000 inguru hektarea eukalitadi dugu, Bizkaian ia erabat. Eta Bizkaiko paradisetako batean, Bakion, 1996an gurgurioa topatua zuten.

Gurgurioak bere erreginaldirako bidean ere badu, naturan beti, lagun minetik, izorraztailetik... *Anaphes nitens* izena duen liztortxo bat bada potro-zorri baten moduan gurgurioari arrautzak ukitzen dizkiona. Gurgurioak jartzen dituen arrautzen barruan jartzen ditu bereak. Haiek janez hazten da liztorkumea eta heldutakoan makina bat arrautza gehiago jarriko du... bien arteko oreka eraiki arte. Eukalitadietan zabaltzeko liztortxo honen ekoizpena negozio da egun Galizian.

Eukalitoa.

migrazioak eta bideak ezagutzeaz gain, pertsonen arteko antzekotasunak aurkitzen saiatuko dira.

Hori dela eta, ikerlariak deialdi zabala egin zioten gizateriari proiektuan laguntzeko; nola? Norberaren ADNaren azaltzeko beharrezkoa dena eginez. Ondoren, ikerlariak parte hartutakoei euren ADNaren zein den esango die eta baita zein beste pertsonekin duten antzekotasuna ere.

Zeintzuk dira proiektuan parte hartzeko eman beharreko urratsak?

Lehenbizi 65 euro balio duen kit-a erosi behar da; bertan DVDa, ADNaren laginak hartzeko tresnak, liburuxkak eta mapak daude. Laginak hartzeko tresnarekin txistu pixka bat hartu, poto berezian sartu eta adierazitako helbidera bidali behar da.

Ondoren laborategian aztertuko dituzte laginak, gizonenak era batean eta andereenak beste; eta zortzi aste barru emaitzak igorriko dizkizute etxera.

Emaitza horietan ez zaizu adieraziko zure arbasoak hemengoak edo hangoak diren, baizik eta ezaugarri hau edo bestea zuregan iritsi den ala ez. Alabaina, ikerketa lana amaitutakoan, 2010etik aurrera, agian, norberaren zuhaitz genealogikoa ezagutzeko datu gehiago argitara emango dituzte.

Azterketa horretan asko zaindu nahi izan da anonimotasuna, jakina baita informazio genetiko oso informazio garrantzitsua dela norberaren bizitzarako.

Orain dela gutxi hainbat berriemailek "euskaldunak desberdinak" garelazpimarratu du. Irakurritako hainbat izenbururen arabera, euskaldunak ez dakit zer garelazpentsatzea bultzatzaiteke. Baina orain arte datu horien arabera ziurta daitekeen gauza bakarra da euskaldunak beste batzuk baino isolatuagoak bizi izan garelaz, eta kito!

Artikulu honetan azaldu dizugun proiektuan parte hartu nahi baduzu jo helbide honetara: <https://www3.nationalgeographic.com/genographic/participate.html> |

ADNaren aztertu eta gero, arbasoak zein ezaugarri utzi dizkizuten zehazten digute.

ideia batetik errealitatera

web garapeak

multimedia

aholkularitza

edukiak

iametza[®]
interaktiboawww.iametza.com
T.943 37 67 16

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Futboleko Mozarti requiema

Ezkerretik eskuinera, Reichstaga Adolf Hitlerrek *Anschluss*-aren berri eman zuen egunean, 1938ko martxoan; Matthias Sindelar futbolaria; eta *Wunderteam*, Austriako inoiz izan duen futbol selekziorik onena.

AUSTRIA, 1938. *Anschluss* delakoa gauzatu zen. Hitlerren Alemania naziak Austria anexionatu zuen, alegia. Handik aurrera Austria Ostmark izango zen (Ekialdeko Marka). Hitlerrek ederki zekien propagandak eragin handia zuela eta kirola mesedegarri zela bide horretan. Eta *Anschluss*ak aukera ederra eskaini zion Alemaniako futbol selekzio boteretsua eramateko Frantziako Mundialera. Austria garaiko talderik onenetakoa zen, herrialdeak inoiz izan duen selekziorik bikainena. *Wunderteam* esaten zioten, hots, talde liluragarria.

Taldeko izarra Matthias Sindelar zen. Iskin egiten eta erritmoa aldatzen oso azkarra zen, eta baloia eramaten abila. Futboleko Mozart esaten zioten horregatik, eta *Papierenne* (paperezko gizona) izenez era ezaguna zen, oso arina zelako eta, meharra izaki, hauskorra zirudielako. Goleatzailerik bikaina zen gainera, eta taldeko kapitain eta liderra Vienako Austria taldean nahiz selekzioan. Bere dohainen artean duintasuna ere bazegoen ordea, eta Hitlerren ametsezko taldean parte hartzeari uko egin zion. Ez zuen Austriakoa ez zen elastikorik jantziko. Familia xume batean

1903an jaioa, Lehen Mundu Gerran aita hil eta gorriak ikusi zituzten, Matthiasek, futbolari esker, familia osoa aurrera ateratzea lortu zuen arte. Ez zion inoiz bere jatorriari uko egin. Austriako herritarrentzat Sindelar heroia zen.

Ezezkia kolpea izan zen Reicharentzat, eta ez zuen soilik selekzioaren jokoan eraginik izan. Alemaniak Sindelaren irudia zikindu behar zuten eta zurrumurrak bota eta bota aritu ziren. Helduleku sendoa topatu zuten, gainera, haren aurka jotzeko: Matthiasen andregai Camilla Castagnola italiar juduen alaba zen. Ederki zekien bikoteak egoera hura oso arriskutsua zela eta ezkutatzea erabaki zuten. Baina egun batzuk geroago 1939ko otsailaren 10ean, Sindelar hilik topatu zuten Vienako apartamentu batean eta Camilla handik ordu gutxira hil zen ospitalean. Karbono monoxidoa arnasteagatik hil omen ziren, beren buruaz beste eginda edo istripuz, bertsio ofizialaren arabera. Baina askok SSen eskua ikusi zuten hor.

Manifestazioak guztiz debekatuta zeuden Austrian, baina 15.000 lagun bildu ziren Vianan Sindelarri agur esateko. ■

ARRASTOAK

MEXIKO 68 Joko Olinpikoetako podiumean Tommie Smith eta John Carlos atleta estatubatuar beltzek *Black Power* agurra egin zuten, ukabila gora eta esku-larru beltzak jantzita, hurrenez hurren 200 metroko lasterketako urrezko eta brontzezko dominak jaso ondoren.

AEBetako beltzen eskubideen aldeko borroka mundu guztira zabaldu zuen keinu honek, hain zuzen, Martin Luther King hil

zuten urte berean (Malcolm X hiru urte lehenago hil zuten).

Luther Kingek amets bat izan zuen, eta 40 urte geroago Barak Hussein Obama, jatorri afrikarreko estatubatuar beltza, AEBetako presidente izateko zorian dago (inkestek faboritotzat jotzen dute). Utopia betetzear da, azalaren koloreari dagokionez, behintzat. Amets hura presidente berriaren politikan gauzatuko ote den ikusteko dago.

Maite Erro

«Ez dut ondo ulertzen adituek baserriko matriarkatuaz esana»

1948, Lesaka. Gizarte Psikologian doktoratua. Gizarte eta komunitate esku-hartzean espezializatua. EHUko irakasle titularra da Gizarte Psikologia fakultatean. EHUko errektoreordea izana. Gaur egun, EAEko Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako Defentsa Erakundearen defendatzailea da. Iruñera ikastera joan zen arte, hamalau urterekin, baserri giroan hazi eta hezi zen, sei anaia-arrebako sendian. Bi alabaren ama da: “Familiako rolak eta funtzioak gure baitan oraindik ere oso sustraituak daude” adierazi digu.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Dani Blanco

Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako Defentsa Erakundea berria da. Sexu-ziozko diskriminazio esparrua lantzen du sektore pribatuan, eta sektore publikoan ere eginkizunak ditu: “Salaketa jasotakoan sexu-ziozko diskriminazioa ote dagoen aztertzen dugu. Emakumea diskriminatua izateko elementu objektiborik ez dagoela jabetu ondoren, gure gomendioa egiten dugu. Orain arteko gomendioen %50 bete da” adierazi digu Maite Errok.

Berdintasunerako defendatzailearen iritziz, “gure eskubideen ezjakintasun handia dago. Ez baditugu ezagutzen astakeriak aise egiten eta onartzen ditugu. Gure eskubideak ezagutzeko sortzen dira erakunde publikoak”. EAEan, 2005ean, Eusko Jaurlaritzak bultzatua eta Eusko Legebiltzarraren borondatez onartu zen Berdintasun Legea. Eta ondorioz Maite Errok zuzentzen duen erakundea.

Baserrian jaio izanak zer eman zizun?

Gauza asko. Eta horietako asko egun betetzen dudan lanpostuarekiko kontrajarriak dira. Batetik, amak ahizpa eta bioi gizonekiko menpekotasun ekonomikoa gaitz okerreña zela errepikatu zigun. Mezu horrek eragin izan du nire bizitzan. Bestetik, aitak arrantzan eta ehizean erakutsi zigun. Bitxia zen. Portaera horrek bizi iraupenarekin zerikusia zeukan, aitak kontrajarriak ziren jarrerak baitzituen. Esaterako, ama abere txikiez arduratzen zen: oiloak, untxiak, txerriak... kudeatzen zituen. Aitzitik, zekorrak saldu behar zirenean, tratulariarekin aita jartzen zen harremanetan. Edo, iratze moztea aitak egiten zuen eta patata ateratzea amaren eginkizuna zen. Lanetan sailkapena zegoen, alegia. Gerora, hainbat adituri irakurrita, ez nuen ondo ulertu hauek zer esan nahi zuten gure baserriko matriarkatua aipatzean. Beraz, ez dut inoiz ondo ulertu zer zen matriarkatua. Rolak, ardurak eta funtzioak modu erabat tradizionalen sailkatuta jaso nituen. Batetik berdintasun tratua berdina zen mutil eta nesken-tzako, eta bestetik ezberdintasun horiek zeuden.

Zergatik ikasi zenuen psikologia?

Gauzen zergatia argitzeko interes berezia dudalako betidanik: “Zergatik pertsona horren portaera? Zergatik egin du hori horrek?” galdetzen nuen. Psikologia ikasi izanak naturarekin zer ikusia du nire kasuan. Naturan eta baserrian faseak eta prozedurak finkoak dira, ez dago ustekaberik, eguraldiaren eraginez ez bada. Pertsonok aldiz ez dugu beti modu berdinean jokatzeko. Gauza bat espero dugunean beste bat gertatzen da. Pertsonaren fenomenoak ulertzeko irrika handia izan dut beti.

Nola ikusten dituzu pertsona horiek egungo gizartean?

Gizarte berdina ez den batean bizi gara, ezberdintasunak bizi dituen gizartean. Lehen pausoa horren kontzientzia edukitzea da, emakumeak kontzientzia edukitzea bereziki. Ezberdintasunak daude lan munduan: soldataren inguruan, goimailako postuetara iristeko diskriminazioa dago, emakumeak gustatzen zaion arloan lan egitea ezinezkoa izaten zaio sarritan. Segregazio edo bereizketa horizontala hortxe dago, baita segregazio bertikala ere, kristalezko sabaia hor dugu. Datuek ezberdintasuna agertzen dute, nahiz eta balore berdineko lana egin. Europan, batez beste, emakumeok orokorrean %15 gutxiago irabazten dugu.

Berdintasunerako defendatzailea izanda egoera aldatzeko ari zara lanean.

Eta aldatu da. Aldaketak eman dira politika arloan. Eusko Legebiltzarrean, adibidez, emakumeen parte-hartzea altua da. Baina, adibidez, orain gutxi Iberdrolaren 75. urteurrena ospatu zen eta ospakizuna bezain ozen entzun genuen bere Administrazio Kontseiluan emakume bat esertzen zela lehen aldiz. Edonola ere, Confebaskeko presidenteordea eta LABeko idazkari nagusia emakumeak izatea aldaketa izugarriak dira. Bestalde, kontua ez da bakarrik legea izatea, berau ondo ahalbidezea baizik, baita pertsonaren ereduak eta baloreak nola transmititzen diren lantza ere. Kontua da errealitatean eta eguneroko bizitzan berauek ea aldatzen diren.

Alegia...

Nik haurtzarora bizi izan nituen kontraesanak ikusten ditut. Alegia, aitak tratatu berdina eman zigun neska-muti-

“Zenbakiak adierazle objektiboak dira. Baina gure erakundearen eraginkortasuna ezin dugu zenbakietara mugatu”.

lei, baina gizonen rola eta funtzioak garrantzizkoenak ziren etxean eta gizartean. Adibidez, aitak ekartzen zuen dirua etxera —aitak baserriaz landa Iberdueron lan egiten zuen; egungo Iberdrolan—, soldata sobre batean ekartzen zuen, eta, sukaldetan bizkarra emanda, amari dirua ematen zion handik. Sobrea berriz sartzen zuen sakelara. Amak “ez dakit zenbat irabazten duen” esaten zuen. Hau da, orduan zegoen botere banaketa ez dakit zenbateraino aldatu den, egun ere botere guneak, lobbyak, gizonen eskutik daude.

Unibertsitatean eta hezkuntzan, oro har, nola ikusten duzu neska eta mutilen arteko berdintasuna?

Unibertsitateko ikasleen %60 neska dira. Zein ikasketa motak aukeratzen dituzten da koska. Oraindik ere, gehienbat zainketaekin eta heziketaekin zerikusia daukaten karrerak aukeratzen dituzte: erizaintza, pedagogia, psikologia... Irakaskuntzari lotuak dira neska gehienak. Honek ereduaren errepikatzea dakar, eta berau errepikatzen den heinean aldaketa gutxi dago. Hau da, zer eredu transmititzen dugu? Haur hezkuntzan mutil irakaslerik ez badago, hezkuntza emakumeen gauza dela transmititzen dugu.

Gizonok zer edo zer ekarri dugu ereduaren transmititzera?

Ez da emakumeen gauza bakarrik, noski. Gizonezko batek gure erakundearen honelako kexa hau jarri zuen

“Datuek ezberdintasuna agertzen dute, nahiz eta balore berdineko lana egin. Europan, emakumeok orokorrean %15 gutxiago irabazten dugu”

orain gutxi. Gizona saltoki handi batean zegoen eta bere umetxoari fardela aldatu nahi zion. Aldatzeko lekua ordea emakumeen komunean zegoen eta ezin zuen han sartu. Gizonak bere ardura bete nahi zuen, baina agerian geratu zen rola emakumearena dela. Gertatu zitzaiona salatu zuen. Ohitura hauek mende mende datoz, zaila da mundua antolatze modua aldatzea, eta aldatzeko guztion konpromisoa behar da.

Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako Defentsa Erakundeak sortu zenean konpromisoa ez ezik, ezagutza eskasa ageri zen instituzioetan beraietan. Bi urte joan dira harrezkero.

Ezjakintasuna eta mesfidantza ere izan ziren. Zer da hau? “Beste txirigito bat gehiago” pentsatu zuen batekin batek. Erakundearen arrotza zela konturatu nintzen, baina esperientzia izugarria izan da. Apirilean, alderdi guztietako ordezkariekin Oslon eta Helsinkin egon ginen hango berdintasunerako erakundeak bisitatzen. Berau zer den ezagutzeko parada izan dute gure ordezkari politikoei: nola lan egiten den, zein esparrutan, zein baldintzetan eta baita herrialde horietan defentsa erakundeek duten eraginkortasuna eta legitimitatea ere. Izan ere, defentsa erakunde horietan jasotzen diren eskaera eta kasuak defentsa erakundearen bertan argitzen dira, epaitegietara jo gabe. Halaber,

maiatzean, 2007ko txostena aurkeztu genuen gure Legebiltzarrean. Erakundeak zoriondua izan da lan zorrotza eta objektiboa egin duelako.

Lehen urteko txostena aurkeztutakoan alderdi politiko zenbaitek erakundeak eragin apala izatea leporatu zizuten, herritarrek salaketa gutxi jarri izana, alegia.

Zenbakiak adierazle objektiboak dira, eta zenbait gauzatarako erabilgarriak, noski. Baina eraginkortasuna ezin dugu zenbakietara mugatu, ezin ditugu gauza guztiak zenbakien arabera neurtu. Ikerketa batek gizarte mailan izan dezakeen eragina baloratu behar da. Esaterako, martxoan ama banandu batek “bere seme-alabekin bizi zela eta alabak hemezortzi urte bete zuenek PFEZan (Errenta Aitorpenean) baterako zerga-ordainketarako eskubidea galtzen zuela” esateko idatzi zigun. Hau da, adin heldua iritsitakoan eskubide hori galtzen da familiaren barruan. Ordea, bere bikotekide ohiak, ekarpenak desgrabatzen jarrai zezakeen mantenu-pentsioen kontzeptupean seme-alabak 30 urte bete arte.

Ondorioz...

Legedia, PFEZren foru araudia, ondo aztertu genuen eta zeharkako diskriminazioa zegoela ikusi genuen, hain zuzen ere EAEn guraso bakarrek familien %80ak ama dutelako buru. Itxuraz neutroa den arau batek, bere aplikazioan emakumeekiko zeharkako diskriminazioa sortzen duela ondorioztatu genuen. Hori dela eta proposamen bat egin genuen lege normatiboa aldatzeko eta berau hiru foru aldundietara bidalia izan zen. Proposamena adinak parekatzekoa da, aldaketa onartuko balitz, hau da, 30 urteko muga egoera ezberdinetan jartzea, ondorioz 28.000 familia onuradunak izango lirateke. Ekimen bakarraren eraginkortasuna baloratu behar da, baita bidegabekeria emakume horri esker eza-gutu izana ere.

Diskriminazioa egon badago, diskriminatu izanaren kontzientzia berriz?

Duela hilabete bat beste emakume batek, ama izan berriak, deitu zigun “lanera bueltatu naiz eta lanik ez dagoela esan didate” esanez. “Hau egin ahal dute?” galdetu zigun. Amatasun bajaran izana zen eta zainketarako hiru hilabeteko eszedentzia eskatu zuen. Lanera itzuli zen eta lanik ez. Epaitegira joateko moduko egoera zela, baina lehena-go enpresara joko genduela esan genion. Deitu genuen eta enpresak honela esan zigun: “Langileen egoera kanpoko aholkularitzak darama eta halaxe jokatzeari gomendatu digute”. Aholkularitzara deitu genuen eta haien erantzuna hau: “Hiru hilabeteko eszedentzia erabat boluntarioa izan zela interpretatu dugu”. “Lege organikoa irakurria al duzue?” adierazi genien. Zainketarako eszedentzia ez da boluntarioa umeak hiru urte bete arte. Lege organikoak haurdunaldiaren inguruan tratamendu zehatza dauka. Enpresari eta aholkularitzari legea ondo irakurtzeko gomendioa egin genien eta emakumea biharamuncan lanean onartu zuten. Emakume hau bizkorra izan zen, bestela lanik gabe etxean legoke. Gure erakundearen berri zeukan eta pozgarria da.

Ibarretxe lehendakariak izendatu zintuen. Izendapenean, XXI. mende-ko proiektu politiko garrantzikoena emakumearen eta gizonaren berdintasuna lantzea dela esan zuen.

Unibertsitatean nengoela, erdaraz mintzatzen zenean, Ibarretxek hizkuntza inklusiboa erabiltzen zuela gogoratzen dut: *las vascas y los vascos* delakoa. Hainbat hedabidetan barre egin zioten. Ibarretxe aitzindaria izan zen. Ikusi baino ez dago gaur egun telebista eta irrati-tietan nola saiatzen diren, erdaraz nahiz euskaraz, hizkuntza sexista ez erabiltzen, hainbat termino oraindik ere sexistak baitira. Orain urte batzuk politikan inork erabiltzen ez zuen hizkuntza erabiltzen lehena izan zen Ibarretxe. Horrek konpromisoa adierazten du, tratu berdinen aldeko portaera garbia. Ibarretxe lehendakariak sentsibilitate berezia dauka, eta ahal duen neurrian eta aldietan diskriminazioa edo tratu ezberdina salatzen ditu. ■

www.euskadibttzentroak.com
Ibilbideak behera kargatu

ezagutu

EUSKADI BTT-Z

natura
kultura
gastronomia
kirola

btt euskadi
zentroak centros

URDAIRAI BUSTURIALDEA BTT ZENTROA
BILBO
DEBABARRENA BTT ZENTROA
UZTAITZAUERRAIREKITA
DONOSTIA-SAN SEBASTIAN
VITORIA-GASTEIZ
IZKI MONTAÑA ALAVESA BTT ZENTROA

EUSKADI (AURKULTZATZ) GORRIKIN VASCO
EUSKADI
atsegin handiz
con mucho gusto

www.euskaditurismoa.net

Gerra aurrekoen hizkera grabagailuan

Badihardugu Euskara Elkarteak ahotsak.com izeneko ekimena jarri du abian, euskarazko ahozko ondarea jaso eta gordetzeko asmoarekin. Dagoeneko gerra aurretik jaiotako 1.103 hizlariren lekukotza jaso dute webgunean, 68 herritako kontuak eta 9.297 pasarte.

ZIHARA ENBEITA

DEBA IBARREAN (Gipuzkoa) sortutako proiektua da Euskal Herriko Ahotsak. Bertako herri askotan zebiltzan ahozko ondarea batzen, baina ez zuten euren artean hartu-eman zuzenik. Asier Sarasua Ahotsak proiektuko arduradunak dioenez, “denok ari ginen proiektuak hutsetik hasten eta pentsatu genuen hobeto zela eskualdean behintzat elkartzea”. Galdetegiak, metodologia, baliabideak, datu baseak... konpartitu eta indarrak batzea, hain zuzen ere. Hortik sortu zen Badihardugu Elkarte. Eskualde horretako euskalkia jaso eta behar duen lekua emateko.

2007an, Deba Ibarretik Euskal Herrira eman zuten saltoa. Izan ere, Koldo Zuazo EHUKo irakasleak Euskal Herriko hainbat herritako grabazioak utzi zizkien. Gainera, ordurako Gipuzkoako beste herri batzuetan bazebiltzan beka bitartez bertako euskara jasotzen eta aztertzen. Ordutik hainbat ikerlariren lanak jaso dituzte eta hainbat euskara elkarterekin elkarlana abiatu. Izan ere, orain ere hasierako filosofia bera da: elkarlanean egindako lana. 40 bat euskara elkarte daude momentu honetan proiektuan sartuta, baita kultur elkarrekin eta udalak ere.

Hizkuntza aztertzeko beka asko

Ahotsak.com webgunea martxan dagoenetik hainbat elkarte eta udalek jo dute Badihardugura laguntza eske. Sarasuaren esanetan, “elkarrizketak egitea erraza da, baina hori

Goian, ezkerrean, elkarrizketa horietako baten unea, eskuinean Eskoriatzako bi belaunaldi. Beheko argazkietan, bi oiartzuar.

landu eta interneten ipintzea beste kontu bat da. Horretarako azpiegitura egokia behar duzu. Dirua behar duzu eta baita metodologia ere. Eta elkarte edo udalerrri txikiarentzako zaila da”. Oso harrera ona izan du ahotsak.com-ek eta dagoeneko bat baino gehiago dira parte hartzera animatu diren norbanakoak, bai transkripzioak egiten laguntzeko prest daudenak edota baita hizlariak topatzeko laguntza eman dutenak ere.

Euskal Herrian azken urteetan ahozko ondarea batzeko edota topo-

nimia aztertzeko hainbat beka ateratu dira. Sarasuaren ustez, hainbat arrazoi daude atzean. Batetik, gaur egun baliabide gehiago dagoela. “Orain hamar urte bideo kamerak zailak ziren erabiltzeko, mikrofonoak garestiak ziren, eta internet ez zen existitzen. Gaur egun hori guztia errazagoa da eta gainera, Internet dago hedapenerako”. Bestetik, gerra aurreko belaunaldia badoala konturatu garela dio. Erabat euskalduna zen belaunaldia, gure aitite-amamena. Euskarak ere aurrerapausoak eman dituela uste du. Orain dela hoge-

BADIHARDUGU EUSKARA ELKARTEA

urteko helburua euskara batua finkatzea bazen, edo ikastolak martxan ipintzea, edota egunkaria sortzea, edota ETB sortzea... Orain hori guttia sortuta dago eta “baliabideak, denbora eta dirua dago beste gauza batzuetarako”. Euskara batua finkatzea lehentasuna izanik, orain 20-25 urte euskalkiak aipatzea zelan edo halan “tabua” zen. Behin euskara batua finkatuta “hutsune batzuk daudela ikusten da, ahozko ereduak ez direla landu. Euskara batua, gramatika eta hiztegiak beti oinarritu dira idatzizko euskarari, eta ahozko corpusik ez zegoen”.

Lehentasuna Gipuzkoan

Garai batean egindako grabazioak ere jaso dituzte eta ustekabeko aurkikuntzak egin dituzte, proiektuaren laguntzaile Aintzane Agirrebeñaren esanetan. Zarauzko Udalak ateratako bekari esker, hango euskara aztertzen hasi ziren eta hainbat grabazio topatu zituzten kutxa batean, ahaztuta. 1987an egindako lehiaketa batekoak ziren. 30 bat grabazio. 1900. urte inguruan jaiotako jendeari egindakoak. “Eta gehiago egongo dira elkartean, etxeetan... Ikastetxeetan ere beti egon da aitite-amamei elkarriketak egiteko ohitura. Grabazio horietako batzuk zakarrontzian egongo dira, baina beste batzuk gordeta egon daitezke”.

Gipuzkoako eta Bizkaiko ahozko ondarea batu dute batez ere. Bizi ere bi probintzi horien mugan bizi direlako Badiharduguko kideak. Baina lehentasuna Gipuzkoari eman diote. Euskal Herria kontuan hartuz gero, Gipuzkoan landu delako gutxien. Sarasuaren ustez, gipuzkoarrek berta-

ko hizkera galtzeko arrisku gutxiago ikusten dute eta Deba Ibarretik kanpo euskalkiarenganako sentsibilitate hori ez da existitzen orokorrean. Eta oker daudela uste du. Leku horietako euskalkia Eibarkoa edo Gernikakoa beste aldatzen doalako. “Eta gainera ez dira konturatzen. Ez dira konsziente. Eta ziurrenez errazago aldatu eta desagertuko da Tolosako euskara, Gernikakoa baino. Euskara batuko formak errazago sar-

“Gipuzkoarrek bertako
hizkera galtzeko arrisku
gutxiago ikusten dute eta
Deba Ibarretik kanpo
euskalkiarenganako
sentsibilitate hori ez da
existitzen orokorrean”

Asier Sarasua

tzen direlako. Ondarrutar batek garbi dauka noiz dabilen ondarrutarrez eta noiz dabilen batuan. Zizurkilgo batek ez dakit hain argi daukan”.

Artxiboetatik kanpoko historia

Lekuko euskara eta esarak bakarrik ez, Euskal Herriko historia ere batzen doaz apurka-apurka. “Lehenengo pertsonen kontatutako historia, ez artxiboetako historia”. Berdin baserriko bizimodua zein arrantzaleena, zein kalekoa. Ahozko ondarea jasotzean alderdi linguistikoaz gain, alderdi historiko zein etnografikoa ere jasotzen baitute. Memoria historikoa, azken batean. Historia osatua,

gainera. Webguneko Gaiak atala ikus-tea besterik ez dago. Hainbat herritako jendearen kontakizunak baitaude grabatuta.

Sorpresarik ere ez da falta. Ustez komunista edo sozialista den baten-gana joan eta gaztetan fraide edo monagilo izan zela jakin dute. Edo abesbatzan ibilitako batengana joan eta gaztetan txirindularia izan zela jakin dute eta lasterketak irabazi zituela auskalo non. “80-90 urteko jendearen bizitza oso aberatsa da. Gauza gehiago probatzen zituzten. Bizi izan zuten egoera politiko eta soziala ere izugarria izan zen. 1905etik 1945era denetik bizi izan zuten. Mundu mailako bi gerra, 36ko gerra, errepublika, Primo de Riveraren diktadura, Alfonso XIII.a, Franco, Errusiako iraultza...”. Azken 40 urtetan gauzak ez dira horrenbeste aldatu Euskal Herrian, ez da horrenbesteko joan-etorririk izan. 1905etik 1945era bitartean “industrializazio gogorra hasi zen, kanpotarrak hasi ziren etortzen, horrek ekarri zituen aldaketa guztiekin... Argindarra orduan heldu zen. Alderdi politikoak orduan sortu ziren. Sozialismoa sortzen ezagutu zuten, nazionalismoa sortzen...”.

Gerra aurreko belaunaldi hori batu gura dute momentuz grabazioetan. Gerra aurrekoek eta gerra ostekoek bi Euskal Herri ezagutu dituztelako. Horretarako geratzen zaizkien urteak geratzen zaizkie, biologiak agintzen duelako. Hala ere, proiektua ez da epe motzean amaituko. Beti egongo dira eta grabatzeko moduko hitzuna. Gainera, orain arte jasotakoaren zati bat baino ez dute landu. ■

Txapela
buruan
ta ibili munduan

Narrika, 18. Donostia
telf. 943428299 www.txapelaburuan.com

Bero-beroan

ONINTZA IRURETA

4. Plana administraziorako

EUSKO JAURLARITZAKO Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak 2008 eta 2012 bitartean Administrazio langileengan aplikatuko den Euskaren Erabilera Normalizatzeko 4. Plana aurkeztu du. Planak EAEko administrazioetako 6.556 langileri eragiten dio. Horietatik %41ek (2.680k) dute euskara eskakizuna. 2.680 horietatik 444k ez dute hizkuntza profila egiaztatu; bai, ordea, hura lortzera derrigorturik ez zeuden beste 1.011 langilek. 2.876 lanpostutan derrigorrezkoa izango da euskararen ezagutza egiaztatzea eta 3.680 lanpostutan meritu bezala baloratuko da. Plana martxan jartzeko euskara teknikariek, ardura-dunek eta langileek osatutako lan tal-

deak sortuko dira. Eurek erabakiko dute, besteak beste, zein zerbitzu eskaini beharko dituzten euskaraz.

Evo Morales hizkuntza gutxiagotuez “Berria”n

ELKARRIZKETA LUZEAN Boliviako hizkuntzez galdetu dio *Berriak* Morales presidenteari. Hona pasarteetako bat: “Analfabetismoa desagertzea da nire ametsa, gure aiton-amonek beren hizkuntzan irakurtzen eta idazten ikastea. Amets hori bete dezakegu Venezuelaren eta Kubaren laguntza eta gure agintari eta maisu-maistren elkarlana baldin badugu... Denena ez dugu; bestela honezkero ametsa beteak legoke”. Gaur egun Boliviako Konstituzioak gatzelania baino ez du jasotzen hizkuntza ofizialtzat. MASEk (Movimien-

to al Socialismo) eta beste bederatzi indar politiko txikik proposaturiko konstituzio berrian, ofizialtasuna ematen zaie Boliviako 32 hizkuntzei.

Arabako EAE-ANVren proposamena

ARABAKO Biltzar Nagusietako EAEk euskara sustatzeko hamar ekimen aurkeztu ditu. Besteak beste, euskara teknikarien lan poltsa eratzea, lau urtero inkesta soziolinguistikoa egitea eta bide seinaleetan euskara areagotzea proposatu du.

BAHEA

Joanmari Larrarte, EKTko kontseilari ordezkariak *Berrian* esanak: “2006tik aurrera erdarazko egunkariei laguntzak ematen zaizkie euskarazko gehigarriak egiteko, eta azken urteetan ez bezala, aurreten nagusiki erdaraz ari diren telebista batzuei ere eman zaie laguntza. Hedabide elebidunen ekarpena aspaldi jarri izan da zalantzan, eta beste noizbait esan izan dugun bezala, erdarazko hedabideak euskalduntzen joateko apustua egin behar bada (eta zoritxarrez ez dugu uste horren aurrean gaude-nik), bestelako diru sail batzuk sortu beharko lirake horretarako, ‘euskarazko hedabideak sendotzeko’ erabiltzen den dirua euskarazkoetara bideratuta”.

Patziku Perurenak *Diario Vascon* esanak: “Bi hizkuntzatan ongi mintzo dela edo ongi idazten duela uste duena, eta hiru edo lau hizkuntzatan zer esanik ez, erdi-purdiko bizimoduaren eredu baidarik ezin liteke izan. Gaur egungo kulturak bizi duen mediokritatearen ezaugarriarik nabariena horixe duzu. Ez, ezin dut imajinatu inor, munduko sorkari bakoitza aldiro binaka senditzen eta izendatzen. Gure bihotza ez da horren hipokrita, nahita ere ezingo luke izan aldiro aho biko”.

TALAIAN

Arma negozioa

Carme Chacón Espainiako Estatuko Defentsa ministroak iragarri du, datozen asteotan Gobernuak alde bakarreko luzamendua onartuko duela luku bonbak erabiltzeko, ekoizteko, biltegian jasotzeko, erosteko eta eskuz aldatzeko. Bestalde, Espainiako Estatuan munizio horiek ezabatzea aginduko du. Zer dira luku bonbak? Jostailu itxura dute tramankuluok eta hogeita hiru gatazka armatu baino gehiagotan erabili dira munduan zehar. 100.000 pertsonatik gora hil dituzte eta beste milaka zibil elbarri utzi, bereziki haurrak. Zergatik haurrak? Bonbak jostailutzat hartzen dituztelako. Haurrek bonbak lurtean ikusi eta eskutan hartu edo ostikoz jotzen dituzte. Batzuk hil egin dira eta beste batzuek besoak edo hankak galdu dituzte. Horrelako bonbak, eta baita astunagoak eta arinagoak ere, Euskal Herrian egin izan dira. Gasteizen sortutako EXPAL (Explosivos Alaveses) enpresak arma jostailu horiek erraz ekoitzi, esportatu eta baliatu ditu, Instalaza eta Santa Barbara enpresek egin duten bezalaxe.

Espainiar ministroak esan du luku bonbak “sententziarik gabeko heriotz zigorra” direla. Hala bada, nork dio giza eskubideak defendatzen dituela? Nolatan begiratu dute bestaldera orain arte? Horrelako armak ekoiztea debeatuko al dute, seguru? Alabaina, zergatik jarraitzen dute horiek adina hilgarri edo hilgarriagoak diren armak, —hala nola, borrokarako hegazkin europarrak, erasorako Tigre helikopteroak eta Leopard kanoi modernoak— ekoizten? Euskal Herriko hainbat enpresek (Sapa, Sener, Aernova, ITP eta hainbat ikerketa zentro) ekoizten dituzte eta baita Eusko Jaurlaritzak diruz lagundu ere. Horiek ez dira “sententziarik gabeko heriotz zigorrak”? Armak ekoiztea negozio galanta da enpresentzat eta horiek finantzatzen dituztenentzat, bereziki BBVArentzat. Giza eskubideak propaganda eta demagogia hutsa dira.

Juan Mari Arregi

Samin begiradak kale gorrian

IÑAKI DE JUANA CHAOS abuztuaren 2an espetxetik ateratzen denean zalaparta mediatiko handia izango dela ziurtatua dago jada. *El Mundo* egunkariak joan den asteburuan altxatu zuen erbia: Donostiako Amara auzoan bere ama zenaren etxean biziko ei da De Juana eta hori onartezina da egunkari eskuindarrarentzat, bere gainean eta auzoan ETaren biktima zenbait bizi delako eta haien zat De Juana bizilagun izatea umiliagarria delako.

Urruntze edo desterru zigorraren ezkilak entzun dira jada eta datozen egunotan, zalaparta mediatikoaz gain, izaera juridikoz jantzitako neurri larriagorik ere ehuntzen hasiko da seguruenik. Hala izan da euskal presoaren aurkako beste neurri askotan ere, lehenik komunikabideekin alarma soziala piztu eta gero epaitegietan alarma sozialarekin zigor neurria justifikatu. Iñaki de Juanaren azken gose greba ekarri zuen hiru urteko espetxe zigorra —oraintsu beteko duena— gisa horretako lapikoan egosi zen. Berdin Unai Parot eta berarekin hasitako *Parot Doktrina* ospetsuarekin edo beste neurri juridiko askorekin.

Kontua da, ordea, 80ko hamarkadan etakide ugariri 30 urteko espetxe zigorra —orduko handiena— jarri zitzaizenean, Estatuak ez zuela pentsatuko hiru hamarkada geroago “iparreko gerra” agendaren lehen lerroan izango zuenik. Zoritxarrez hala da oraindik, gatazka bortitz batek bere baitan dakartzan osagai mingarri guztiekin: hildakoak, zaurituak, torturatuak, presoak, atxilotuak... denak nahasian elkar bizitzen eta egoera deseroso ugarri sortuz, adibidez, hildakoen senideek eta torturatuek

behin baino gehiagotan egiten dutelako topo heriotza edo torturak eragin dituztenekin. Erremedio gaitza du horrek gatazkak irauten duen artean, eta bakea lortu ondoren ere ur uherretakoa ei da errekontziliazioarena.

Iñaki de Juanari dagokionez, libre uzten dutenean beste edozein pertsonak bezala beharko luke, aske, horrek bere mugimendu eta jarduerarekiko esan nahi duen guztiarekin. Espainiako justiziarekiko bereak bete ditu eta kito.

Badira beste kasu larri ugari justiziarekikoak kitatu ere egiten ez direnak, horietako nabarmenenak torturarekin zerikusirik dutenak. Berriki emandako bi adibide esanguratsu gogoratu besterik ez dago: iragan maiatzean Eusko Legebiltzarrak Espainiako Gobernuak tortura kasuen inguruan zuen jarrera oztopatzailea salatu zuen, eta bereziki torturak eragiteagatik zigortutako segurtasun indarretako kideei behin eta berriz indultua ematea.

Beste kasu esanguratsua oraintsu zendu berri den Juan Antonio Gil Rubiales poliziararena da. Espainiako Auzitegi Gorenak Joseba Arregiri eragindako torturengatik —horien ondorioz hil zen— zigortu bazuen ere, lehenik indultatu eta hil ondoren Espainiako Gobernuak era guztietako ohore eta dominak jarri dizkio. Dozenaka dira halakoak.

ETAk hildako baten alargun edo seme-alabentzat beti izango da latza kalean gurutzatzea odol delituengatik preso izan den pertsona ezagun batekin. Irtenbide duinena elkarriketaz lortutako gatazkaren amaiera da, gaur gaurkoz amets ia gauza ezina herritar gehienentzat, polizi operazio arrakastatsuekin bestelakorik saltzen bada ere. Saminaren irtenbidea ezin da izan beste edozein herritar bezain libre diren preso ohien eskubide urraketa.

ESKU BETE LAN du Antonio Basagoiti EAEko PPko lehendakari berriak. Edozein modutan, Kongresuan irudikatu dena baino suetoago ibiliko da bere jardunean. Maria San Gilen aldekoek, hitz eder eta behartuez gain, ponentzian eduki gogorak sartzea lortu dute. Baina Espainian gailendu den PPren estilo berria ere samur txertatuko da Basagoitiren eskutik, ez dirudi San Gilen sektoreak alderdian barne oposizioa egiteko behar den adina indar duenik.

Datozen EAEko hauteskunde autonomikoen kanpaina luzean eta ondoren sortuko den egoera estuan ikusiko da gidari berriaren abilezia. Jeltzaleak Ajuria Enetik egozte da balizko saria eta PSE-EEk emaitza onak baditu PP giltzarri izango da horretarako.

Antonio Basagoiti da EAEko PPko lehendakari berria.

Narvik-eko Udala, “sub-primeen” biktima Artikoan

Uda betean gaudelarik, gauerdian ere eguzkia dakusate zirkulu polarretik 200 kilometro iparrerago dagoen Narvik herrian, Norvegiar. Aldiz, gainerako guztia daukate ilun: AEBetako “sub-prime” kredituen ezteandak airean eraman ditu Narvikeko Udalak inbertsiontarako zeuzkan aurrezkiak.

EKAITZ GOGORRENEI AURRE EGITEN ohiturik daude Norvegiako Narvik herrian, baina ametsik gaiztoenean ere ez zuten ikusiko orain gertatu zaiena. Industriak eta turistek ekarritako diruz aberatsa zen beren udala gaueetik goizera hondoa jota aurkitu dute, aurrezkiak finantza bitartekarien bidez AEBetako kreditu usteletan inbertituta zeuzkatelako. Esan agur ongizate gizartearen abantailetakoa batzuei bederen, bolada baterako.

“Sub-prime” motako edo kalitate txarreko kredituen krisia hasi berria zenean askok iritsi zioten Estatu Batuetako finantzatar mugatuko zela. Beranduago, eta batik bat 2007ko abuztutik aurrera, mundua ohartu zen finantza krisia planeta osoak nozitu behar zuela. 2008a iritsi da eta finantzatan adituak direnek diote gaur dela eguna oraindik ez dakiguna kreditu ustel yankiek zenbat banku eta zein neurritaraino kutsatu dituzten.

AEBetako bankuetako birus horrek oso urrutiko bezeroak gaixorazi ditu, eta “sub-primeen” kutsakortasunaren eredu gerta daiteke Norvegiako iparraldeko muturrean hondoa jota dagoen Narvik herria.

Historia kontuetarako zaletasuna dutenek akorduan izango dute Narvik izena II. Mundu Gerran eduki zuen protagonismoagatik. Bertan gudu famatua burutu baitzuten ingelesek eta alemanek, gerra hasi berri-

tan. Oraindik erraz aurki omen daitezke portuko bokalean hondoratutik dauden gerrako bapore alemanen txatarrak.

Gaur Narvikek 18.000 biztanle dauzka eta naturak egin dion opari bati zor dio bere aberastasuna. Karibetik hasi eta Atlantiko aldetik Europa igurtzi ondoren Norvegiako kostalderaino ailegatzeko den Golkoko korronteari esker batetik eta inguruan dauzkan mendien babesean bestetik, hain iparrean egoteagatik tokatuko litzaiokeena baino eguraldi gozoagoa dauka urte osoan Narvikek. Hemen ere, udan gaurdiz eguzkia ikusten da eta negu luzean egunak erabat ilunak izan ohi dira, baina kokapen berezia dela medio neguan ere baporentzako izotzik gabe edukitzen du portua.

Norvegiar egon arren, Narvik izan da Suediako meategietako burdina garraiatzeko kai hauta, eta azken hamarkadetan berriz turismoa ugaritu da, alpino motako eskia egiteko kome- nentzia eskaintzen duelako.

Baina 2008ko udan gaurik gabeko egun amaiezinak gozatzeri iritsi diren turistek kezka betetako biztanleak aurkitu dituzte Narviken. Honen eta Norvegiako beste zortzi herri- tateko udalen aurrezkiak “sub-prime” en suteak kiskali ditu.

The Guardian egunkarian Gwladys Fouché-k titulu hau ipini dio kronika- ri: “Sub-primeen hotzeria Artikorai-

Narvik herriaren sarreran ipinita dagoen seinale honen geizian idatzirik daude Europako zenbait hiri nagusitara dauden kilometroak. Edonondik urrun da. Norvegiako trenbideetako azken geltokia, Bodo, kasik 300 kilometrotara dauka, eta bultzia Suediako Kirunatik iristen zaio. Industriak eta azken hamarkadotan turismoak eman diete bizi- az gain aberastasuna narviktarrei, baina orain horien zati handi bat AEBetako “sub-prime” kredituen hondoraketak suntsitu ditu betiko. Ongizate gizartearen eredu- etakoa den Norvegiako herri honetan biztanleek lau urte edo gehiagor- zerbiztu murrizketa mingarriak jasango dituzte, oso urrutit- Atlantikoaz bestaldean- etxebizitzarako kredituek porrot eginda horien kaltea mundu osora zabaltu delako. Finantzen globalizazioak dauzkan arriskuen metafora da Narvik.

no iritsi da”. Australian bideozko kazetaritza egiten duen *Dateline* agen- tziako George Negus-en erreporta- jeak (Internetez ikusgai dago) lerro- buru hau darama: “Narvik, icebergaren muturra”. Biak mintzatu dira oraindik *groggy* dauden herrita- rrekin eta agintariekin.

Herriko alkatea Karen Kurvaas-ek ez dio prentsari berba egin nahi. Oposizio-ko buru Torgeir Traedal-ek bai: “Diru mozketak egongo dira osa- sungintzan, eskoletan, zaharren zain- ketan, gazteen taldeetan, kirol- etan. (...) Jendeak ez du ulertzen atzerri- ko krisiak herrian holako eragina izatea. Eskubidea dute haserre egoteko”.

Gerrikoa estutzeko garaiak

Hondamendiaren zimentarriak duela urte batzuk ipini zituzten udal aginta- riek, Narvikeko diruetatik 30 milioi euro *security* edo finantza titulutan inbertitu zituztenez. Norvegia ber- tako Terra Securities *broker* edo bitar- tekari ezagunaren bidez egin zuten inbertsioa, munduko banku nagusie- takoa den Citigroup famatuaren babesean. Agintariek diote inork ez ziela esan tituluok interes handiak agintzeaz gain arrisku handikoak ere bazirela; haiek uste omen zuten Nor- vegiako enpresetan ari zirela jartzen herriko txanponak.

2007ko udan kredituen merkatua lehertu zenean, Narvik 22 milioi euro

ez zieten esplikatu zinegotziet tituluon mekanismoetako bat: burtsan beren balioen %55 galtzen bazuten, udalak saltzeko aukera zeukala alegia. Hain zuzen horixe gertatu zen joan den udan, kredituen hondamendia jazo zenean, eta Narvikek are diru gehiago pagatu zuen gutxiago galtzeko itzaropenean. Ez gaude ziur Terrako *brokerrek* berek ere mekanismoa ongi konprenitzen ote zuten”.

Operazioaren azken berme moduan ageri zen Citigroupek gero esan du udalari Terra Securiesek saldu ziena oso produktu sofistikatuak erostera ohituta dagoen inbertsiogileentzako dela. Bistakoa da herriko etxeak ez direla inbertsiogile sofistikatuak, baina eskaintzen zitzaizkien etekin mamitsuen distirapean ahaztu zuten finantza merkaturko urrezko araua: ez ezazu erosi ondo konprenitzen ez duzun produkturik.

Norvegiako Finantza Agintaritzak erabaki du Terra Securiesek ez zituela zaintzen negozioetako jardueraren egokiak eta joan den azaroan lizentzia kendu zion. Baina Norvegiako estatuak ez ditu bere gain hartuko udal honek eta beste zortzik titulu ustelduekin jasandako galerak. Negozioak egiten dira irabazteko bezala galtzeko, beste araurik ez da.

Narvikeko Udalean horrela ohartu dira teoriarik aholku ematera zetorkien finantza enpresa, aholkuarekin batera, produktuak ere saltzen ari zitzaizela. Globalizazioa zer den ere bai. ■

www.argia.com/nethurbil.php
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

gutxiagorekin aurkitu zen bat-batean. Azken mugimendu guztiak kontatuta, 25 milioi euro galdu ditu udalak. Seguru Citigroupentzako baino gehiago esan nahi dutela 25 milioi eurok narviktarrentzako: urte osorako daukaten 125 milioi euroko aurrekontuaren bostetik bat galdu dute.

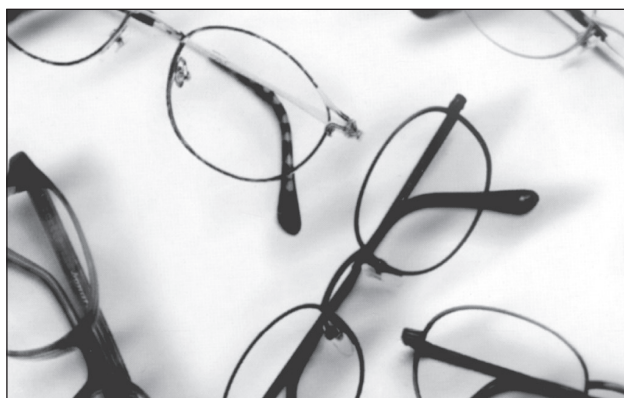
Zinegotziek onartu dute ondoko lau urteetan aurrekontuak %10 murriztea. Oposizioiko buru Torgeir Traedal bera suhiltzailea da. “Gaur egun 24 orduko suhiltzaile zerbitzua daukagu asteko zazpi egunetan. Hemendik aurrera egunez bermaturuetan suhiltzaileei etxera hots egin beharko zaie”.

Irakaskuntza ere udalaren gain doa. Narvik hiri kaxkoaz gain urrutiko

auzoz osatuta ere badagoenez, horiek lirateke kaltetuenak. Baliteke hirigunetik 30 kilometrotara dauden eskola batzuk itxi behar izatea. Honek ikasleak kontzentratzea ekarriko du lehenik, guraso askoren lekualdatzea gero, eta okerrenean auzo horietan zaharrek baino ez geratzea.

Zaharren zerbitzuek ere nozitu dute. Hala ere, zaharrentzako hori baino are bortitzagoa da haien urte luzetako zergak, seme-alabek eta bilobek etorkizun oparoagoa edukitzeko eman zituztenak, udaberrian elurra bezala desegiten ikustea. Galera nola gertatu den ezin dute konprenitu.

Norvegiako Finantza Agintaritzako Wystem Kleven-ek deklaratu du Terra Securiesek engainatu egin zituela agintariak. “Terrako *brokerrek*

K A L I T A T E A

**Produkturik
onenak,
Zinkunegi Optikan**

Aukerarik
zabalena
betaurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
betaurrekoetan.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani kalea - 20004 DONOSTIA
e-posta: zinkunegi@euskalnet.net
TEL.: 943 420 624

Josemari Velez de Mendizabal

Tamayo, Fromm eta espainiar selekzioa

E

z naiz ni Alfredo Tamayo jesuitaren balio intelektuala zalantzan jartzen duena izango. ETak lehen heriotza eragin aurretik ezagutu nuen, hots duela berrogei urte baino gehiago. Irakasle izan nuen ESTEn, bere klaseetara gustura joaten nintzen, bizitzara ateratzen ari zen hamazortzi urteko mukitsua nintzen harentzat sekulako berrikuntza baitzen Tamayo gaztearen diskurtso teorikoa. Hitz egiten zigun Camus, Garaudy, Sagan, Marcuse eta pentsalari mordo batez. Oraindik nire bibliotekan ditut berarekin jorratutako zenbait testu liburu –Abel Jeannièren *Antropologia Sexual* barne– oharrez josita. Gogoratzen dut ere, bere estilo pertsonalean, kristau liberalismoaren bikaintasunez aritzen zitzaigula, pairatzen ari ginen frankismoaren amaierako zurrumbilo itxaropentsu hartan bizitza modelo aske gisa aurkezten zigula.

Siempre de vuestro lado liburu berri bat aurkeztu digu orain Tamayok, eta irakurtzeko asmorik ez dudan arren, egileak berak zerbitzatu dizkit oraingo ekarpenaren nondik norakoak, prentsan eskainitako elkarriketetan. “Bigarren frankismo batean bizi banintz bezala sentitzen naiz” dio jesuita donostiarrak, eta bere adierazpenek ez nautela harritu aitortu behar dut, azken urteotako idazkietan ageri duen irizpide lerroa kontuan izanda. Bitxia egin zait, dena den, euskal nazionalismoa “talde narzisista kaltegarria da” Tamayoren aitortpena, eta definizio hori Erich Frommen ideietatik atera duela dio. Eta horrela da, baina Tamayok ahaztu egin bide du Frommek “maitasunak narzisismorik eza adierazten duelako, umiltasuna, objektibitatea eta arrazoia behar ditu” ere dioela. Eta horretan euskal nazionalismoa garaitua gertatzen da, inguruko beste nazionalismoekin alderatuta. Horietaz, nik dakidanez, Tamayok ez du ezertxo ere aipatzen. Labaikada bat iruditu zait, bestalde, Ibarretxeri errealtatearen zentzurik eza leporatzea, “iluminatu”-tzat hartzen duelarik. Ibarretxeren defentsa egitea ez dagokidalarik, bere zintzotasun politikoa

DANI BLANCO

egotzi ahal izango zaio, nonbait, baina inondik ere Frommen hiru baldintzetatik, umiltasun, objektibitate eta arrazoirik eza. Antzinako beste “iluminatu” bati –Jesukristori– gertatzen ez zaiona, objektibitatea eta arrazoia, bederen, demonstratu gabe utzi baitzituen. Eta kristau kontzientziazatik idazten ari naizela azpimarratzen dut.

Alfredo, gauzatxo bat kontatuko dizut: poztu naiz espainiar futbol selekzioak Europako txapelketa irabaztearekin. Badakizu zergatik? Finala galdu izan balu ez genukeen izango egungo espainiar nazionalismoa noraino hel daitekeen frogatzeko aukera. Historikoki zer egin duen eta indarraren arrazoia nola erabili duen hamaika aldiz erakutsi digun arren, benetan irrikan nengoen beste erakuspen baten zain. Futbolak ekarri digu abagunea eta orain garbi baino garbiago daukat zer espero dezakegun espainiar nazionalismoa

errotik bizi duen gizartetik: “Divinos”. “Europa a los pies de España”. “Nuestro corazón es de la roja”. “La multitud enmudece llorosa con las notas del himno nacional”. Gisa horretako titularrek ez didate zalantzarako zirrikiturik uzten: gaizki daukagu euskal nazionalistok. Izan ere, Frommen hiru kontzeptu horietatik, batean bederen irrist egiten baitute espainiarrek, umiltasunean, hain justu, besteak bete egiten dituzten arren: objektibitatea (txapel-dunak dira) eta arrazoia (euskaldunak baino gehiago eta

boteretsuagoak ditugu).

Beraz, nire txokotxo honetatik eta ez didazula irakurriko suposatzen dudan arren, esan nahi dizut nik ere sarritan sentitzen dudala frankismo berri bat bizitzen ari garela. Bi subjektoren arteko harremanetan aurrera jo ahal izateko, ez da oinarritzko baldintzetan Frommen maitasuneraino heldu behar. Nahikoa dugu borondatearekin (umiltasunetik gertu dagoena). Eta kalitate hori ez dut europar futbol txapel-dunen zalegoan antzematen. Iribar eta konpainiak 1964an txapelketa irabazi zutenean bezalaxe gaude. Ala ez? ■

Alfredo, gauzatxo bat kontatuko dizut:

poztu naiz espainiar futbol selekzioak

Europako txapelketa irabaztearekin.

Badakizu zergatik? Finala galdu izan

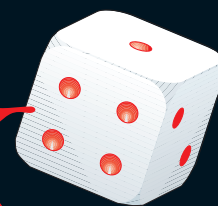
balu ez genukeen izango egungo

espainiar nazionalismoa noraino

hel daitekeen frogatzeko aukera

ASTE HONETAKO

zozketak

Arbelaitz Jatetxea

Afaria
bi lagunentzat

Pº Mikeletegi, 53
Donostia GIPUZKOA

www.arbelaitz.com

1

Chillida-Leku Museoa

2 harpidedunentzat
bina sarrera

Jauregi auzoa, 66
Hernani GIPUZKOA
www.museochillidaleku.com

2

Txapela buruan ta ibili munduan

4 kamiseta

Gamon Zumardia, 7
Orereta, GIPUZKOA

www.txapelaburuan.com

3

Galdutako zubixak

Kemen Lertxundi

poemak eta kantuak

Galdutako zubixak

KEREMEN LERTXUNDI
Poemak eta kantuak

4 CD operari

Soraluze GIPUZKOA
www.hotsak.com

4

Mantxut?

2 liburu sorta operari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

OSTOLAZA ETA PUJANA

- Iñaki Urbistondo Plazaola (Azpeitia)
- Alkizako Udal Liburutegia (Alkiza)
- Joseba Azkarraga Etxegibel (Durango)
- Inazio Usarralde Arantzadi (Lazkao)
- Xabier Larrañaga Gisasola (Markina-Xemein)

UR URDAIBAI

- Fagor Etxetresna Txikiak (Eskoriatza)
- Jose Agustin Letona Biteri (Arrasate)
- Oñartzun Irratia (Oñartzun)

SPA GYM ZARAUZ

- Martin Mendizabal Garai (Donostia)

ARDIBIDEZ

- Xalbador Unzueta Mitxelena (Zarauz)
- Sebastian Larrañaga Uriguen (Mendaro)

UROLA JATETXEA

- Juanjo Usabiaga Urkola (Ordizia)

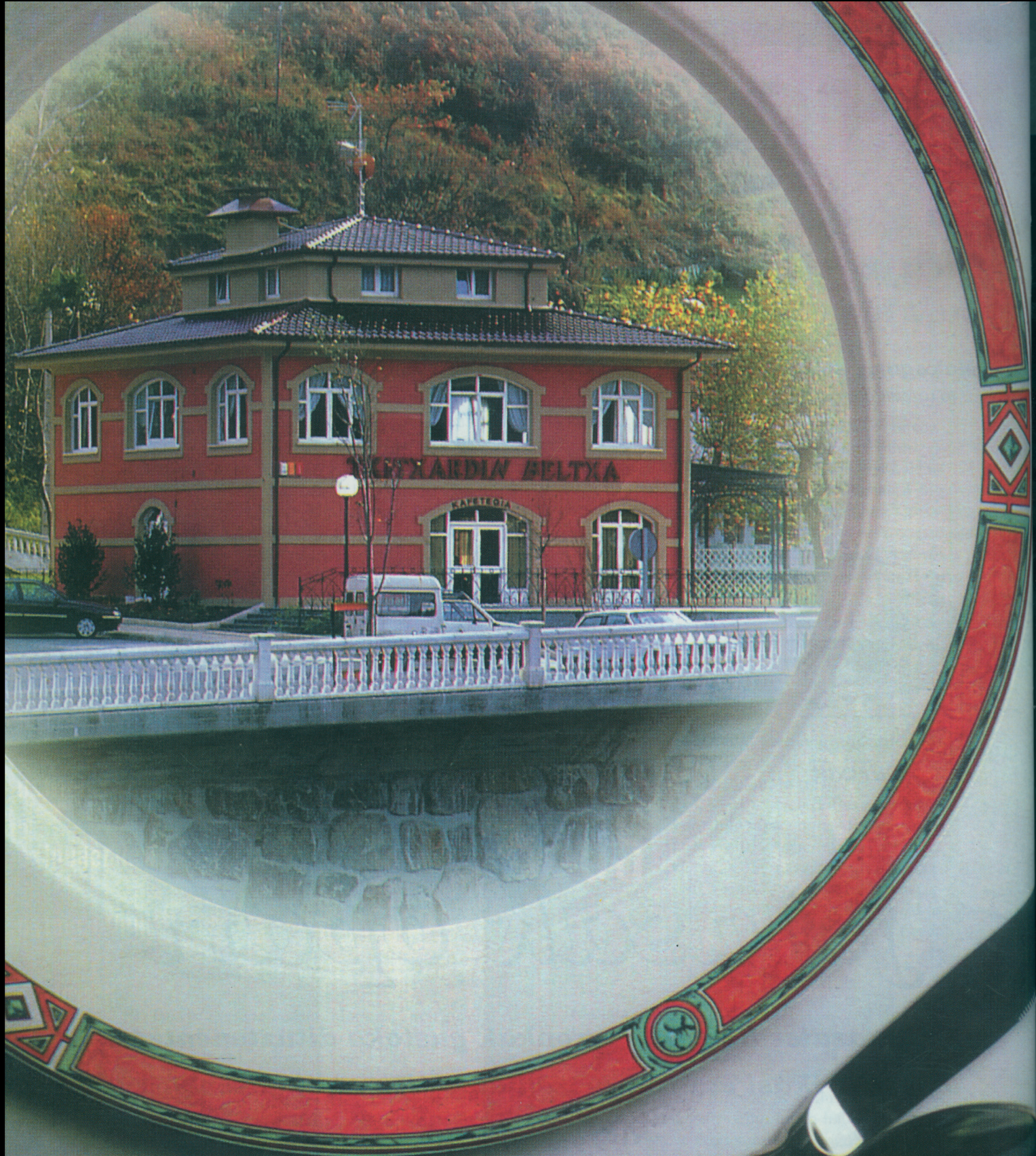
PARTE HARTZEKO

Udako ordutegia dela eta, ekainaren 2tik irailaren 1a arte
"Harpidedunen arretarako" telefono zenbakiaren ordutegia honakoa duzue:

GOIZEKO 9:00etatik **ARRATSALDEKO** 15:00ak arte.

Tel: 943 36 72 85 • gunea@argia.com • www.argia.com/gunea

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12
☎ 37 03 04